

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ТРИГУБ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 342.9:351.9

ДИСЕРТАЦІЯ

**Адміністративно-правові засади діяльності органів
Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу
наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів**

081 – Право

подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають
посилання на відповідне джерело _____ С.М.Тригуб

Науковий керівник

Ярмакі Христофор Петрович,
доктор юридичних наук, професор

Одеса – 2024

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВНЗ – вищі навчальні заклади

ДБР – Державне бюро розслідувань

ДМС – Державна митна служба України

ДОП – дільничні офіцери поліції

ДПС – Державна прикордонна служба України

ЗСУ – Збройні сили України

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НАІС – Національна автоматизована інформаційна система

НГУ – Національна гвардія України

НПУ – Національна поліція України

ПАР – психоактивні речовини

ПОГ – поліцейські офіцери громади

Протидія НОНЗПРiП – протидія незаконному обігу наркотичних засобів,
психотропних речовин і прекурсорів

США – Сполученні Штати Америки

СБУ – Служба безпеки України

ЦУОП – центральне управління органу поліції

АНОТАЦІЯ

Тригуб С.М. Адміністративно-правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2024.

Дисертація являє собою є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права монографічних досліджень адміністративно-правових засад діяльності органів Національної поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, в якому охарактеризовано його теоретичну, правову, організаційну і процедурну основи і надано пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

У дисертації розкрито змістовну сутність поняття «протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів під час дії режиму воєнного стану» як виду протидії незаконному обігу на сучасному етапі. Оглянуто стан дослідження проблематики адміністративно-правових засад діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Дослідження нормативно-правових актів, що регламентують питання протидії наркотичним засобам, психотропним речовинам і прекурсорам, надало можливість їх класифікувати за наступними критеріями: 1) за визначенням повноважень: а) загальні, які визначають права і обов'язки всіх суб'єктів протидії незаконному обігу наркотиків,

норми Конституції України і Законів України; б) спеціальні-визначають лише повноваження відповідних підрозділів Національної поліції, наприклад, норми Наказу МВС України № 650 «Про організацію діяльності служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади»; 2) за ієрархічністю: а) Конституція і закони України; б) міжнародні акти; в) підзаконні акти.

Запропоновано під взаємодією Національної поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів розуміти спільну діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, систематичний та цілеспрямований характер, спрямований на недопущення розповсюдження такого негативного явища як наркоманія в суспільстві шляхом вчинення нормативно-визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

Доведено, що форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів це-зовнішнє вираження дій Національної поліції України, що здійснюється в межах її компетенції щодо реалізації завдань і функцій, у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що спрямовані на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію; виявлення порушень встановленого порядку обігу наркотиків та забезпечення притягнення винних у їх вчиненні до відповідальності.

Визначено алгоритм дії поліцейського, під час виявлення наркотичних засобів у неповнолітньої особи, як послідовність організаційних та процесуальних дій працівника поліції, щодо роботи з неповнолітнім-правопорушником, яка здійснюється самостійно, так із залучанням представників інших служб і підрозділів поліції та посадових осіб інших компетентних органів.

Встановлено систему ознак взаємодії служб та підрозділів поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: 1) спільна діяльність; 2) узгодженість дій за часом і місцем; 3) має правове підґрунтя; 4) взаємодія можлива лише між суб'єктами, які мають певні нормативно визначені повноваження з приводу об'єкта такої взаємодії; 5) цілеспрямований та постійний характер, оскільки тільки таким чином можливо зменшити негативний вплив на суспільство від наркоманії; 6) наявність відповідного правового інструментарію у суб'єктів взаємодії, що дає можливість застосовувати заходи превентивного та примусового характеру з метою запобігання та протидії наркоманії; 7) як правило, початок процесу спільної діяльності відбувається на підставі індивідуального адміністративного акту або регіональної програми, де визначаються відповідні суб'єкти, час і місце проведення та форма певного правового заходу, якій планується здійснити, тощо.

Удосконалено класифікацію принципів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, до яких віднесено: а) загальні: 1) верховенства права; 2) законності; 3) гласності; 4) дотримання прав людини; 5) плановості; 6) науковості; 7) інноваційності і відкритості до змін, б) спеціальні: 1) взаємодія суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; 2) наступальність; 3) поєднання гласних і негласних заходів; 4) оперативність; 5) компетентність.

Доведено, що методи діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це сукупність засобів, способів, прийомів, з використанням яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження можливостей

юридичних та фізичних осіб незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами.

Здійснено класифікацію суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: а) за територією дії: 1) міжнародні, Інтерпол, Європол; 2) національні, СБУ, НПУ, Митна служба України, Прикордонна служба України та ін; б) за компетенцією: 1) загальної компетенції, Президент України, Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; громадські організації, органи місцевого самоврядування та ін; 2) спеціальної компетенції: СБУ, поліція, прокуратура України та ін.

Діяльність поліції зарубіжних країн у зазначеній сфері має правове закріплення як в міжнародних Конвенціях, конституціях держав, профільних законах так і підзаконних нормативних актах. Діяльність поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів більш ефективна в країнах де на законодавчому рівні легалізовані легкі наркотики (Канада, Нідерланди, Уругвай та ін) та де історично склалась культура вживання легких наркотичних засобів: Японія, Індія, Мексика та ін.

Доведено доцільність внесення змін і доповнень до чинного законодавства, зокрема: прийняття Державної антинаркотичної Стратегії, Закону України «Про легалізацію канабіса»; Наказу МВС/СБУ/Державної митної служби /Державної прикордонної служби України «Щодо взаємодії органів Національної поліції України, СБУ, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України в галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», внесення змін: до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню

ними», наказу МВС України: «Про організацію діяльності служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади».

Ключові слова: адміністративно-правова діяльність, незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, суб'єкти протидії, взаємодія, зарубіжний досвід, нормативно-правові акти, Національна поліція України.

SUMMARY

Tryhub S. Administrative and legal principles of the activities of the National police of Ukraine on combating illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Ph.D. degree in specialty 081 – Law. – Odesa state university of internal affairs, Odesa, 2024.

The dissertation is an independent completed scientific work, which presents the results of the activities of the National Police to counteract the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors in Ukraine.

The dissertation is one of the first monographic studies of the administrative and legal foundations of the activities of the National Police to combat the illegal sale of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, which describes its theoretical, legal, organizational and procedural foundations and provides proposals for improving the current legislation in this area.

The dissertation reveals the essence of the concept of "counteraction to illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors during martial law" as a type of counteraction to illicit trafficking at the present

stage. The state of the study of the problems of the administrative and legal foundations of the activities of the bodies of the National Police of Ukraine on combating the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is examined.

The study of normative legal acts regulating the issues of combating narcotic drugs, psychotropic substances and precursors made it possible to classify them according to the following criteria: 1) by defining the powers: a) general, which determine the rights, freedoms and obligations of all subjects of combating drug trafficking, for example, the norms of the Constitution of Ukraine, the norms of the Law of Ukraine "On Local Self-Government Bodies"; b) special – determine only the powers of the relevant units of the National Police, for example, the provisions of the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 650 "On the organization of the activities of the service of district police officers and community police officers"; 2) by hierarchy: a) international; b) the Constitution and laws of Ukraine; c) by-laws.

It is proposed that the interaction of the National Police with other subjects of combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors should mean the joint activity of the relevant entities, which has a coordinated, systematic and purposeful nature, aimed at preventing the spread of such a negative phenomenon as drug addiction in society by committing normatively defined and coordinated actions in place and time using appropriate legal instruments.

It is proved that the forms of activity of the National Police of Ukraine to counteract the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors are an external expression of the actions of the National Police of Ukraine, within its competence on the implementation of tasks and functions in the field of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors,

aimed at preventing and eliminating negative factors that complicate their implementation.

The algorithm of action of a police officer during the detection of drugs in a minor is determined, this is the sequence of organizational and procedural actions of a police officer to work with a juvenile offender in the field of illegal handling of drugs, both independently and with the involvement of representatives of other services and units of the police and other competent bodies.

A system of signs of interaction of police services and units with other subjects of combating illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors has been established: 1) joint activities; 2) coherence of actions in time and place; 3) has a legal basis; 4) interaction is possible only between entities that have certain normatively defined powers regarding the object of such interaction; 5) purposeful and systematic nature, since only in this way it is possible to reduce the negative impact of drug addiction; 6) availability of appropriate legal tools for the subjects of interaction, which makes it possible to apply preventive and coercive measures in order to prevent and combat drug addiction; 7) As a rule, the beginning of the process of joint activity takes place on the basis of an individual administrative act or a regional program, which determines the relevant subjects, the time and place of conduct and the form of a certain legal measure to be carried out, etc.

The classification of the principles of combating illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors has been improved, which include: a) general: 1) legality; 2) the rule of law; 3) publicity; 4) respect for human rights; 5) planning; 6) scientificity; 7) innovativeness and openness to changes and b) special: 1) interaction of subjects of counteraction

to illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors; 2) offensiveness; 3) a combination of public and covert events; 4) respect for human rights; 5) planning; 6) scientificity; 7) innovativeness and openness to changes and b) special: 1) interaction of subjects of counteraction to illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors; 2) offensiveness; 3) a combination of public and covert events; 4) efficiency; 5) competence.

It is proved that the methods of police activity to counteract the illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors are a set of means, methods, techniques by which the bodies of the National Police of Ukraine, within their competence, purposefully influence the controlled objects in this area in order to most effectively prevent, stop and restrict legal entities and individuals illicit handling of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

Classification of the subjects of action against the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors has been carried out: a) according to the territory of action: 1) international, Interpol, Europol and others; 2) national, SBU, NPU, etc.; b) by competence: 1) general competence, the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine; Cabinet of Ministers of Ukraine; public organizations, local self-government bodies, etc.; 2) special competence: SBU, police, Office of the Prosecutor General, etc.

The activities of the police of foreign countries in the designated sphere are legally enshrined in both international conventions, state constitutions, relevant laws and by-laws. Police activity in combating the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is more effective in countries where soft drugs are legalized at the legislative

level (Canada, the Netherlands, Uruguay, etc.) and where a culture of the use of soft drugs has historically developed: Japan, India, Mexico, etc.

The expediency of making changes and additions to the current legislation has been proven, in particular: the adoption of the State Anti-Narcotics Strategy, the Law of Ukraine "On the Legalization of Cannabis"; Amendments to the order of the Ministry of Internal Affairs/SBU/State Customs Service/State Border Service of Ukraine "Regarding the cooperation of the National Police of Ukraine, SBU, State Border Service of Ukraine, State Customs Service of Ukraine in the field of combating the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors": to The Code of Ukraine on Administrative Offenses, the Law of Ukraine "On Measures to Combat the Illegal Trafficking of Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors and Their Abuse", the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: "On the Organization of the Service of Precinct Police Officers and Community Police Officers".

Key words: administrative and legal activity, illicit trafficking, narcotic drugs, psychotropic substances, precursors, subjects of counteraction, interaction, foreign experience, normative legal acts, National Police of Ukraine.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

у вітчизняних наукових фахових виданнях:

1.Ярмакі Х.П., Тригуб С.М. Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів *Південноукраїнський правничий часопис* №4, 2020 р. С.108-112.

2.Тригуб С.М., Коропатов О.М. Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів,

психотропних речовин і прекурсорів *Юридичний бюлетень* №29, 2023 р. С.252-258.

3. Тригуб С.М. Принципи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. *Юридичний бюлетень* №30, 2023 р. С.156-162.

4. Nadiia Medvedenko, Andrii Kuchuk, Serhii Tryhub Administrative and Legal Support of Police Management in the Context of Economic Integration. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 9 Number 4. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023, 268 p. P.190-197. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-190-197>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Тригуб С.М. Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. 192с., С. 144-146

2. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості щодо профілактики наркоманії. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України:., м. Одеса, 06 листопада 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. 138 с., С.115-116.

3. Тригуб С.М. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави»* Одеса, 31.03.21 ОДУВС, 2021, 255 с., С.151-153.

4. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів. *Матеріали науково-практичного круглого столу: Взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства: сучасний стан та перспективи розвитку*. м. Одеса, 25 листопада 2021 р. Одеса : ОДУВС, 2021. 106 с., С.92-94.

5. Тригуб С.М. Деякі питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів та напрямки їх удосконалення при взаємодії поліції з органами публічної адміністрації та громадськістю. *Матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу: Актуальні питання запобігання корупції: міжнародний та національний досвід*, м. Одеса, 22 грудня 2022 р. Одеса : ОДУВС, 2022. 86 с., С.66-68.

ЗМІСТ

Вступ	16
Розділ 1. Теоретико-правові основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	27
1.1. Сучасний стан дослідження проблем протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	27
1.2. Нормативно-правові основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	42
1.3. Суб'єкти протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	67
Висновки до 1 розділу.	79
 Розділ 2. Організаційні засади діяльності підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів	 81
2.1. Система та компетенція органів та підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	81
2.2. Форми та методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	99
2.3. Взаємодія служб та підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	

Висновки до 2 розділу	129
 Розділ 3. Напрями удосконалення діяльності служб та підрозділів поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	131
3.1. Зарубіжний досвід протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	131
3.2. Удосконалення правових засад діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.	150
Висновки до 3 розділу.	166
 Висновки	168
Список використаних джерел	173
Додатки	205

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Надзвичайна обстановка, що складається внаслідок збройної агресії з боку Росії, негативно впливає на процес протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: порушується порядок контролю за наркотиками, на тимчасово окупованій території надходить велика кількість наркотиків, до процесу незаконного обігу все частіше долучаються діти, нестача лік приводить до протиправного вживання наркотичних засобів військовослужбовцями ЗСУ, закладки «розповсюджуються» з окупованих територій на нещодавно звільнені території, використовуються інтернет мережі та інші інформаційні канали.

В Україні протягом останніх років зберігається тенденція збільшення кількості осіб, які звертаються за лікуванням внаслідок вживання наркотичних засобів. Близько 71,5% від усіх охоплених лікуванням осіб у диспансерній групі у 2021 році отримували лікування внаслідок вживання опіоїдів, 20,1% – внаслідок вживання кількох наркотичних засобів; 5,5% – внаслідок вживання канабіноїдів; 0,5% – внаслідок вживання кокаїну. В переважній більшості це міські жителі і молодь віком від 15 до 35 років [1].

Поширеність вживання будь-яких наркотиків протягом життя серед українських учнів у віці від 15-17 років не вища за середньоєвропейський показник. Так, близько 85,7% опитуваних вживали алкогольні напої, близько 51% палили цигарки, та 8,7% вживали канабіноїди [1]. Заходи з питань профілактики та зниження рівня вживання наркотиків здійснюються як державними установами, так і неурядовими організаціями, які спрямовані на популяризацію здорового способу життя, шляхом проведення різноманітних навчально-просвітницьких заходів, розповсюдження засобів особистого захисту серед населення, в тому числі і серед вразливих його груп.

В 2021 році в Україні на розгляді в судових інстанціях перебувало 7 344 справи про адміністративні правопорушення, пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст.44 КУпАП), з яких 6 063 справи були розглянуті та прийняті відповідні рішення.

У зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) та введенням режиму воєнного стану в Україні Указом Президента України від 24 лютого 2022 року [2], та у зв'язку із активними бойовими діями в частині регіонів України, профілактичні заходи щодо протидії наркоманії не були проведені в повному обсязі.

Враховуючи вимоги сьогодення, державою здійснюється пошук нових методів та засобів впливу на учасників суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки. Ситуація в ній постійно змінюється, адже інституційні перетворення спрямовані на вдосконалення правових інститутів, що забезпечують протидію незаконному обігу наркотичних засобів: розширюються повноваження, наприклад поліції, ЗСУ, СБУ в цій галузі. Вказані аспекти і проблеми, пов'язані з протидією незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів підкреслюють актуальності обраної теми.

Теоретичну базу дослідження становлять роботи наступних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі адміністративного, конституційного, кримінального та інших галузей права, як: Авер'янов В.Б., Аршинов І.А., Волощук А.М., Бачило І.Л., Боняк В.О., Баскаков В.Ю., Гриценко В.Г., Грохольський В.Л., Дабіджа Д.В., Денисова А.В., Ківалов С.В., Корнієнко М.В., Коропатов О.М., Никифорчук Д.Й., Павкович С.М., Рудой К.М., Тарасенко Р.В., Швець Д.В., Шевчук О.М., Цехан Д.В., Хитра О.Л., Ярмачі Х.П. та інші.

Проте, незважаючи на наявність численних наукових досліджень, присвячених зазначеній проблематиці, все ще немає чіткої системи знань щодо протидії НОНЗПРiП. Стан законодавства недостатньою мірою відображає рівень наукових досліджень у даній галузі, що негативно позначається на ефективності інституту регулювання суспільних відносин в протинаркотичній сфері, що ускладнює процес пошуку адекватної моделі правового регулювання відповідних відносин. Складність проблеми належної протидії НОНЗПРiП зумовлює необхідність проведення комплексного наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), відповідно до плану наукових досліджень «Концепція розвитку адміністративного, адміністративно-процесуального права та фінансового права в умовах євроінтеграції» (на 2016–2020 рр.), загально-університетської теми науково-дослідних робіт «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538) та теми науково-дослідних робіт кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ: «Забезпечення прав, свобод і інтересів людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер 0121U109272).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 31 листопада 2018 р. (протокол № 2).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного законодавства України і практики його реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності Національної поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також шляхи їх удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно вирішити наступні *задачі*:

- розкрити сучасний стан досліджень проблем протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- проаналізувати нормативно-правові акти, що регламентують аспекти протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- охарактеризувати суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- окреслити систему та компетенцію органів та підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- визначити форми та методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- надати загальну характеристику особливостей взаємодії служб та підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- узагальнити зарубіжний досвід діяльності поліції щодо протидії

наркоманії та визначити можливості його застосування в Україні;

- надати рекомендації відносно розвитку адміністративного законодавства щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів;

- визначитись із шляхами удосконалення організації діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі адміністративно-правової протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності органів Національної поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зумовлених метою й особливостями досліджуваної теми. Основним підґрунтям дослідження є метод пізнання, побудований на законах, категоріях та принципах діалектики, відповідно до вимог якої призначення, правові засади, особливості, суб’єкти протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і протидії розглядаються як елементи цілісного явища, які знаходяться у тісному зв’язку та взаємодії між собою.

З урахуванням специфіки теми, мети і завдань у дисертаційному дослідженні було використано наступні методи: історико-правовий метод застосовано при розгляді стану дослідження питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (підрозділ 1.1); формально-логічний метод застосовувався при формулюванні визначення понять: протидія НОНЗПРiП під час дії режиму воєнного стану, форми і методи діяльності НПУ, взаємодія служб та підрозділів

НПУ з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП (розділи 1.1; 2.2; 2.3); структурно-функціональний метод надав можливість розкрити ознаки взаємодії служб та підрозділів НПУ з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП, охарактеризувати компетенцію органів та підрозділів НПУ щодо протидії НОНЗПРiП (підрозділи 2.1 та 2.3); порівняльно-правовий метод було застосовано під час аналізу нормативно-правових актів України та зарубіжних країн, які регламентують процеси протидії НОНЗПРiП (підрозділи 1.2 та 3.1); метод прогнозування у формі моделювання застосовано при формулюванні пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення нормативного забезпечення протидії НОНЗПРiП в Національній поліції (підрозділи 1.2, 2.1, та 3.2). Застосовано також методи аналізу і синтезу, структурно-функціональний та інші методи, які надали можливість здійснити класифікацію суб'єктів та принципів протидії НОНЗПРiП (підрозділи 1.3 та 2.1).

Нормативним підґрунтям роботи є Конституція та закони України, підзаконні нормативно-правові акти, нормативно-правові акти, які регулюють відносини у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, міжнародні Конвенції, згоду на які надано Верховною Радою України, відповідно до яких здійснюється діяльність поліції в цій галузі.

Емпіричною базою дослідження є публікації у періодичних виданнях, довідкова література, звіти та статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів

у перше:

-науково доведено, що протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, під час дії режиму воєнного стану – ~~це з обмеженням доступом, названий режим розуміє~~ комплекс дій профілактичного, інформаційного, організаційного та правового характеру, що здійснюється суб'єктами протидії в межах їх компетенції із

застосуванням: адміністративно-правових, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних, виховних та організаційних заходів, щодо запобігання, припинення протиправних дій, притягнення до відповідальності осіб що їх вчинили та усунення негативних наслідків у галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із залучанням можливостей сил Державних Митної та Прикордонної служб України, Збройних сил України, Національної гвардії України, інших законностворених на території України військових формувань та громадськості;

- надано визначення алгоритму дій поліцейського, під час виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у неповнолітньої особи – це як самотійна, так із залучанням представників інших служб та підрозділів поліції, Державної служби України у справах дітей, посадових осіб інших компетентних органів та громадськості, послідовні організаційні та процесуальні дії працівника поліції, щодо документування причетності неповнолітнього до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

удосконалено:

- наукову класифікацію суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; а) за територією дії: 1) міжнародні, Інтерпол, Європол та ін.; 2) національні, СБУ, НПУ, ДПС, та ін; б) за компетенцією: 1) загальної компетенції, Президент України, Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; органи місцевої виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації; 2) спеціальної компетенції: СБУ, поліція, державна Митна та Прикордонна служби України, прокурора України та ін.

- наукові підходи до визначення змісту «протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» - ~~це з обмеженим доступом, названий режим розуміє~~ комплекс скоординованих

дій профілактичного, інформаційного, організаційного та правового характеру, що здійснюється у взаємодії суб'єктами протидії в межах їх компетенції із застосуванням: адміністративно-правових, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних, організаційних та виховних заходів, щодо запобігання та припинення протиправних дій, притягнення винних у їх вчиненні до відповідальності та усунення негативних наслідків протиправного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

- визначення «Взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» - це спільна діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, систематичний та цілеспрямований характер, спрямований на недопущення розповсюдження такого негативного явища як наркоманія в суспільстві шляхом вчинення нормативно визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

набули подальшого розвитку:

- науковий аналіз діяльності поліції зарубіжних країн у зазначеній сфері, надав можливість запропонувати внесення змін до чинного законодавства України;

- класифікація принципів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів а) загальні: 1) верховенства права;) 2) законності; 3) гласності; 4) дотримання прав людини; 5) плановості; 6) науковості; 7) інноваційності і відкритості до змін та б) спеціальні: 1) взаємодія суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; 2) наступальності; 3) поєднання гласних і негласних заходів; 4) оперативності; 5) компетентності; 6) неупередженості.

-наукові підходи щодо системи ознак взаємодії служб та підрозділів поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: 1) спільна діяльність; 2) узгодженість дій за часом і місцем; 3) має правове підґрунтя; 4) взаємодія можлива лише між суб'єктами, які мають певні нормативно визначені повноваження з приводу об'єкта такої взаємодії; 5) цілеспрямований та систематичний характер, оскільки тільки таким чином можливо зменшити негативний вплив від наркоманії; 6) наявність відповідного правового інструментарію у суб'єктів взаємодії, що дає можливість застосовувати заходи превентивного та примусового характеру з метою запобігання та протидії наркоманії; 7) як правило, початок процесу спільної діяльності відбувається на підставі індивідуального адміністративного акту або регіональної програми, де визначаються відповідні суб'єкти, час і місце проведення та форма певного правового заходу, якій планується здійснити, тощо.;

- визначення методів діяльності Національної поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи НПУ, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері протидії, з метою найбільш ефективного запобігання та припинення незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами юридичних і фізичних особами.

сформульовано пропозиції щодо прийняття Державної антинаркотичної Стратегії, Закону України «Про легалізацію канабіса»; Наказу МВС/СБУ/Державної митної служби /Державної прикордонної служби України «Щодо взаємодії органів Національної поліції України, СБУ, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України в галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів,

психотропних речовин і прекурсорів», Наказу МВС України «Про затвердження Статуту патрульної служби поліції», внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», наказу МВС України: «Про організацію діяльності служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки і рекомендації можуть бути використаними:

– у науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів підрозділами Національної поліції України (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Одеського державного університету внутрішніх справ від 23.03.2023 р.);

– у практичній діяльності – для підвищення ефективності організації роботи підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність управління карного розшуку ГУНП України в Одеській області від 30.08.2023 р.);

– в освітньому процесі – для підготовки монографій, підручників та посібників з навчальних дисциплін: «Адміністративне право», «Поліцейська діяльність», «Адміністративна відповідальність» (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження Одеського державного університету внутрішніх справ від 26.04.2023 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на науково-практичних

конференціях та круглих столах, зокрема: VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.); VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (Одеса, 06 листопада 2020р.), XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави» (Одеса, 31 березня 2021 року), Науково-практичного круглого столу «Взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства: сучасний стан та перспективи розвитку» (Одеса, 25 листопада 2021 р.); Всеукраїнського науково-практичного круглого столу: Актуальні питання запобігання корупції: міжнародний та національний досвід,(Одеса, 22 грудня 2022 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотації, вступу, 3 розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, із них основного тексту 172 сторінок, списки використаних джерел налічують 238 найменувань і розміщені на 30 сторінках, додатки викладено на 12 сторінках.

Розділ 1. Теоретико-правові основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

1.1. Сучасний стан дослідження проблем протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Наукові дослідження, присвячені питанням забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на теперішній час не втрачають своєї актуальності. На думку Повковича С.М., «це обумовлено різними факторами: підвищенням рівня і динаміки зловживання наркотичними засобами, їх незаконне розповсюдження в українському контексті є вагомою перепорою на шляху втілення парадигми всебічного суспільного розвитку» [3, с.25].

У сучасній вітчизняній науці дослідження проблем протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі по тексті – протидія НОНЗПРіП), протидія наркоманії здійснюється за різними векторами: міжнародно-правового характеру, оперативно-розшукової галузі, кримінально та адміністративно-правової тематики тощо.

Однак теоретична та фактична «складність» питання протидії НОНЗПРіП та подолання наркоманії в Україні обумовлює малодослідженість багатьох його аспектів, у тому числі, пов'язаних з організацією діяльності суб'єктів, уповноважених законодавцем на вирішення завдань у вказаній сфері, таких, як органи Національної поліції України (далі по тексті – НПУ), які є одним із суб'єктів наділених повноваженнями, щодо протидії НОНЗПРіП.

Наукові дослідження в галузі протидії НОНЗПРіП можливо згрупувати належним чином в залежності від сфери використання:

1). Міжнародно-правового характеру. Питанням врахування міжнародного досвіду у сфері боротьби зі зловживанням наркотиками та

їх незаконним обігом, дотримання міжнародно-правових зобов'язань та своєчасна імплементація міжнародно-правових норм у внутрішнє законодавство України присвячено дисертацію К.Ю. Писаренка «Міжнародно-правові аспекти участі України у боротьбі із незаконним обігом наркотичних засобів» (2007). Автором було висловлено окремі рекомендації і пропозиції щодо правового забезпечення діяльності державних органів у цій сфері [4].

Питанням протидії незаконному обігу наркотичних засобів присвячена увага в дисертації С.С. Горькавого «Роль міжнародних європейських організацій у протидії незаконному обігу наркотиків» (2011). Автором досліджено, що «діяльність та визначено роль міжнародних європейських організацій у протидії незаконному обігу наркотиків, розглянуто особливості становлення та функціонування міжнародної інституційної системи протидії незаконному обігу наркотиків, сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на її теоретичне освоєння, а також встановлено особливості виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері протидії незаконному обігу наркотиків; вироблено рекомендації щодо приведення національного законодавства України у сфері протидії незаконному обігу наркотиків у відповідність до норм і стандартів ЄС» [5].

Теоретичні та практичні питання адміністративно-правових заходів протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у нормах міжнародного права, національному законодавстві та наукових розробках українських і зарубіжних вчених проаналізовано М.П. Легецьким у монографічному дослідженні «Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» [6].

2) Оперативно-розшукової галузі. Тарасенко Р.В. на монографічному рівні здійснив дослідження на тему: «Удосконалення агентурної роботи підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків міськрайвідділів органів внутрішніх справ України» (2007), в якому дослідив процедуру діяльності працівників оперативних підрозділів протидії незаконному обігу наркотиків міськрайвідділів органів внутрішніх справ України щодо агентурної роботи [7].

Значний обсяг питань, пов'язаних з діяльністю оперативних підрозділів міліції у цій сфері знайшли відображення у дисертаційній роботі Д.Й.Никифорчука «Теоретичні та організаційно-тактичні засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів оперативними підрозділами міліції України» (2010) [8].

У дисертаційному дослідженні О.Л.Хитрої «Протидія оперативними підрозділами органів внутрішніх справ злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, вчинюваних із залученням неповнолітніх або щодо неповнолітніх» (2010) чимало уваги приділено дослідженню специфіки діяльності з організації взаємодії оперативних підрозділів ОВС та інших правоохоронних органів у запобіганні правопорушень в галузі НОНЗПРiП, вчиненим із залученням неповнолітніх або щодо неповнолітніх [9].

Специфіці оперативно-розшукової діяльності підрозділів МВС України у протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин розкрив в своїй дисертації О.О. Михайлецький на тему «Організаційно-правові питання оперативно-розшукової діяльності підрозділів МВС України у протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» (2011) [10].

Питанням взаємодії оперативних та слідчих підрозділів при розкритті злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів присвятила своє монографічне дослідження Є.В. Лизогубенко «Взаємодія

оперативних та слідчих підрозділів при розкритті злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів» (2011), в якій автором проведено комплексний аналіз правових, теоретичних, організаційних та тактичних проблем взаємодії оперативних та слідчих підрозділів у справах щодо незаконного обігу наркотичних засобів. На підставі вивчення оперативно-розшукової і судової практики розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо проведення обшуку оперативним працівником та слідчим при розкритті злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. Визначено етапи планування взаємодії оперативного працівника та слідчого в процесі легалізації інформації, отриманої оперативним шляхом. На підставі аналізу чинного законодавства запроваджено розробку міжвідомчої інструкції про порядок взаємодії різних структурних підрозділів правоохоронних органів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів: органів досудового слідства, органів дізнання, експертно-криміналістичних служб [11].

Характеристиці організаційних та тактичних засад застосування оперативно-розшукових засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій з метою пошуку наркотичних засобів у приміщеннях, сховищах, транспортних засобах, в окремих осіб досліджено Недільським В.В. у дисертації «Оперативно-розшукове забезпечення пошуку наркотичних засобів» (2012) [12].

Тактиці протидії НОНЗПРiП присвячені питання у дисертаційних дослідженнях Д.О. Ноздріна «Організація і тактика протидії органів внутрішніх справ злочинам у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів» (2013) [13] та С.Д. Резникова «Тактика оперативної роботи оперативних підрозділів ОВС у протидії незаконному обігу наркотиків серед неповнолітніх» (2013) [14].

А.М. Копилов у дисертації «Організація і тактика контрольованої поставки наркотичних засобів (за матеріалами Служби безпеки України)»

(2015) здійснив характеристику специфіки заходів, які стосуються організації та тактики проведення контрольованої поставки наркотичних засобів на підставі аналізу матеріалів Служби безпеки України [15].

У дисертаційному дослідженні В.М. Малюги «Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів» (2016) автором здійснено комплексний аналіз теоретичних та практичних проблем організації та функціонування взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в кримінальному провадженні в контексті складового елемента методики розслідування злочинів. [16].

У дисертаційній роботі Р.Р. Греня «Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів» (2017) здійснено вирішення наукового і прикладного завдання щодо оптимізації діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів [17]. Автор стверджує, що «...необхідність створення окремого спеціального міжвідомчого підрозділу для організації взаємодії, а також налагодження прямого доступу оперативних працівників до баз даних міжнародної поліцейської організації Інтерпол з використанням персональних ключів» [17, с. 199].

3) Кримінально-правова тематика.

Актуальним питанням протидії НОНЗПРiП було присвячено дослідження Мазуренко О.В. «Запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у причорноморському регіоні материкової України» (2023). Автором сформовано систему детермінації, надано данні щодо осіб, які вчиняють збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у Причорноморському регіоні материкової України; на основі узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду вперше у вітчизняній кримінології

запропоновано комплексну систему запобігання цим кримінальним правопорушенням у Причорноморському регіоні материкової України в умовах воєнного стану [18, с.2].

4) Адміністративно-правова тематика.

Адміністративне право є динамічною наукою, яка розвивається в умовах глобалізації та соціально-політичних, економічних та інших змін, які проходять у суспільстві. Новою категорією адміністративних правовідносин стала адміністративна відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Даному питанню була присвячена монографія С.І. Саєнко «Адміністративна відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин: стан і перспективи законодавчого регулювання», в якій розглянуто стан і перспективи законодавчого регулювання, склад адміністративних правопорушень, які вчиняються юридичними особами у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [19].

Досить змістовне дослідження сутності та закономірностей використання системи заходів адміністративної відповідальності у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин було здійснено Л.В. Сорокою у дисертації «Адміністративна відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин» (2005) [20].

Діяльності органів внутрішніх справ України як суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин присвячено увагу в дисертаційному дослідженні А.І. Осипенка «Органи внутрішніх справ України як суб'єкти протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин» (2015) [21].

Питанню загальних основ державної політики протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

присвячено дисертаційну роботу А.М. Волощука «Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів(адміністративно-правовий аспект)» (2011) [22].

Разом із тим, теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з діяльністю суб'єктів, уповноважених законодавцем на вирішення завдань у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів України, вирішено на ґрунтовному рівні в монографічній праці А.М. Волощука «Діяльність органів публічної адміністрації України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: питання теорії та практики» (2011 р.) [23].

В дисертаційній роботі О.М. Шевчука «Адміністративно-правове регулювання державного контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні» (2016) узагальнено і сформовано систему сучасних доктринальних знань щодо концепції державного контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні, обґрунтовано пропозиції з удосконалення законодавства з урахуванням європейського й вітчизняного досвіду. Разом із тим, автором визначено класифікацію державного контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, названо його види, здійснено їх характеристику [24].

Б.А. Підгорний у дисертаційній роботі «Адміністрування протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів в Україні» (2016 р.) робить такі важливі узагальнення: адміністрування протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів можна розуміти як у широкому, так і у вузькому значеннях. Так, в широкому значенні – це діяльність державних органів, технологічний процес підготовки, прийняття і здійснення управлінських рішень у сфері протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів у сукупності методів і засобів, за

допомогою яких вирішуються завдання держави та здійснюється систематичний і спеціалізований вплив органів адміністрування на підвідомчі їм органи та об'єкти на основі адміністративної відповідальності за виконання рішень. У вузькому значенні – це практична діяльність, технологічний процес підготовки, прийняття і виконання управлінських рішень у сфері протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів стосовно конкретних, окремих елементів системи управлінських дій у сфері протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів, врегульованих адміністративними нормами. На думку автора, «...Основу системи адміністрування протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів становить типовий підзаконний механізм державного управління у сфері протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів з властивим йому об'єктно-суб'єктним складом, правовим регулюванням, функціями, формами, методами, процедурами і провадженнями в рамках адміністративного процесу» [25, с. 14].

В дисертаційній роботі О.Р. Авдєєва «Адміністративно-правові засоби протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин та фальсифікованих лікарських засобів» зазначено: «...адміністративно-правовими заходами протидії незаконному переміщенню через митний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин та фальсифікованих лікарських засобів є комплекс організаційно-правових засобів та методів, здійснюваних органами виконавчої влади (контролюючими, правоохоронними, органами доходів і зборів, безпеки) та спрямованих на недопущення і припинення такого переміщення. До їх кола належать засоби та методи позитивного характеру, спрямовані на недопущення нелегального переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин та фальсифікованих лікарських засобів (митний контроль, дозвільний характер переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин,

ліцензування, контроль якості лікарських засобів) та негативного характеру, спрямовані на припинення таких переміщень, виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та фальсифікованих лікарських засобів, осіб, які беруть участь у цьому (контрольовані поставки наркотичних засобів та психотропних речовин, переміщення фальсифікованих лікарських засобів під негласним контролем та оперативним наглядом, взаємодія органів доходів і зборів з правоохоронними та контролюючими органами України та зарубіжжя» [26, с. 13-14].

В дисертаційному дослідженні Пристінської К.О. на тему «Організаційно-правові засади взаємодії органів публічної адміністрації щодо запобігання незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» (2021) [27] акцентовано увагу на те, що Національна поліція має виключну компетенцію протидії незаконному обігу наркотичних засобів та проводить діяльність за наступними напрямками: взаємодія з органами публічної адміністрації; профілактична робота; контроль на об'єктах легального обігу; недопущення їх розповсюдження; протидія використанню Інтернет-ресурсів; притягнення до адміністративної відповідальності правопорушників. Автором надано пропозиції щодо внесення змін до Плану заходів з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2030 р., в яких закріпити необхідність взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, Національної поліції, до змісту яких доцільно включати питання їх взаємодії, моніторингу ситуації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних речовин, врахування міжнародного досвіду взаємодії органів публічної адміністрації, удосконалення заходів профілактики та створення єдиної загальнодержавної системи антинаркотичної пропаганди.

В науковій роботі Павковича С.М. «Правові підстави реалізації адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів» (2019) підстави реалізації адміністративних повноважень у забезпеченні протидії незаконному обігу наркотичних засобів. Автор висвітлив питання взаємодії органів державної влади, Національної поліції України, Служби безпеки України у сфері використання їх адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії незаконному обігу цих небезпечних речовин [3].

Аналіз стану наукових досліджень, присвячених питанням запобігання та протидії НОНЗПРіП різними суб'єктами свідчить про актуальність монографічного опрацювання проблематики адміністративно-правових засад діяльності органів Національної поліції України, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Деякі питання були і частково входили до об'єкта та предмета наукових досліджень, при цьому не можна вважати що діяльність НПУ щодо протидії НОНЗПРіП є ефективною і не потребує подальших наукових розробок.

Адже, по-перше, переважна більшість наукових розробок стосується протидії НОНЗПРіП, але не сутності чи особливостей адміністративної діяльності поліції, її повноважень щодо забезпечення протидії НОНЗПРіП. По-друге, в адміністративному праві взагалі відсутнє доктринальне обґрунтування загальних властивостей адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії НОНЗПРіП. По-третє, на теперішній час сформувалося чимало дискусійних аспектів у розумінні ключових правових категорій, а відсутність чіткого їх розмежування у нормативно-правових актах досить часто ускладнює розуміння та їх реалізацію. По-четверте, більшість робіт містять інформацію, яка торкається протидії наркоманії в мирний час а не під час режиму воєнного стану та повномасштабного вторгнення на територію України; По-п'яте, містять

пропозиції на уніфікацію антинаркотичного законодавства; по-шосте, повноваження суб'єктів протидії НОНЗПРiП обмежуються відповідною сферою і дублюються.

Вирішення вказаних питань значною мірою сприятиме підвищенню ефективності реалізації адміністративно-правових аспектів щодо забезпечення протидії НОНЗПРiП.

Тематика дисертаційного дослідження передбачає надання дефініції понять «протидія», «протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів».

Передусім зупинимося на найбільш поширених та широковживаних трактуваннях поняття «протидія». Так, термін «протидія» є терміном іншомовного походження і у загальнотеоретичному аспекті визначається як дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй [28, с. 1173]. Аналогічно трактують вказаний термін і С.І. Ожегов та Н.Ю. Шведова: «протидія – дія, що перешкоджає іншій дії» [3, с. 67].

У словнику іншомовних слів поняття «протидія» походить від терміну «counteraction» має співзвучний аналог – контракція (від лат. contra– проти [29, с. 292]), що й означає протидію («контр» – проти, «акція»– дія). Разом із тим, як зазначає В.В. Тильчик, «... німецькомовна трансформація перекладу є також практично дослівною: «entgegen» – «проти», «wirkung» – «дія, вплив» та має аналогічне значення» [30, с. 161–162].

Необхідно вказати, що термін «протидія» став об'єктом поглибленого наукового інтересу вчених-кримінологів та є достатньо розробленим у межах об'єкта кримінології в аспекті характеру впливу на злочинність та наслідків такого впливу. При цьому, у підручнику з кримінології за редакцією А.І. Долговой вказано, що поняття «боротьба», «контроль», «протидія», «попередження», «профілактика», не зважаючи на їх досить широке вживання у кримінологічній та іншій спеціальній

літературі, а також офіційних документах та публіцистичних матеріалах, досі викликають наукові суперечки та не можуть бути оціненими як досить визначені чи принаймні однозначні. Такий стан речей створює значні складності як в аспекті з'ясування змісту того, про що йде мова в конкретному випадку, так і в практичній діяльності. Разом із тим, поняття «протидія» в цілому трактується як знищення іншої дії або «йти наперекір чогось», «заважати чому-небудь» [3, с. 68].

У кримінологічному розумінні поняття «протидія» охоплює як репресивну, так і превентивну складову діяльності. Саме таке трактування поняття «протидії» на теперішній час набуло поширення як у науковій літературі, так і в законодавстві [31, с. 144].

В загальній теорії права найбільш поширеним є застосування поняття «протидія злочинності» – складне соціально-правове явище та поняття про нього, в якому відображається теорія і практика специфічної соціально-управлінської діяльності та суспільних і приватних ініціатив, а також кримінально юстиційних зусиль, спрямованих на перешкоджання вчиненню кримінальних правопорушень та реагування на їх вчинення [32, с. 402–403].

Ю.А. Турлова, досліджуючи питання протидії екологічній злочинності, розглядає протидію як всі заходи, спрямовані проти явища екологічної злочинності, весь комплекс заходів впливу держави та суспільства на екологічну злочинність, включаючи вплив на чинники, що зумовлюють її виникнення, поширення та трансформацію, а також правоохоронну діяльність щодо виявлення, розслідування та притягнення осіб, які вчиняють екологічні злочини, до відповідальності, судовий розгляд кримінальних справ і виконання покарань [31, с. 144].

Доволі часто в юридичній та спеціальній літературі можна зустріти поняття «адміністративно-правова протидія», яке трактується як діяльність уповноважених суб'єктів, змістом якої є комплекс організаційних дій та

правових заходів, обумовлених метою та предметом такої діяльності, тобто щодо конкретних негативних явищ [30, с. 165].

Якщо мова іде про сферу протидії НОНЗПРiП, необхідно вказати, що за Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», обiг НЗПРiП – це види діяльності з: культивування рослин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, реалізації (вiдпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що дозволяються і контролюються згiдно з чинним законодавством України про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори [33].

На думку Шевчука О.М., «...перелічені види діяльності – це законний обiг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні, здійснення якого дозволяється в законодавчо встановленому порядку з метою використання зазначених засобів, речовин і прекурсорів для потреб власного виробництва, у медичній практиці для лікування хворих, у ветеринарній медицині, в науково-дослідницькій роботі, в експертній і оперативно-розшуковій діяльності, з науковими й навчальними цілями тощо та контролюється законодавством на основі ліцензування» [24, с. 70–71].

З огляду на наведені визначення та на підставі проведеного аналізу можна вказати наступні ознаки протидії НОНЗПРiП: 1) це діяльність вiдповідних суб'єктів, в межах своєї компетенції; 2) спрямовано всупереч незаконного обiгу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; 3) охоплює як репресивну (реагування), так і превентивну

(запобігання) складові. Ми погоджуємось з думкою Павковича С.М., відносно того, що «...протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це системний комплекс заходів впливу на можливі злочинні прояви у сфері законного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, спрямований на створення правового режиму нейтралізації загрози національній безпеці та демократичному розвитку держави феномена незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, мінімізацію та (або) ліквідацію його наслідків, який реалізується як шляхом профілактичної та попереджувальної діяльності, так і шляхом застосування до осіб, винних у вчиненні порушень антинаркотичного законодавства України, заходів репресивного характеру» [34, с.52].

З приводу цього, Ю.М. Оборотов вказує, що «...порівняння існуючих дефініцій, їх оцінка з позицій правознавства дозволить комплексно пізнати об'єкт дослідження, з'ясувати галузеві особливості та встановити можливості юридикації та зворотного теоретичного збагачення» [35, с. 3].

На підставі наведених визначень і міркувань, пропонуємо власне визначення: «протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»- ~~це з обмеженим доступом, названий режим розуміє~~ комплекс дій профілактичного, інформаційного, організаційного та правового характеру, що здійснюється суб'єктами протидії в межах їх компетенції із застосуванням: кримінально-процесуальних, оперативно-розшукових, адміністративно-правових та виховних заходів, щодо припинення протиправних дій та усунення негативних наслідків у галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Підтримуємо думку Павковича С.М, відносно того, що «...протидія НОНЗПРiП є одним із провідних завдань нашої держави, однак існуюча на

теперішній час в Україні національна система її забезпечення до теперішнього часу не спромоглася зменшити гостроту даної проблеми» [3, с.70].

Явище незаконного обігу НЗПРiП є високолатентним, відсутність реальних статистичних даних щодо рівня розповсюдження в Україні, фактична неспроможність, у зв'язку з вкрай об'єктивними підставами, на теренах України продовжуються воєнні дії з боку російської федерації, що не дозволяє належним чином реагувати суб'єктам протидії, уповноважених законодавцем на вирішення завдань у сфері протидії НОНЗПРiП, відсутність навіть державної антинаркотичної стратегії, дієвих регіональних програм забезпечення протидії НОНЗПРiП про що неодноразово було наголошено у процесі дослідження вказаної проблематики, але ніяких заходів щодо виправлення ситуації, на жаль, дотепер не зроблено. Одним із аспектів механізму забезпечення протидії НОНЗПРiП є повноваження – особлива ознака державних органів, яка реалізується практично у прийнятих владних рішеннях. Вказану здатність зумовлено двома факторами: вираженням публічного інтересу та здійсненням владного повноваження [36, с. 101–105].

Слід вказати, що в руслі євроінтеграційних прагнень та перспектив України, виникнення нових ініціатив, які поступово структуруються та набувають різних форм, залучення чималого кола фахівців, концентрації сил держави та громадськості України на розробці координально нового інтегрованого підходу, спрямованого на здійснення докорінних змін, питання ефективності формування та реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також протидії їх незаконному обігу в Україні, набули нового змісту та постали особливо гостро, що сприяло створенню якісно нових підходів до визначення змісту, правової природи, властивостей та класифікаційних

можливостей адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії НОНЗПРiП.

1.2. Нормативно-правові основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

З моменту проголошення незалежності, поряд із необхідністю вирішення численних соціально-економічних труднощів, перед Україною постала об'єктивна необхідність нагального вирішення проблематики НОНЗПРiП, поширення наркоманії та наркозалежності [3, с.37].

Базовою основою нормативної протидії НОНЗПРiП є Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року було спрямовано на вирішення декількох аспектів проблематики контролю за обігом наркотичних засобів: правового – укладення загальноприйнятої міжнародної конвенції, яка замінить масив існуючих договорів щодо контролю за обігом наркотичних засобів; соціально-економічного – обмеження використання наркотичних засобів виключно медичними та науковими цілями.

На теперішній час Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) складається з преамбули, 51 статті, 4 переліків наркотичних засобів, систематизованих залежно від застосовуваного режиму контролю, а також примітки. Передусім, у її положеннях закріплено терміни, пов'язані з обігом наркотиків: наркотичний засіб – будь-яка з речовин, включених до Списків I і II, – природних або синтетичних (п. к ч. 1 ст. 1); незаконний обіг – культивування або будь-які дії зі збуту наркотиків в порушення положень Конвенції (п. м ч. 1 ст. 1); та поняття основних наркотичних засобів, серед яких: канабіс – верхівки рослини каннабісу з квітами або плодами (за винятком насіння і листя, якщо вони не супроводжуються верхівками), з яких не була вилучена смола, якою б назвою їх не було позначені (п. б ч. 1 ст. 1); лист кока – лист кокаїнового куща, за винятком листя, з яких вилучено весь екгонін, кокаїн і будь-які інші алкалоїди екгоніна (п. є ч. 1 ст. 1); опій – сік опійного маку,

що згорнувся (п. р ч. 1 ст. 1); макова солома – всі частини (за 44 винятком насіння) скошеного опійного маку (п. р ч. 1 ст. 1) тощо [37].

Крім того, складовим елементом Єдиної конвенції про наркотичні засоби є чотири переліки наркотичних засобів, яких класифіковано за ступенем шкідливості для здоров'я та заборони до немедичного розповсюдження. Необхідно зазначити, що вказані переліки, у міру розробки чи виготовлення нових наркотичних засобів, постійно поповнюються [38, с. 100].

Основні вимоги Єдиної конвенції про наркотичні засоби закріплено у ст. 4, відповідно до положень якої держави зобов'язуються вживати законодавчих та адміністративних заходів, які є необхідними для введення в дію і виконання постанов Єдиної конвенції про наркотичні засоби в межах їх територій, співпраці з іншими державами стосовно виконання прийнятих норм та, за умови дотримання положень Єдиної конвенції про наркотичні засоби, обмеження виключно медичними та науковими цілями виробництва, виготовлення, вивезення, ввезення, розподілу наркотичних засобів, торгівлі ними та їх застосування і зберігання [37]. Враховуючи це, жодна держава свідомо не дозволяє експортувати наркотичні засоби в іншу країну або територію без спеціального свідоцтва на ввезення або дозволу на вивезення. Крім того, переміщення наркотичних засобів може здійснюватися лише відповідно до законів і правил країни або території, до якої здійснюється таке переміщення, а також в межах підсумку обчислень для такої країни або території, як це визначено в п. 2 ст. 19 Єдиної конвенції про наркотичні засоби, з додаванням кількості, призначеної для реекспорту [37, ч. 1 ст. 31].

Єдиною конвенцією про наркотичні засоби було впроваджено використання системи статистичних даних, закріплено за Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками повноваження щодо визначення порядку та форми подання статистичних відомостей, а також встановлення

зразків бланків для цієї мети. Міжнародний комітет з контролю за наркотиками також наділено повноваженнями щодо розгляду поданих відомостей з метою визначення, чи виконано Стороною Конвенції або будьякою іншою державою положень Конвенції [37, ч. 1-2 ст. 13].

Окремі норми Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) стосуються боротьби зі зловживанням наркотичними засобами. Це, передусім, положення, які окреслюють необхідність: вжиття усіх можливих заходів, спрямованих на запобігання зловживанню наркотичними засобами та на раннє виявлення, лікування, виховання, відновлення працездатності, повернення в суспільство відповідних осіб і на спостереження за ними після закінчення ними лікування, і координації зусиль для досягнення вказаних цілей; сприяння підготовці кадрів для лікування, відновлення працездатності, повернення в суспільство осіб, що зловживають наркотичними засобами, а також для спостереження за ними після закінчення лікування; вжиття всіх можливих заходів, щоб сприяти ознайомленню осіб, яким це необхідно по роботі, з проблемами зловживання наркотичними засобами та його запобігання, а також сприяння ознайомленню з цими проблемами населення в випадку, якщо є небезпека того, що зловживання наркотичними засобами набуває широких масштабів [37, ст. 38].

Наступний етап розвитку системи міжнародного контролю за незаконним виробництвом та розповсюдженням наркотичних речовин характеризується розробкою та підписанням у 1971 році в Нью-Йорку Конвенції про психотропні речовини, відповідно до положень якої встановлювався міжнародний контроль за такими речовинами. Конвенція про психотропні речовини 1971 р. складається з преамбули, 33 статей, а також 4 переліків, систематизованих залежно від застосовуваного режиму контролю. Передусім, у її положеннях закріплено, що якщо безумовно не вказано інше або контекст не вимагає іншого, терміни, використовувані в

Конвенції про психотропні речовини, мають таке значення: психотропна речовина – будь-яка речовина, природна або синтетична, або будь-який природний матеріал, яких включено в Перелік I, II, III або IV [39, п. e ч. 1 ст. 1]; препарат – будь-який розчин або суміш у будь-якому фізичному стані, що містять одну або декілька психотропних речовин, / або одна або кілька психотропних речовин в терапевтичних дозах [39, п. f ч. 1 ст. 1]; незаконний обіг – виготовлення психотропних речовин, їх збут або придбання всупереч положень Конвенції про психотропні речовини [39, п. j ч. 1 ст. 1]. У Конвенції містяться положення, згідно з якими право ініціювати включення будь-якої речовини, яка не знаходиться під міжнародним контролем, та потребує включення в один із Переліків Конвенції про психотропні речовини, перенесення окремих речовин з одного списку до іншого, а також вилучення речовини із одного із Переліків Конвенції про психотропні речовини, мають держави-учасники Конвенції про психотропні речовини та Всесвітня організація охорони здоров'я [39, ч. 1 ст. 2]. Також положеннями Конвенції про психотропні речовини встановлено критерії оцінки необхідності застосування до таких речовин заходів міжнародного контролю.

Серед них: 1) негативний вплив (здатність викликати стан залежності, стимулюючий або депресивний вплив на центральну нервову систему, аналогічні шкідливі наслідки, що здатні викликати речовини, перелік яких міститься у Списках I–IV); 2) достатні свідчення щодо зловживання речовиною (ймовірність такого зловживання), яке становить або може становити небезпеку для здоров'я населення та соціальну проблему [39, п. 4 ст. 2].

Необхідно зазначити, що відповідно до положень Конвенції про психотропні речовини, застосування психотропних речовин обмежено медичними та науковими цілями (ст. 5). Разом із тим, досить детально розроблено систему контролю за їх обігом. Більше того, відповідно до

положень ст. 15 Конвенції про психотропні речовини, держави-учасниці Конвенції повинні мати систему інспекцій виробників, експортерів та імпортерів, оптових та роздрібних розповсюджувачів психотропних речовин, а також медичних та науково-дослідних установ, що використовують такі речовини [39]. Поряд із цим, заходи проти незаконного обігу психотропних речовин, які потребують тісної міжнародної співпраці, повинні запроваджуватися з урахуванням конституційних, правових та адміністративних систем державучасниць Конвенції [39, ст. 21].

Необхідно звернути увагу, що окремі норми Конвенції про психотропні речовини 1971 року стосуються боротьби зі зловживанням психотропними речовинами. Це, передусім, положення, які окреслюють необхідність: вживання усіх можливих заходів, спрямованих на запобігання зловживанню психотропними речовинами, раннє виявлення, лікування, виховання, відновлення працездатності, повернення в суспільство відповідних осіб, а також спостереження за такими особами після закінчення ними лікування; сприяння підготовці кадрів для лікування, відновлення працездатності та повернення в суспільство осіб, що зловживають психотропними речовинами, а також для спостереження за такими особами після закінчення ними лікування; сприяння ознайомленню осіб з проблемами зловживання психотропними речовинами і його запобігання [39].

Аналізуючи положення Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) та Конвенції про психотропні речовини 1971 року можна зазначити, що вказані конвенції були спрямованими, в основному, на врегулювання законного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, а також встановлення ефективної та дієвої міжнародної системи контролю за їх обігом, яка б не допускала витоку наркотичних засобів та психотропних речовин у канали незаконного обігу.

Виходячи ж зі змісту сучасних наукових підходів, проблематика боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин вирішувалася опосередковано шляхом вироблення уніфікованих форм контролю за обігом наркотичних засобів та психотропних речовин.

Прийняття за результатами Міжнародної конференції з питань боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом у грудні 1988 року у Відні (Австрія) Конвенції про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, яка набула чинності 11 листопада 1990 року, стало наступним кроком міжнародної спільноти у вирішенні проблематики незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [40]. При цьому, Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин не передбачає припинення дії Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) та Конвенції про психотропні речовини 1971 року. Більш того, вона містить посилання на деякі їх положення. Вбачається, основним мотивом прийняття Конвенції про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин стала потреба зміцнення і доповнення заходів, передбачених Єдиною конвенцією про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) та Конвенцією про психотропні речовини 1971 року.

Необхідно зазначити, що Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року передбачає прийняття комплексу міжнародно-правових заходів (в основному правоохоронного характеру) із припинення незаконної торгівлі наркотичними засобами, а в якості найважливішої складової частини таких заходів на міжнародному рівні вперше визнається боротьба з відмиванням злочинних доходів [40, с. 72].

Необхідно акцентувати увагу і на тому, що Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988

року вперше на міжнародному рівні передбачила використання методу контрольованих поставок, при якому допускається вивезення, провезення або ввезення на територію однієї або декількох країн незаконних або таких, що викликають підозру, партій наркотичних засобів, психотропних речовин, речовин, що їх замінюють, з відома і під наглядом їх компетентних органів з метою виявлення осіб, які беруть участь у здійсненні правопорушень, визнаних такими відповідно до п. 1 ст. 3 Конвенції про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [40, п. g ст. 1, ст. 11; 41, с. 93].

Складається Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року з преамбули та 34 статей, а основний наголос поставлено на сприянні співробітництву для більш ефективного вирішення проблем незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, які мають міжнародний характер. При цьому, враховуючи особливості внутрішніх законодавчих систем, держави-учасниці зобов'язалися вживати всіх необхідних заходів, включаючи заходи законодавчого та організаційного характеру. Разом із тим, передбачено, що реалізація зобов'язань за Конвенцією повинна відбуватися згідно з принципами суверенної рівності й територіальної цілісності держав і принципом невтручання у внутрішні справи інших держав [40, ст. 2].

Слід вказати, що норми Конвенції про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року містять найбільш розгорнуте поняття незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, яке можна умовно розділити на декілька груп дій: 1) пов'язані зі стадіями незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин; 2) які сприяють незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин. При цьому, деякі вчені додержуються думки, що передбачені Конвенцією про боротьбу проти незаконного обігу

наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року діяння умовно можна підрозділити на такі групи: пов'язані з культивуванням наркотиковмісних рослин; отриманням готового наркотичного засобу; його доставкою в необхідні місця; збутом наркотичного засобу; легалізацією доходів, отриманих в результаті незаконних дій з наркотичними засобами [42, с. 73].

На думку Предместнікова О.Г. та Павкович С.М. «...з прийняттям Конвенції про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року, шляхом посилення дієвості контрзаходів проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, було удосконалено механізм міжнародного контролю за їх розповсюдженням» [41, с. 122–123].

Виходячи з наведеного, можна констатувати, що основу міжнародної системи забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин становлять три основні конвенції: Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями), Конвенція про психотропні речовини 1971 року та Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року.

Вказаними Конвенціями передбачено апробовані міжнародною практикою боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин положення, які регламентують численні та різноманітні грані такої боротьби, у тому числі, визначено оптимальне коло діянь, пов'язаних з обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, які представляють реальну суспільну небезпеку.

У зв'язку із цим доцільною констатувати, що непорушною умовою ефективного контролю над обігом наркотичних засобів та психотропних речовин у всьому світі є приєднання всіх держав до вказаних конвенцій та належна імплементація їх положень. Тим часом, увагу слід звернути і на

той факт, що на теперішній час на міжнародному рівні вдалося створити ефективну систему органів та установ, діяльність яких прямо чи опосередковано спрямовано на вирішення питань боротьби з наркоманією, токсикоманією та алкоголізмом.

Провідне місце у вказаній системі, передусім, займають Економічна і соціальна рада Організації Об'єднаних Націй, Комісія з наркотичних засобів, Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками тощо.

Разом із тим, важливу роль у сфері протидії транскордонному незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів відіграють регіональні міжнародні організаційні структури: Міжнародна організація кримінальної поліції (МОКП/Інтерпол), Всесвітня митна організація (ВМО), Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) тощо.

Говорячи про тенденції політики Європейського Союзу у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, необхідно передусім зазначити, що його діяльність стосовно вказаних питань ґрунтується на положеннях ст. 83 Договору про функціонування Європейського Союзу, відповідно до якої Європейський Парламент та Рада за допомогою директив, ухвалених згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть встановити мінімальні правила щодо визначення кримінальних злочинів та санкцій у сфері особливо тяжкої злочинності транскордонного змісту, що випливає з природи або наслідків таких злочинів або з особливої необхідності спільно боротися проти них. При цьому, незаконна торгівля наркотиками є однією із сфер особливо тяжкої злочинності транскордонного змісту [43, с. 81].

Необхідно відразу зазначити, що необхідність законодавчих заходів у сфері боротьби з явищем незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин було визнано положеннями: Плану дій Ради та

Комісії, присвяченого оптимальним засобам реалізації положень Амстердамського договору про формування простору свободи, безпеки та юстиції, якого прийнято на засіданні Ради з питань юстиції та внутрішніх справ у Відні 3 грудня 1998 р.; висновків Європейської Ради у Тампері (15-16 жовтня 1999 р.); Антинаркотичної стратегії Європейського Союзу (2000–2004 рр.), схваленої на засіданні Європейської Ради в Гельсінкі (10–12 грудня 1999 р.); Плану дій Європейської Ради у сфері боротьби із наркотиками» (2000–2004 рр.), затвердженого Європейською Радою на засіданні в м. Санта Марія да Фейра 19–20 червня 2000 р. [44, с. 60].

Однак необхідно констатувати, що загальний підхід до боротьби з явищем незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин ЄС було вироблено тільки за результатами прийняття Рамкового рішення 2004/757/ІНА, відповідно до якого передбачено мінімальні положення щодо складових елементів злочинів і санкцій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів.

Так, відповідно до положень ст. 1 вказаного рішення, наркотики – будь-які речовини, передбачені Єдиною конвенцією про наркотичні засоби 1961 року (зі змінами, внесеними Протоколом 1972 р.) та Віденською конвенцією про психотропні речовини 1971 р. Слід зазначити, що до наркотиків також віднесено і речовини, поставлені під контроль в рамках Спільної акції 97/396/ПВД від 16 червня 1997 р. про обмін інформацією, оцінку ризиків та контроль щодо нових синтетичних наркотиків. Поряд із цим, під прекурсорами розуміються будь-які речовини, вказані в такій якості в законодавстві Співтовариства, яким вводяться в дію зобов'язання, що випливають із ст. 12 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. [45].

Корпоративний аналіз положень Рамкового рішення 2004/757/ІНА дозволяє констатувати, що під незаконним обігом наркотичних засобів та

психотропних речовин необхідно розуміти декілька груп дій: 1) пов'язаних з культивуванням наркотиковмісних рослин; 2) отриманням готового наркотичного засобу чи прекурсорів; 3) збутом наркотичних засобів чи прекурсорів. Разом із цим, положеннями Рамкового рішення 2004/757/JHA передбачено можливість притягнення до відповідальності юридичних осіб за незаконний обіг наркотичних речовин, а також встановлено що у тому разі, якщо суб'єкти здійснюють вказані діяння виключно в цілях особистого споживання, такі діяння не включаються у сферу застосування цього Рамкового рішення [45].

Говорячи про відповідність міжнародним стандартам сформованого Україною курсу на подолання наркоманії та протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, необхідно вказати, що політика України у сфері протидії транскордонному незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів передбачає дотримання ряду Конвенцій та міжнародних зобов'язань. Так, з метою створення передумов встановлення надійного та легально закріпленого правового бар'єру запобігання незаконному транскордонному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів Україна ратифікувала антинаркотичні Конвенції ООН. Однак привести національне антинаркотичне законодавство у відповідність міжнародним зобов'язанням нашої державі вдалося відносно нещодавно.

Законодавство України щодо протидії НОНЗПРiП базується на трьох законах, яких було прийнято 15.02.1995 р. Перший – «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР [33].

Початково його було присвячено регулюванню суспільних відносин у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, визначенню прав та обов'язків державних органів,

юридичних осіб і громадян, які беруть участь у такому обігу на території України (перша редакція Закону). Нова редакція Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР, прийнята на виконання положень Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» [50], визначила правові та організаційні засади державної політики щодо обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, встановила порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

На теперішній час загальний порядок та вимоги щодо обігу на території України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів регламентовано Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [33], який складається з 5-ти розділів, що містять 36 статей. У першому розділі наведено загальні положення (щодо визначення термінів, класифікації наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, напрямків державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, заходів контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів). Другий розділ присвячено загальному порядку здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та особливостям ліцензійних вимог та умов. Третій – умовам здійснення окремих видів діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Четвертий розділ стосується державного контролю за виконанням

положень вказаного Закону, а п'ятий розділ присвячено прикінцевим положенням [33].

Другий базовий закон – Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР, який, з урахуванням міжнародних зобов'язань, визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також визначає права і обов'язки юридичних осіб і громадян у зв'язку із застосуванням положень вказаного Закону [46]. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» складається з 3-х розділів, перший серед яких присвячено загальним положенням (щодо визначення термінів, організації протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів). Другий розділ присвячено заходам протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (методу контрольованої поставки, оперативній закупці, конфіскації, запитам правоохоронних органів про розміщення коштів, одержаних від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, огляду транспортних засобів, вантажів і особистих речей громадян, зупиненню та припиненню діяльності закладів масового перебування громадян, у яких виявлені факти вживання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів тощо). Положення третього розділу стосуються заходів протидії незаконному вживанню наркотичних засобів або психотропних речовин, серед яких: виявлення осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини; медичний огляд та медичне обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами; добровільне лікування осіб, хворих на наркоманію; відшкодування витрат

на медичний огляд, медичне обстеження або лікування; примусове лікування осіб, хворих на наркоманію.

Третій Закон – Закон України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» та Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. № 64/95-ВР, положення якого було присвячено адміністративно-правовим, кримінально-правовим та іншим заходам боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [47].

Вбачається, Україна стала однією із перших пострадянських країн, яка прийняла національне антинаркотичне законодавство, адаптоване до міжнародних вимог. Що стало підтвердженням того факту, що Україна, як одна зі сторін, які приєдналася до антинаркотичних Конвенцій ООН, шляхом створення єдиного правового базису, виконує взяті на себе зобов'язання [48, с. 30-31; 49, с. 51-52]. Крім того, за результатами введення в дію вказаних базових антинаркотичних Законів в Україні на законодавчому рівні було визначено суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та їх обов'язки, а також суттєво оновлено кримінальне та адміністративне законодавство в зазначеній сфері [50, с. 337]

На теперішній час Україною на внутрішньому рівні створено розгалужену фахову нормативно-правову базу антинаркотичного законодавства, яку можна розділи на такі основні блоки: 1. Нормативні акти, якими регламентовано питання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також лікарських засобів, що їх містять:

Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», положення якого визначають загальний порядок та вимоги щодо обігу на території України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [33]; Закон України «Про лікарські засоби» регламентує правовідносини, пов'язані зі створенням, реєстрацією, виробництвом, контролем якості та реалізацією лікарських засобів, права та обов'язки підприємств, установ, організацій і громадян, а також повноваження у цій сфері органів виконавчої влади і посадових осіб [51]; Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», який регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності [52]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 05.08.2015 р. № 609 [53], відповідно до положень якої органом ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, визнано Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками; Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку» регламентує ліцензійні умови впровадження на

території України господарської діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» [54]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 06.05.2000 р. № 770, якою встановлено перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, обіг яких заборонено, обмежено та обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю [55]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я» від 13.05.2013 р. № 333, положення якої визначають механізм провадження закладами охорони здоров'я незалежно від їх підпорядкування та форми власності діяльності, пов'язаної з виготовленням, зберіганням, перевезенням, придбанням, реалізацією (відпуском), ввезенням на територію України, вивезенням з території України, транзитом через територію України, використанням, знищенням наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, і прекурсорів, включених до таблиці IV переліку, зареєстрованих в установленому порядку як лікарський засіб, а також особливості діяльності лікувально-профілактичних закладів під час провадження зазначеної діяльності [56].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом» від 03.06.2009 р. № 589, положеннями якої визначено процедуру провадження суб'єктами господарювання – юридичними особами незалежно від форми власності діяльності, пов'язаної з культивуванням рослин, розробленням, виробництвом, виготовленням, зберіганням, перевезенням, пересиланням,

придбанням, реалізацією (відпуском), ввезенням на територію України, вивезенням з її території, транзитом через територію України, використанням, знищенням наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, включених до переліку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 р. № 700, та контролю за їх обігом ; Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 07.08.2015 р. № 494 регламентує питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я [58]; Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.01.2018 р. № 9 регулює деякі питання провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів[59] тощо;

2. Нормативні акти, якими регламентовано питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та порушення законодавства у сфері обігу підконтрольних речовин: Кримінальний кодекс України [60] та Кодекс України про адміністративні правопорушення [61], положенням яких передбачають суспільно небезпечні діяння, пов'язані з порушеннями законодавства України у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та санкції, яких повинно бути застосовано до осіб, що їх вчинили.

Так, наприклад, відповідно до положень Кримінального кодексу України, кримінальна відповідальність передбачена за: контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [60, ст. 305]; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів [60, ст. 307]; викрадення,

привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем [60, ст. 312]; схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів [60, ст. 315]; порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів [60, ст. 320].

У той же час, наприклад, незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах [61, ст. 44-1], незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель [61, ст. 106-2], керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції [61, ст. 130] є адміністративними правопорушеннями, відповідальність за вчинення яких передбачено положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення;

Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» з урахуванням міжнародних зобов'язань визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також визначає права і обов'язки юридичних осіб і громадян у зв'язку із застосуванням положень вказаного Закону [46];

Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначає головні напрями загальнодержавної політики та організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю (у тому числі, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [62];

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» регламентує завдання, поняття, принципи, підстави, а також порядок здійснення

оперативно-розшукової діяльності [63]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу» від 07.05.2008 р. № 422 встановлює умови зберігання та процедуру ведення обліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що включені до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу уповноваженими органами [179];

Спільний Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби України «Про затвердження Порядку передачі та перевезення наркотичних засобів і психотропних речовин до органів, установ, закладів Державної прикордонної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Державної митної служби України, що забезпечують дресирування службових собак для розшуку таких засобів і речовин» від 29.11.2010 р. № 903/586/595/1433 визначає правила передачі для подальшого використання у дресируванні 62 службових собак вилучених з незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, що є речовими доказами, а також їх перевезення до уповноважених органів [181] тощо;

3. Нормативні акти, якими регламентовано питання профілактики наркоманії в Україні, а також дій, пов'язаних з наданням медико-соціальної допомоги особам, що мають психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин: Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ закріплює правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення

факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [133];

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду» від 17.12.2008 р. № 1103 визначає процедуру направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду [180]; Постановою Кабінету Міністрів України «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення» від 06.11.1997 р. № 1238 затверджено перелік професій та видів діяльності, для яких є обов'язковим первинний і періодичний профілактичний наркологічний огляд, регламентовано порядок проведення обов'язкового профілактичного наркологічного огляду громадян [194];

Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіїдною залежністю» від 27.03.2012 р. № 200 визначає організаційні засади проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіїдною залежністю [184]; Положення про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Подолання наркотичної залежності» затверджено наказом Міністерства юстиції України від 16.05.2016 р. № 1418/5. Метою програми «Подолання наркотичної залежності» є формування здорового способу життя у засуджених, які мають наркотичну залежність, сприяння у її подоланні та реабілітації [177];

Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок

виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» від 09.11.2015 р. № 1452/735, з метою створення нормативно-правового підґрунтя діяльності патрульної поліції та закладів охорони здоров'я щодо виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, визначає процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду [171];

Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства внутрішніх справ України від 16.06.1998 р. № 158/417 регламентує порядок проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами [185]; Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини» від 10.10.1997 р. № 306/680/21/66/5 регламентує порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини [170]; Порядок взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії регламентовано спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної

служби України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 р № 821/937/1549/5/156.

Положення порядку спрямовано на забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії серед: осіб, які вчинили адміністративне правопорушення і перебувають у кімнатах для затриманих та доставлених до чергових частин органів внутрішніх справ, у випадках, якщо перебування в органах внутрішніх справ перевищує встановлені три години; осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ; осіб, щодо яких було обрано запобіжний захід у вигляді узяття під варту, які утримуються в слідчих ізоляторах або в ізоляторах тимчасового тримання, згідно з чинним законодавством; осіб, підданих адміністративному арешту, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання та спеціальних приймальниках органів внутрішніх справ; осіб, які відбувають покарання у виправних центрах [178].

Зазначимо, що у 2013 році Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, яка визначає сутність та сучасні напрями державної політики щодо наркотиків, яка формується на засадах інтегрованого і збалансованого підходу до зменшення обсягу пропонування наркотиків, що знаходяться в незаконному обігу, та зниження попиту на них, подолання наркоманії як небезпечного 65 соціального явища та реалізація якої передбачає поетапність виконання заходів [119, с. 17–18; 200].

Разом із тим, план заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 56-р. Пріоритетними відповідно до вказаного плану визнано такі напрямки: профілактика наркозалежності та запобігання незаконному вживанню наркотиків; подолання стигматизації та забезпечення захисту прав осіб, які

вживають психоактивні речовини; лікування та реабілітація осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання психоактивних речовин; організація лікування в установах та закладах Державної кримінально-виконавчої служби засуджених та осіб, взятих під варту, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання психоактивних речовин; удосконалення системи контролю за обігом наркотиків; забезпечення доступності наркотичних лікарських засобів, сприяння розвитку паліативної допомоги та замісної підтримувальної терапії; боротьба з незаконним обігом наркотиків; моніторинг (динамічне спостереження) наркоситуації; міжнародне співробітництво у питаннях протидії наркозлочинності та розробки новітніх методів боротьби з незаконним обігом наркотиків [174].

З метою продовження заходів, розпочатих в рамках Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, в 2021 році розроблено Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року (далі - Стратегія) та проект Плану заходів на 2022-2024 роки. Основні пріоритети Стратегії: – профілактика вживання ПАР без медичних показань, та підвищення поінформованості населення (запобігання зловживанню, підвищення обізнаності про шкідливий вплив наркотиків); – підвищення рівня громадської безпеки (спрямованість на протидію організованим наркозлочинності, відмиванню коштів та на активізацію виявлення каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів); – припинення незаконного виробництва та переробки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; – забезпечення доступу до необхідних профілактичних засобів та ефективних методів лікування осіб, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР; – впровадження ефективних заходів зі зниження ризику та шкоди для здоров'я осіб, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР; – забезпечення прав на

лікування та профілактику осіб з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР, які перебувають в установах відбування покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби; – вдосконалення нормативно-правових актів України шляхом розробки, узгодження і внесення змін, необхідних для ефективного виконання завдань, визначених цією Стратегією.

У зв'язку з тим, що Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року) та проект Плану заходів на 2022-2024 роки не була прийнята, та враховуючи, що Україна знаходиться під агресією росії з лютого 2022 року пропонуємо: .

- Визначити дію стратегії на період дії режиму воєнного стану;
- Перспективні плани на післявоєнний період;
- Міжнародне співробітництво з дружніми країнами, з питань протидії наркотичним засобам, психотропним речовинам та прекурсорам.
- Питання фінансування державної політики в галузі протидії.
- Удосконалення міжнародного досвіду з питань протидії наркоманії.

Вбачається, хоча сформована Україною модель забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, поширення наркоманії та наркозалежності є явищем двофакторним, адже містить у собі декілька рівнів: міжнародний та внутрішній, ефективне вирішення вказаної проблематики, зважаючи на глобалізації наркобізнесу, потребує подальших наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення національного антинаркотичного законодавства та загальної стратегії боротьби, яка повинна передбачати одночасну діяльність за двома напрямками: розробка та одночасне здійснення на всіх рівнях (правотворчість та правозастосування), а також вплив на всі етапи та прояви незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Аналіз нормативних актів, що регламентують питання протидії наркотичним засобам поділений на: 1) за визначенням повноважень: а) загальні, які визначають права, свободи і обов'язки всіх суб'єктів протидії незаконному обігу наркотиків, наприклад норми Конституції України, Закону України «Про органи місцевого самоврядування»; б) спеціальні - визначають лише повноваження відповідних підрозділів Національної поліції, наприклад, норми Наказу МВС України № 650 «Про організацію діяльності служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади»; 2) за ієрархічністю: а) міжнародні; б) Конституція і закони України; в) підзаконні акти.

1.3. Суб'єкти протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Суспільна небезпека незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів є цілком очевидною. На офіційному рівні визнано, що поширення в Україні наркоманії створює безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку і національній безпеці держави.

Поняття «суб'єкт», походить від латинського *subjectum*, та означає те, що лежить внизу, перебуває в основі; з точки зору філософії - поняття, яке означає носій діяльності, що пізнає світ навколо себе та впливає на нього; людина або група осіб, культура, суспільство або людство в цілому на відміну від того, що вивчається або змінюється внаслідок дій, таке трактування надано [38].

Спочатку доцільно з'ясувати розуміння терміна «суб'єкт» (від латинської *subjektus* – підлеглий, підвладний) [118, с. 679]. Юридичний словник пропонує таке тлумачення: це фізична особа, яка за законом володіє здатністю мати і здійснювати безпосередньо або через представника права й юридичні обов'язки (тобто володіє правосуб'єктністю).

Суб'єкт – необхідний елемент правовідносин у всіх правових галузях [119, с. 368]. У тлумачному словнику української мови він трактується, як (а) істота, здатна до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності й до цілеспрямованої діяльності; (б) особа або група осіб чи організація, яким належить активна роль у певному процесі чи акті; (в) особа або організація – носій певних прав та обов'язків [39, с. 578].

Поняття «суб'єкт» охоплює низку наукових сфер, маючи відмінне трактування. З філософської точки зору під ним розуміють істоту, здатну до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності й до цілеспрямованої діяльності; в соціології – особа, група осіб, організацій й та ін., яким належить активна роль у певному процесі, акті; в психології – людина як носій певних фізичних і психологічних якостей; людина як об'єкт дослідження. У юриспруденції загальноприйнятим є визначення суб'єкта у вигляді особи чи організації – носія певних прав і обов'язків [40, с. 1408].

В. Я. Малиновський під суб'єктом управління розуміє «систему, наділену певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй втілювати свою волю у формі керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання». Головною рисою суб'єкта державного управління вчений називає «наявність у нього владних повноважень, які дають йому змогу втілювати свою волю у формі рішень, які є обов'язковими для виконання» [56, с. 22, 23].

На сучасному етапі Україна має розгалужену систему суб'єктів протидії НОНЗПРiП.

Відповідно до частини 1 статті 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів та зловживання ними» механізм реалізації заходів забезпечення протидії НОНЗПРiП передбачає, що протидію незаконному обігу НЗПРiП здійснюють: Національна поліція, Служба безпеки України, Офіс Генерального прокурора, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм

законом повноважень [41]. З нашої точки зору представлений перелік є неповним і потребує уточнень, так законодавчий орган держави, наприклад, приймає необхідні закони, що спряють поліпшенню ситуації в галузі процесуального забезпечення, щодо запобігання незаконного вживання наркотиків..

Крім того, зміст статей 8 та 9 Модульного Закону про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори від 16 листопада 2006 року №27-6 [42] дає можливість встановити суб'єктів протидії «Спеціально-уповноважений державний орган у сфері законного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також у галузі протидії їх незаконному обігу – правоохоронний орган, який на підставі національного законодавства, уповноважений на виконання завдань у вказаних галузях».

Аналізуючи різних суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, зважаємо за необхідне здійснити їх класифікацію.

Як видно із законодавства з питань протидії НОНЗПРiП, суб'єкти протидії передбачені як на законодавчому рівні, так і в інших нормативно-правових актах. Однак, з нашого погляду, окреслення повноважень названих суб'єктів вимагає удосконалення з метою більш чіткого й повного їх закріплення на законодавчому рівні.

Аналіз наведених визначень дає можливість запропонувати визначення суб'єктів протидії НОНЗПРiП– це система органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, які в межах своєї компетенції, до покладених на них завдань і функцій, здійснюють виконавчо-розпорядчий вплив у сфері законного обігу НЗПРiП.

Фактична діяльність органів державної влади неможлива без використання певних прав і виконання певних обов'язків, то функції цих

органів органічно пов'язані державно-владними повноваженнями [57, с. 61-65].

В юридичній енциклопедичній літературі термін «повноваження» розкривається як сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій [58, с. 590]. Обсяг повноважень конкретних державних органів та їхніх посадових осіб залежить від їхнього місця в ієрархічній структурі відповідних органів.

З огляду на викладене перейдемо до розгляду конкретних суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії НОНЗПРiП в Україні та розглянемо рід їх повноважень у відповідній сфері.

Одним із суб'єктів забезпечення протидії НОНЗПРiП в Україні є Верховна Рада України. До основних повноважень Верховної Ради України, в межах яких здійснюється вказана протидія є: а) прийняття законів; б) здійснення парламентського контролю у межах, визначених Конституцією України [84].

Так у 1995 році Верховною Радою України було прийнято статутний Закон у сфері протидії НОНЗПРiП – Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів та зловживання ними» та ряд інших законів у цій сфері: «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність» та ін. Верховна Рада України, в межах своєї компетенції на законодавчому рівні здійснює відповідні заходи, що сприяють зменшенню правопорушень, що пов'язані з наркотиками.

Відповідно до Конституції України [84] Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина.

До основних повноважень Президента України, в межах яких здійснюється протидія НОНЗПРiП належать: а) зупинення дії актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; б) підписання законів, прийнятих Верховною Радою України щодо сфери волонтерської діяльності; в) підписання Указів та інших нормативних актів в межах своєї компетенції.

Наприклад, Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 482/2021 [178], затверджено Угоду між Україною та Королівством Іспанія про співробітництво та взаємну допомогу в митних справах, спрямовані, у тому числі, на протидію незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин та інших небезпечних речовин, які становлять небезпеку для здоров'я населення та суспільства.

Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі протидії НОНЗПРiП передбачені Конституцією України [84]: здійснення внутрішньої політики держави, виконання законодавства України; вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; забезпечення проведення політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля

та ін. Відповідно до статті 117 Конституції України видає постанови і розпорядження, в тому числі і в сфері протидії НОНЗПРiП. Наприклад, Постановою КМУ від 03 березня 2021 року № 166 «Про внесення змін до Порядку видачі дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» внесені уточнення в частині Переліку документів, що додаються до заяви про отримання відповідного дозволу.

Річ у тому, що наявність досить широкого кола суб'єктів, уповноважених законодавцем на вирішення завдань у сфері протидії НОНЗПРiП, не сприяє стабілізації ситуації та розв'язанню нагальних проблем у вказаній сфері. Більше того, відсутність єдиного бачення та налагодженої процедури взаємодії всіх ланок системи суб'єктів забезпечення протидії НОНЗПРiП часто заважає знайти консенсусні рішення стосовно зазначеної проблематики та раціонально використовувати можливості таких суб'єктів, що призводить до вузьковідомчого підходу, розпорошеності зусиль, орієнтації на формальний результат та розв'язання, переважно, тактичних, але не стратегічних завдань. У той же час, в юридичній літературі обґрунтовано панують погляди щодо різних варіантів класифікації суб'єктів протидії НОНЗПРiП.

Так, Штанько Д.О. в залежності від кола повноважень таких суб'єктів поділяє їх умовно на дві групи: правового регулювання та охорони здоров'я та соціального обслуговування [23, с. 120]. Деякі вчені додержуються думки, що серед органів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів необхідно виділяти: міжнародні органи та організації; національні державні інституції центрального рівня; національні державні інституції регіонального та місцевого рівня [126, с. 3].

На думку Підгорного Б.А., залежно від характеру компетенції, до суб'єктів, які забезпечують протидію незаконному обігу наркотичних засобів, необхідно віднести: суб'єктів загальної компетенції (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації), суб'єктів спеціальної компетенції (для яких забезпечення реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів на загальнодержавному та місцевому рівнях є єдиним, головним призначенням) та суб'єктів змішаної (спільної) компетенції (Національна поліція України, Служба безпеки України, Офіс Генерального прокуратура України тощо) [24, с. 8].

Закалюк А.П. до суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів відносить: Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України; Міністерства та інші органи виконавчої влади; органи прокуратури України; державні органи, підприємства та установи, діяльність яких пов'язана із обігом наркотиковмісних рослин [117, с. 40].

До органів державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, Волощук А.М. пропонує відносити: міжнародні органи та організації; міжвідомчий координаційний орган; правоохоронні органи; органи судової влади; органи охорони здоров'я та соціального обслуговування; громадськість; інші органи [21].

У той же час, сучасна парадигма державної політики у сфері контролю за обігом наркотиків, боротьби з їх незаконним обігом та протидії наркоманії передбачає, що суб'єктами її формування та реалізації є: з питань визначення і формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та її стратегічних засад і напрямів – Президент України; у сфері законодавчого забезпечення державної

політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу – Верховна Рада України; з питань концептуального розроблення та реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу як складової частини всіх сфер життєдіяльності суспільства – Кабінет Міністрів України; з питань формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері обігу наркотиків, запобігання та протидії їх незаконному обігу в межах наданих повноважень; здійснення державного регулювання, контролю та координації діяльності органів виконавчої влади у цій сфері; взаємодії та інформаційного обміну з міжнародними організаціями і компетентними органами іноземних держав, аналізу та оцінки впливу наркоманії та наркозлочинності на суспільство, економіку і міжнародні відносини, права та свободи людини – Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками; у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, їх аналогів та прекурсорів, проведення оперативно-розшукових заходів, виконання функцій виявлення, недопущення вчинення та розкриття злочинів – правоохоронні органи; у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських наркотичних засобів; надання медичної допомоги щодо їх застосування; лікування, профілактики та реабілітації наркозалежних осіб – Міністерств охорони здоров'я України; у сфері організаційно-практичного забезпечення профілактики та реабілітації наркозалежних осіб – Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України та інші центральні органи виконавчої влади; з питань профілактики, лікування, реабілітації наркозалежних осіб, ефективного застосування знеболюючих засобів при хронічних патологічних станах – заклади охорони здоров'я, реабілітаційні центри незалежно від форми власності; з питань організації виконання законодавства у сфері обігу

наркотиків та їх прекурсорів на відповідних територіях в межах їх повноважень – органи місцевого самоврядування [157].

Натомість аналіз положень чинного законодавства України про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори дозволяє дійти висновку, що у системі суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів законодавцем виокремлено декілька груп, залежно від кола повноважень таких суб'єктів.

Перша група – органи виконавчої влади, уповноважені законом на здійснення контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та вирішення завдань у сфері протидії їх незаконному обігу (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, органи Національної поліції 98 України, органи доходів і зборів, центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, інші органи виконавчої влади в межах їх повноважень, визначених законом [191, ч. 1 ст. 31]).

Відповідно до положень п. 45 Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом, контроль за виконанням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюється Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Міністерством охорони здоров'я України, Національною поліцією, Службою безпеки України, Держмитслужбою та іншими органами в межах їх повноважень, визначених законодавством [183].

У той же час, органи виконавчої влади, уповноважені законом на здійснення контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та вирішення завдань у сфері протидії їх

незаконному обігу, у разі виявлення порушень порядку законного обігу застосовують у межах своєї компетенції відповідні заходи щодо усунення таких порушень, і в разі наявності в діях осіб ознак адміністративного чи кримінального правопорушення зобов'язані надіслати інформацію або подати матеріали до відповідних правоохоронних органів, які ведуть боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [186, ч. 2 ст. 3].

Друга група – органи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (Національна поліція, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень [186, ч. 1 ст. 3]). Поряд із цим, органами виконавчої влади, уповноваженими на вирішення завдань у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюється координація діяльності у вказаній сфері [186, ч. 3 ст. 3].

Третя група – органи виконавчої влади, уповноважені законом на здійснення заходів щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, проведення оперативнорозшукових заходів, виконання функцій виявлення, недопущення вчинення та розкриття злочинів (правоохоронні органи, які ведуть боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [186, ч. 2 ст. 3]).

Оскільки системна вертикаль та горизонталь суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх

аналогів і прекурсорів в Україні є достатньо розмежованою і збалансованою між собою, відповідно до призначення та в межах повноважень, вбачається за доцільне більш детально розглянути роль та місце ключових суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Вбачається, тільки детальний аналіз ролі та місця кожного із суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, дозволить чітко окреслити недоліки правового регулювання їх компетенції у зазначеній сфері, а також виробити комплексний підхід до запровадження правових новел та сентенцій, спрямованих на вироблення оптимальної та ефективної державної політики у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні.

На жаль, об'ємність та громіздкість інституціонального механізму протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, який функціонує в Україні на теперішній час, а також відсутність чіткого налагодженого механізму взаємодії усіх елементів, які є складовими системи суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів в Україні, суттєво знижує ефективність його функціонування.

Аналіз наведених раніше класифікацій дає можливість запропонувати класифікацію суб'єктів протидії НОНЗПРП: а) за територією дії: 1) міжнародні, Інтерпол, Європол та ін.; 2) національні, СБУ, НПУ та ін; б) за компетенцією: 1) загальної компетенції, компетенція, яких визначена Конституцією України: Президент України, Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; громадські організації, органи місцевого самоврядування та ін; 2) спеціальної компетенції: СБУ, поліція, Офіс Генерального прокурора та ін.

Міркування з приводу суб'єктів протидії НОНЗПРiП дає можливість запропонувати: Внести зміни до Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 року, а саме: абзац 1 статті 3. «Організація протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» викласти в наступній редакції: «Протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюють: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України, Національна поліція, Служба безпеки України, Офіс Генерального прокурора, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень, громадські організації правоохоронної спрямованості, громадяни».

Висновки до розділу 1.

Проведений аналіз Теоретико-правових основи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість визначити:

1. До ознак протидії НОНЗПРiП належать: 1) це діяльність відповідних суб'єктів, в межах своєї компетенції; 2) спрямовано всупереч незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; 3) охоплює як репресивну (реагування), так і превентивну (запобігання) складові.

2. У зв'язку з тим, що Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року) та проект Плану заходів на 2022-2024 роки не була прийнята, та враховуючи, що Україна знаходиться під агресією росії з лютого 2022 року пропонуємо: .

- Визначити дію стратегії на період дії режиму воєнного стану;
- Перспективні плани на післявоєнний період;
- Міжнародне співробітництво з дружніми країнами, з питань протидії наркотичним засобам, психотропним речовинам та прекурсорам.
- Питання фінансування державної політики в галузі протидії.
- Удосконалення міжнародного досвіду з питань протидії наркоманії.

3. Аналіз наведених визначень дає можливість запропонувати визначення суб'єктів протидії НОНЗПРiП– це система органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, які в межах своєї компетенції, до покладених на них завдань і функцій, здійснюють виконавчо-розпорядчий вплив у сфері законного обігу НЗПРiП.

4. Слід вказати, що в руслі євроінтеграційних прагнень та перспектив України, виникнення нових ініціатив, які поступово структуруються та набувають різних форм, залучення чималого кола фахівців, концентрації сил держави та громадськості України на розробці кардинально нового інтегрованого підходу, спрямованого на здійснення докорінних змін,

питання ефективності формування та реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також протидії їх незаконному обігу в Україні, набули нового змісту та постали особливо гостро, що сприяло створенню якісно нових підходів до визначення змісту, правової природи, властивостей та класифікаційних можливостей адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії НОНЗПРiП.

Розділ 2. Організаційні засади діяльності підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

2.1. Система та компетенція органів та підрозділів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Побудова правової, демократичної, соціальної держави, що закріплено нормами Конституції України, вимагає неухильного дотримання державними органами та їх посадовими особами прав, свобод та інтересів людини, забезпечення законності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Поширення наркоманії, як у світі, так і в Україні, є однією з найгостріших суспільних проблем, нерозв'язання якої призводить до заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини. Протидія НОНЗПРiП є неефективною у зв'язку з відсутністю належного контролю за виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, відпуском, обліком, перевезенням і пересиланням таких засобів, речовин і прекурсорів.

При аналізі питань протидії НОНЗПРiП важливе значення має з'ясування її принципів. В юридичній літературі це питання, не зважаючи на його актуальність, так і не отримало належного теоретичного осмислення, хоча деякі його аспекти в межах більш широкого поняття науковцями досліджені.

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів будується відповідно до певних правил та принципів. Принципи є керівними, основоположними началами, що визначають правила поведінки суб'єктів протидії явища, що аналізується.

Дослідженню принципів запобігання та протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів присвятили свої праці вітчизняні науковці: А.М. Волощук, А.В. Галюк, Р.Р. Грень, Н.А. Лужецька, С.М. Павкович, К.О. Пристінська, О.М. Шевчук,

Х.П. Ярмакі та ін. Однак, незважаючи на зростаючу інтенсивність наукових досліджень, присвячених питанням даної проблематики, багато питань й дотепер залишаються дискусійними.

Принципи виявляються в системі факторів, які зумовлюють розвиток того або іншого явища. Вони ґрунтуються на загальних ідеях, методах та формах публічного адміністрування у сфері адміністративно-політичної діяльності, є одним з його основних чинників. Проте запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів мають й свої особливості, що залежать насамперед від характеру державних завдань та функцій щодо забезпечення суспільній безпеці, системи компетентних органів, змісту їх діяльності. Саме зазначене обумовлює доцільність дослідження даної проблематики як окремого інституту права [59, с.218].

Перш ніж перейти до дослідження принципів протидії НОНЗПРiП доцільно звернутися до аналізу поняття принципи, що сприятиме поглибленому їх розумінню у зазначеній сфері, оскільки останні є органічною частиною вищезазначених категорій.

Хоча питанням дослідження природи та сутності принципів приділялася увага багатьох учених у різних галузях наук, зупинимось на деяких аспектах характеристики даної дефініції.

В юридичних енциклопедичних джерелах принципи (від фр. «*principe*», lat. «*principium*» – начало, основа) визначаються як: «(а) основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього й міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації; (б) внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей...» [85, с. 110, 111].

Скакун О.Ф. визначає принципи, як сукупність основних вимог до певного процесу (явища, предмету), котрі віддзеркалюють їх сутність [86, с. 319].

Принципи характеризуються як сукупність загальних ідей, які визначають сутність того або іншого явища та його призначення в суспільстві. Вони відображають закономірності того чи іншого явища та являють собою найбільш загальні норми, що поширюються на всіх суб'єктів, таке міркування відносно принципів має Свиридчук Н.П. [87, с. 122].

На думку Колодія А. М. принципи це- відправні ідеї буття, які відображають найважливіші підвалини і закономірності, є сутністю і утворюють риси того або іншого явища, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загально значимістю [88, с. 118].

Сучасні вітчизняні фахівці у сфері права наголошують на тому, що принципи – це основні найбільш загальні положення, закріплені законом як вихідні засади, тобто керівні нормативні вимоги, загальні норми [89, с. 13].

Рябченко О.П. розглядає принципи у теорії управління як закономірність, взаємозв'язок системи онтологічних елементів, що характеризуються об'єктивністю й універсальністю [90, с. 30].

Так, Волощук А.М. принципи адміністративно-правового регулювання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів поділяє на два види: загальні і спеціальні [72, с.63].

Юдін В.М., аналізуючи принципи діяльності органів наркоконтролю поділив їх на загальні й спеціальні [22, с. 130]. Такий поділ, вважаємо, доцільно застосувати і в цьому дослідженні щодо принципів протидії НОНЗПРiП.

Так, Волощуком А.М. в своєму монографічному дослідженні [72, с.63] до загальних принципів віднесено: законність, об'єктивність, гласність, публічність, гуманізму, верховенства права, плановість, комплексність, участь громадян та їх об'єднань у протидії незаконному обігу наркотиків; до спеціальних принципів: наступальність, конспіративність, поєднання гласних і негласних заходів щодо протидії незаконному обігу наркотиків та залучення конфідентів.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 липня 2013 р., №735-р схвалено «Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року» [82], в якій підкреслюється: політика щодо наркотиків ґрунтується на таких основних принципах: 1) законність; 2) дотримання прав людини; 3) відкритість і координованість наркополітики; 4) доступність наркотиків для медичних і наукових цілей; 5) дієвість і системність боротьби з наркобізнесом та контрабандою; 6) науково обґрунтований підхід до профілактики й лікування наркоманії; 7) участь громадськості у виробленні й реалізації наркополітики; 8) належне виконання взятих міжнародних зобов'язань.

Що стосується системи принципів протидії, то до них віднесено:

а) загальні принципи— це основні начала, які визначають найбільш суттєві риси протидії НОНЗПРiП в цілому, їх зміст та особливості, поширюються на всі галузі права незалежно від характеру і специфіки регульованих ними суспільних відносин; частину загальних принципів (законність, дотримання прав людини) закріплені в Конституції України;

Проте, для ефективної протидії НОНЗПРiП важливу роль відіграють його спеціальні принципи, такі базові положення, які безпосередньо впливають на оптимальність кожного з видів.

б) спеціальні принципи протидії НОНЗПРтаП (міжгалузеві, галузеві та інституційні) [91, с.135], доповнюють загальні.

Аналізуючи поняття принципів, як правової категорії, принципів протидії НОНЗПРiП можливо визначити наступне:

Під принципами протидії НОНЗПРiП слід розуміти логічно впорядковану систему ідей, положень, які за допомогою критеріїв вибору, що містяться в них, адекватно відображають об'єктивні закономірності протидії і тією чи іншою мірою закріплені у нормативних актах.

Принципи ПНОНЗтаП можливо поділити на: а) загальні: 1) законності; 2) верховенства права; 3) гласності; 4) дотримання прав людини; 5) плановості; 6) науковості; 7) інноваційності і відкритості до змін та б) спеціальні: 1) взаємодія суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; 2) наступальності; 3) поєднання гласних і негласних заходів; 4) оперативності; 5) компетентності.

Розкриємо вказані принципи. Законність є вимогою суворого і неухильного дотримання, виконання і застосування права виконує досить різноманітні функції: вона є методом і принципом діяльності всіх суб'єктів права; виступає в якості загального конституційного обов'язку дотримуватись законів (ч. 2 ст. 6 Конституції України) [84]; на практиці спрямована на забезпечення реалізації цінностей права і досвіду юридичної діяльності; покликана забезпечити легітимність юридичних вимог у правотворчості і правозастосуванні [92, с.35]

Принцип верховенства права, як один із конституційних принципів, визначає зміст і спрямованість діяльності державних органів, зокрема суб'єктів протидії НОНЗПРiП, в тому числі і органів Національної поліції України. Значення принципу верховенства права полягає в тому, що суб'єкти протидії визнають право як найвищу цінність, що забезпечує права і свободи приватних осіб та публічний інтерес суспільства [93, с.41].

Принцип гласності полягає у відкритості інформації щодо реалізації комплексних програм та відповідних заходів щодо протидії поширенню

наркоманії і злочинності, пов'язаної з НОНЗПРiП, проведення з населенням профілактичної роботи із запобігання виникненню наркотичної залежності [72, с.64].

Дотримання прав людини- цей принцип базується на «людиноцентриській» ідеології, згідно з якою держава має дбати про інтереси громади, тобто діяти на «благо людини», за допомогою всебічного забезпечення пріоритету її прав, свобод й інтересів у сфері діяльності органів публічної адміністрації, в тому числі суб'єктів протидії НОНЗПРiП [94, с. 57].

Реалізація принципу плановості протидії НОНЗПРiП забезпечує чітку й послідовну роботу за різними складниками такої протидії. Наприклад, ДСКН щорічно складає плани проведення перевірок ліцензіатів за дотриманням Ліцензійних умов здійснення господарської діяльності, пов'язаної з культивуванням рослин, включених до Таблиці І Переліку, з розробленням, виробництвом, виготовленням, зберіганням, перевезенням, придбанням, реалізацією (відпуском), ввезенням на територію України, вивезенням з її території, використанням і знищенням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до цього Переліку [95].

Принцип науковості виявляється у змісті самих різних сторін адміністративної діяльності у сфері протидії НОНЗПРiП і полягає у прагненні суб'єктів протидії приймати найбільш ефективні заходи на підставі логічного усвідомлення, надбаного протидії. Нові завдання, обумовлені дією режиму воєнного стану, сучасним рівнем розвитку суспільства і поставлені урядом, вже не можна вирішувати старими методами, без докорінного поліпшення всієї організаторської роботи.

Принцип інноваційності і відкритості до змін. Потреба імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої, не залишає інших варіантів для Національної поліції

України, як здійснювати адміністративну діяльність через трансформацію (запозичення) наукових досліджень і публічних управлінських розробок у практику публічного адміністрування, використовуючи нові підходи щодо надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з метою адаптації їх до стандартів ЄС та подальшого розвитку. Українська публічна адміністрація має працювати більш відкрито, активно обмінюватися інформацією з державами-членами ЄС, прищеплювати високі європейські цінності та застосовувати формальні процедури публічного управління та технічного забезпечення публічного адміністрування [93, с.47].

Взаємодія суб'єктів протидії НОНЗПРiП, психотропних речовин та прекурсорів, хоча і віднесено нами до спеціальних принципів, але має велике значення для протидії. Оптимальне використання можливостей взаємодіючих у сфері протидії НОНЗПРiП суб'єктів припускає, насамперед оптимальну кількість учасників взаємодії, яка дозволить успішно впоратися з поставленим завданням (своєрідна норма керованості при взаємодії). Взаємодія у сфері протидії НОНЗПРiП цілеспрямованого характеру, зосереджує зусилля її учасників на вирішенні важливих задач, об'єднуючи їх дії.

Принцип поєднання гласних і негласних заходів проявляється в практичній діяльності суб'єктів протидії НОНЗПРiП. Суб'єкти протидії можуть здійснювати гласні заходи, щодо запобігання, наприклад, прийняття та розробка нормативних актів в аналізуємій галузі, проведення бесід виховного та ознайомчого характеру, заходи профілактики та ін. Вказаними суб'єктами можуть організовуватись і проводитись негласні заходи: оперативні закупки, перекриття нелегальних поставок, втілення в злочинне середовище агентурного апарату та ін. Саме поєднання гласних і негласних заходів можуть бути самими ефективними. Так, отримавши офіційну інформацію про очікувану поставку наркотичних засобів по

вказаній адресі, суб'єкт протидії може здійснювати для перевірки негласне спостереження, з метою фіксації протиправних діянь і затримання правопорушника гласно, офіційно. Вибір форм поєднання гласних і негласних методів залежить від конкретних обставин, визначається самим суб'єктом протидії [59, с.143].

Принцип оперативності означає, що суб'єкти протидії НОНЗПРiП повинні швидко вживати необхідних заходів, щоб не порушувати процес функціонування об'єкта протидії [24, с.139].

Принцип компетентності полягає в тому, що суб'єкти протидії мають володіти достатнім рівнем комплексу професійних знань, умінь, властивостей і якостей та здатні до здійснення оптимального й ефективного публічного адміністрування у сфері протидії НОНЗПРiП.

Варто зазначити, що приведений перелік принципів протидії НОНЗПРiП не є повним та й не може бути таким. Зараз продовжується формування системи принципів, значення яких полягає в тому, що вони є орієнтиром у нормотворчій діяльності, а на їх основі повинна передбачатися мета й встановлюватися завдання протидії НОНЗПРiП

Протидія НОНЗПРiП є однією із актуальних проблем суспільства. Її ефективність залежить від конкретних форм діяльності одного із суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів- Національної поліції України.

Складність дослідження сутності та змісту адміністративних повноважень Національної поліції України щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів полягає у тому, що в кінці 2016 року Уряд прийняв рішення про ліквідацію як юридичної особи публічного права Департаменту протидії наркозлочинності – міжрегіонального територіального органу Національної поліції України, який безпосередньо спеціалізувався на протидії наркозлочинності. Разом із тим, забезпечення

здійснення функцій і повноважень Департаменту протидії наркозлочинності було покладено на Національну поліцію України [189]. Слід зазначити, що у повідомленні до постанови Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 981 було вказано, що здійснення функцій і повноважень Департаменту протидії наркозлочинності буде покладено на відповідні структурні підрозділи, утворені в апараті центрального органу управління Національної поліції України та її територіальних органах.

Однак відсутність на законодавчому рівні єдиної позиції щодо чіткого окреслення алгоритму, сутності та змісту, а також обсягу адміністративних повноважень НПУ щодо протидії НОНЗПРiП зумовлює невиваженість і незабезпеченість основ для ефективної їх реалізації.

Згідно з позиціями, викладеними А.А. Корнєвим у запропонованій ним класифікації органів адміністративно-юрисдикційної протидії незаконному обігу наркотиків, Національна поліція України є колегіальним органом спільної галузевої компетенції адміністративного характеру з повноваженнями у застосуванні примусових заходів за діяльність, пов'язану з наркоманією [88, с. 20].

Беручи до уваги наукові розробки, можна стверджувати, що повноваження органів та підрозділів НПУ щодо протидії НОНЗПРiП – це сукупність прав та обов'язків органів та підрозділів НПУ щодо застосування норм законодавства та використання спектру інструментів реалізації державної політики у галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та подолання наркоманії.

При цьому, ознаками повноважень Національної поліції України є виключність, імперативність, технічне та спеціальне забезпечення та використання державного примусу. Слід вказати, що нормами Закону України «Про Національну поліцію» та Положенням про Національну

поліцію України не передбачено розгалуженої мережі адміністративних повноважень Національної поліції України щодо протидії НОНЗПРiП.

Аналіз положень чинного законодавства України серед повноважень НПУ щодо протидії НОНЗПРiП дозволяє виокремити наступне:

видачі дозволу на використання об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [191, ст. 11];

охорони та супроводження наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, переміщуваних через митну територію України у режимі транзиту [191, ст. 24];

вилучення з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [191, ч. 3 ст. 25];

проведення контрольованих поставок та контрольованих і оперативних закупок наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь [186, ст.ст. 4–5; 186, п. 2 ч. 1 ст. 8; 192, п. 26 ст. 23; 195, абз. 2 ч. 1 ст. 5];

огляду транспортного засобу, вантажу, що в ньому знаходиться, особистих речей водія і пасажирів на підставі заяв, повідомлень про правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин чи прекурсорів, або за наявності про це іншої достовірної інформації компетентних органів [186, ч. 1 ст. 8];

зупинення та припинення діяльності закладів масового перебування громадян, у яких виявлено факти вживання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів [186, ст. 9];

протидії незаконному культивуванню наркотиковмісних рослин [186, ст. 11]; приводу до наркологічного закладу для медичного огляду чи медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або

психотропними речовинами, а також щодо направлення таких осіб для проведення медичного огляду [186, ст. 13];

підготовки матеріалів для направлення хворих на наркоманію на примусове лікування [186, ч. 3 ст. 16];

превенції та профілактики правопорушень, пов'язаних з обігом наркотичних засобів та психотропних речовин і прекурсорів, зменшення наркозалежності серед населення України; виявлення причин та умов, що сприяють незаконному обігу наркотичних засобів, застосування у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; застосування заходів з метою виявлення та припинення виявлених правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів; реагування на заяви та повідомлення про незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів тощо.

Вбачається, підхід законодавця стосовно закріплення адміністративних повноважень Національної поліції України щодо забезпечення протидії НОНЗПРiП, який передбачає наявність досить широкого кола адміністративних повноважень, не систематизованих певною мірою, не сприяє стабілізації ситуації та розв'язанню нагальних проблем у сфері протидії НОНЗПРiП.

Функціонування інституціонального механізму протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів в тому вигляді, в якому його запроваджено на теперішній час, суттєво знижує ефективність діяльності його складових елементів: в 2016 році ліквідовано Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України, в 2023 році- Управління протидії наркозлочинності, що структурно входили до складу кримінальної поліції. [47].

Адже така його об'ємність та громіздкість породжує проблеми щодо розмежування повноважень у сфері протидії НОНЗПРiП та

відповідальності за прийняті рішення. Вбачається, науковцям та практикам публічної сфери доведеться докласти ще чимало зусиль та подолати немало перешкод на шляху удосконалення нормативних актів, які регулюють питання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів та розробки комплексного алгоритму їх обігу на території України, а також вироблення оптимальної функціональної структури органів, на яких буде покладено безпосереднє здійснення протидії НОНЗПРiП в Україні.

Отже, відносна складність нової вертикальної структури підрозділів Національної поліції України, діяльність яких спрямовано на забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та подолання наркоманії, є підґрунтям виникнення наукової дилеми щодо вироблення єдиного підходу у розумінні сутності та змісту їх адміністративних повноважень.

Разом із тим, основним ключем до ефективного забезпечення протидії НОНЗПРiП та подолання наркоманії за структурного різноманіття підрозділів Національної поліції України, задіяних у такій протидії, є налагодження механізму взаємодії всіх елементів, які є складовими системи суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів в Україні.

Крім того, нагального вирішення потребують і питання підвищення обізнаності та розуміння проблеми наркоманії та пошуку нових ефективних напрямів забезпечення протидії НОНЗПРiП та подолання наркоманії, продовження інтегративної підтримки у подоланні вказаної проблеми, розробки чіткої нормативно-збалансованої мережі спеціально уповноважених підрозділів НПУ, діяльність яких спрямовано на забезпечення протидії НОНЗПРiП та подолання наркоманії зі структуруванням здійснюваних ними функцій та процедур, спрямованих на протидію НОНЗПРiП.

Адже побудувати стійкий та злагоджений механізм забезпечення такої протидії можна лише у разі, якщо чітко визначено перелік та зміст основних завдань, повноважень, функцій та процедур, здійснюваних кожним із суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, належним чином урегульовано та впорядковано процес їх реалізації.

Значну роль в профілактиці та попередженні наркоманії на відіграє адміністративно-правозастосовча діяльність дільничних офіцерів поліції, яка спрямована на виявлення та припинення адміністративних правопорушень, особливо в громадських місцях та при попередженні домашнього насильства [156].

Норми наказу МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади» не дає чіткої відповіді щодо діяльності дільничного офіцера поліції та поліцейського офіцера громади у напрямку запобігання та протидії наркоманії на території його обслуговування, але є чітка регламентація здійснення превентивної (профілактичної) роботи. Це діяльність, що передбачена законодавством України та спрямована на попередження кримінальних та інших правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законом відносно осіб, які перебувають на превентивному обліку, здійснення поліцейського піклування [197].

Враховуючи те, що дільничний офіцер поліції та поліцейській офіцер громади є представниками влади на поліцейській дільниці, або дільниці обслуговування отже, здійснюючи свою діяльність у тісній взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, останній повинен здійснювати профілактичні заходи:

- встановлювати місця збору осіб, схильних до скоєння злочинів та правопорушень, осіб, які надають приміщення для вживання наркотиків і

психотропних речовин, про що інформує зацікавлені підрозділи поліції для вжиття заходів реагування;

- у разі отримання від населення інформації про злочини, пов'язані з наркоманією, реагування на які не належить до його компетенції, дільничний офіцер поліції інформувати про це відповідні підрозділи поліції для вжиття заходів реагування;

- встановлювати можливі місця незаконного вирощування посівів снотворного маку чи конопель, місця зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

- відпрацьовувати території поліцейської дільниці з метою виявлення місць незаконного посіву снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

- виявляти на поліцейській дільниці осіб, які уживають наркотичні засоби і психотропні речовини без призначення лікаря, та застосовувати до зазначених осіб своєчасні заходи профілактичного впливу з метою недопущення вчинення ними злочинів та адміністративних правопорушень, тощо [134].

В той же час зазначені заходи превентивної (профілактичної) роботи дільничного офіцера поліції повинні бути закріплені у наказі МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади», оскільки ДОП і ПОГ їх реалізують у повсякденній діяльності. У випадку нереалізації цих заходів територія обслуговування ДОГ та ПОГ буде заповнена сплеском учинення злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин та низки інших тяжких злочинів.

Також слід звернути увагу, що відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення

волі» органи Національної поліції здійснюють адміністративний нагляд, який полягає у проведенні тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою осіб, які засуджені до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [108].

Порядок організації здійснення адміністративного нагляду регламентується наказом МВС України та Держдепартаменту виконання покарань від 04.11.2003 р. № 1303/203 «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [119], яким передбачено, що контроль за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень дій піднаглядного здійснюється ДОП і ПОГ у взаємодії з працівниками кримінальної поліції, інших служб і підрозділів із суворим дотриманням прав особи на повагу до її приватного та сімейного життя, недоторканості житла і таємниці листування. ДОП або ПОГ та працівники кримінальної поліції зобов'язані проводити індивідуально-попереджувальну роботу з піднаглядним з метою запобігання випадкам ухилення його від адміністративного нагляду.

У разі отримання відомостей про наміри піднаглядного ухилитися від адміністративного нагляду або вчинити правопорушення викладають начальнику територіального відділу поліції пропозиції щодо посилення контролю за поведінкою і способом життя такої особи [119].

Здійснення профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення у системі органів Національної поліції, покладено на підрозділи ювенальної превенції [119]. Особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України регламентовано наказом МВС

України від 19.12.2017 р. № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України», який прийнято на виконання положень Законів України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (ст. 5), «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 10) та ін. [116].

Отже, підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України здійснюють попередження наркозлочинності неповнолітніх шляхом: вилучення наркотичних засобів зі сфери їх незаконного обігу, перекриття каналів та джерел їх постачання на територію України; своєчасного реагування на факти схиляння інших осіб до незаконного вживання наркотичних засобів, спільної участі з міжнародними службами у попередженні незаконного наркообігу, розкриття, попередження злочинів у сфері обігу наркотичних засобів та злочинів, що вчинюються у стані наркотичного сп'яніння; систематичного проведення моніторингу наркоситуації, що склалася у державі [16].

Основними напрямками попередження незаконного обігу наркотичних засобів серед неповнолітніх можуть бути наступні:

- 1) державне загальносоціальне попередження наркозлочинності неповнолітніх, направлене на усунення передумов, що сприяють поширенню соціально негативних явищ (сукупність соціально-економічних, культурно-просвітницьких заходів, спрямованих на подальший розвиток і вдосконалення суспільних відносин та усунення причин і умов негативних явищ взагалі й злочинності зокрема);
- 2) спеціально-кримінологічне попередження наркозлочинності неповнолітніх, під яким слід розуміти сукупність довготривалих заходів, направлених на запобігання розвитку злочинної поведінки неповнолітнього (попереджувальні засоби економіки, соціології, психології, психіатрії, медицини, правових наук, біології, генетики,

технічних наук); 3) індивідуальне попередження наркозлочинності неповнолітніх як різновид запобіжної діяльності щодо конкретної особи неповнолітнього. Мета — не допустити вчинення злочину конкретною особою. Об'єктом такого попередження є поведінка та спосіб життя неповнолітніх зі значною ймовірністю вчинення злочину; спеціальні елементи їх особистості, які відображають антисуспільну спрямованість; соціально значущі психофізичні особливості індивіда; несприятливі умови оточуючого середовища [16].

Крім того, необхідно здійснити ряд заходів, що будуть пріоритетами в діяльності підрозділів Національної поліції, які ведуть боротьбу з незаконним обігом наркотиків, а саме [162]: забезпечення гласності в діяльності органів Національної поліції з метою підвищення рівня поінформованості населення та розширення соціальної бази протидії наркозлочинності; посилення роботи із забезпечення власної безпеки органів Національної поліції, недопущення втягування співробітників таких органів у наркобізнес, усунення перешкод у боротьбі їх з незаконним обігом наркотиків; зміцнення кадрового потенціалу підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків шляхом навчання персоналу та підвищення його кваліфікації; забезпечення розвитку адекватних форм інституційного контролю за діяльністю органів Національної поліції у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, насамперед з метою дотримання ними законності, прав і свобод людини.

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що Національна поліція є основним суб'єктом протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, для чого в структурі останньої створений спеціальний підрозділ, який має виключну компетенцію в зазначеній сфері. При цьому, всі інші підрозділи наділені функцією запобігання та опосередковано функцією протидії. До повноважень Національної поліції

належать дозвільні і контрольні повноваження в сфері обігу наркотичних засобів [37].

Визначення поняття та структурних елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції дозволило сформулювати основні особливості діяльності останнього:

- 1) є основним суб'єктом протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотиків;
- 2) має виключну компетенцію щодо протидії наркозлочинності;
- 3) поєднує в собі функції запобігання та протидії, які розподілені між окремими підрозділами;
- 4) має регіональні підрозділи, які безпосередньо здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію наркозлочинності;
- 5) правова регламентація із чітким закріпленням виключної компетенції в зазначеній сфері;
- 6) входить до системи органів, які задіяні в реалізації державної наркополітики;
- 7) наділений відповідним правовим інструментарієм.

2.2. Форми та методи діяльності НПУ щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Незаконний обіг наркотиків і зловживання ними продовжують розвиватися з наростаючими темпами, представляючи реальну загрозу національній безпеці України. Наркоманія, як результат НОНЗПРiП виявляє руйнівний вплив на соціально-економічний стан країни, на духовне життя суспільства, на генофонд народу, сприяє поширенню смертельно небезпечних захворювань, призводить до збільшення кількості правопорушень, пов'язаних з наркоманією та наркобізнесом [60, с.108].

Наукові дослідження, присвячені питанням забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та подолання наркоманії в Україні, до теперішнього часу не втрачають своєї актуальності. Це обумовлено тим фактором, що підвищення рівня та динаміки зловживання НЗПРiП та їх незаконне розповсюдження в українському контексті є вагомою перепорою на шляху втілення правової парадигми.

Різні аспекти питання форм діяльності правоохоронних органів досліджувались у наукових працях В.Б.Авер'янова, Ю.П. Битяка, В. В. Богуцького, В. М. Гарашука, А.Ю.Васіной, Н.А.Железняка, С. В. Ківалова, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, В.Я.Маліновського, А. Ф. Мельника, В. Я. Настюка, С. М. Павковича, І.Д. Пастуха, В.Д.Суценка, В. К. Шкарупи, Х.П. Ярмакі тощо. Попри численні наукові розробки, особливості форм діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів потребують глибокого аналізу і вивчення.

Для більш детального розуміння специфіки форм діяльності Національної поліції України щодо забезпечення протидії незаконному

обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на нашу думку, необхідно проаналізувати такі категорії як форма і форма діяльності.

Термін «форма» походить від латинського слова «forma», що означає вигляд, зовнішність, устрій, різновид [61., с.304].

В енциклопедичному словнику Брокгауза і Єфрона форма, як філософське поняття, є способом існування, вираженням і перетворенням змісту [60, с.109].

У великому тлумачному словнику сучасної української мови під редакцією В. Т. Бусела під формою розуміють «обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд», а також «внутрішню організацію, спосіб зв'язку елементів у середині системи» [63, с.612].

В Українській енциклопедії [64, с.282] форма визначається як спосіб існування змісту, його внутрішня організація та зовнішнє вираження. У двох останніх визначеннях поняття форми збігається з поняттям структури.

Ю.П. Битяк та В.М.Гаращук визначають форму, як зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами держави для реалізації поставлених перед ними задач [65, с. 152]. Саме це визначення є зв'язком поняття форма і форма діяльності, торкаючись органів державної влади.

С.М.Павкович пропонує наступне визначення форми: «Форма є зовнішнім вираженням змісту, зовнішньою конфігурацією речі, предмета, його просторовими і часовими межами, форма є також способом існування матерії, у тому випадку, коли мова йде про простір і час як атрибути матерії» [1,с.139].

Як поняття «форма», так і поняття «форма діяльності» мають багатогранний і багатоаспектний характер. Визначаючи форми діяльності А.Ф.Мельник., О.Ю.Обленський, А.Ю.Васіна в посібнику «Державне управління» [67] вказують, що форми діяльності є зовнішніми, постійно і

типізовано фіксованими проявами практичної активності органів державної влади з формування та реалізації цілей та функцій, а також забезпечення їх власної життєдіяльності [67, с. 142].

Автори підручника «Курс адміністративного права України» В.К.Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко пропонують під формами діяльності розуміти зовнішнє вираження дій суб'єктів, що ними здійснюється в рамках їх компетенції для виконання поставлених задач та тягне за собою певні наслідки [68, с. 181].

Відносно форм діяльності, В.Я. Малиновський вказує, що, мова йде не про дії суб'єктів, а про їх зовнішнє вираження, оскільки дії залежно від характеру і форми вираження становлять зміст цієї діяльності [69, с. 424].

Н.А. Железняк визначає форми діяльності як однорідні групи зовнішнього вираження діяльності відповідних суб'єктів державної влади з виконання функцій щодо забезпечення реалізації державної правової політики [71, с.226].

С.М. Павкович у своєму дисертаційному дослідженні «Правові підстави реалізації адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів» визначає форми діяльності, як зовнішній спосіб вираження, в рамках компетенції повноважних суб'єктів, змісту їх адміністративної діяльності з реалізації поставлених задач, цілей, функцій та призначення у вказаній сфері [1].

Наведені визначення дають можливість визначитись з загальними ознаками форм діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: а) зовнішнє відображення дій органів Національної поліції України; б) реалізація в межах компетенції поліції; в) закріпленість у нормативно-правових актах; г) спрямованість на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

На підставі аналізу наведених позицій авторів відносно поняття форм діяльності нами запропоновано наступне трактування: форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів це- зовнішнє вираження дій Національної поліції України, в межах своєї компетенції з питань реалізації завдань і функцій в галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, спрямованих на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

Юридична література з питань класифікації форм діяльності органів влади у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість за ступенем правової регламентації виділити правові та організаційні форми діяльності [60, с.274; 70, с.227; 71, с.172].

Правові форми виявляються під час реалізації таких функцій, як виявлення та розгляд правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; проведення рейдів та перевірок; проведення спеціальних заходів, спрямованих на попередження, виявлення та розкриття правопорушень, затримання винних осіб та притягнення їх до відповідальності та ін.

С.С. Алексєєв, до правових форм відносить правотворчу (діяльність державних органів із надання тим чи іншим правилам загальнообов'язкового значення), правовиконавчу (діяльність державних органів щодо деталізації та конкретизації норм права в індивідуальних актах, які тягнуть за собою виникнення прав та обов'язків певних осіб) та правозабезпечувальну (діяльність державних органів щодо забезпечення як виконання особами покладених на них обов'язків, так і здійснення наданих їм прав) діяльність [60, с.111].

Окремим видом діяльності в межах виділеної групи, на нашу думку, є контрольно-наглядова діяльність поліції, яка у сфері протидії НОНЗПРiП

має певні особливості. Одним із видів контрольно-наглядової діяльності поліції є адміністративний нагляд.

Найчастіше під адміністративним наглядом розуміють процес спостереження органу виконавчої влади за дотриманням встановлених правил, з метою попередження і припинення їх порушень, та застосування заходів впливу до порушника. Вважаємо, що у контексті дослідження зміст контрольної діяльності Національної поліції України у сфері з протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів полягає у спостереженні визначеного кола поліцейських (посадових осіб Національної поліції України) у межах наданих їм повноважень за дотриманням обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, з метою виявлення та недопущення порушень в цій галузі.

Так профілактичними заходами є здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Даний захід провадиться в тому числі і відносно осіб, які відбували покарання в місцях позбавлення волі за кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Відповідно до статті 7 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 року, осіб, відносно яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а у разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Працівники поліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними публічного порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду [62].

Правова форма діяльності поліції щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів— це специфічна, однорідна за своїми ознаками діяльність, яка

здійснюється у точній та неухильній відповідності до вимог норм антинаркотичного законодавства України, результати якої тягнуть певні юридично значущі наслідки [1, с.143].

Ознаками правової форми адміністративної діяльності поліції є те, що ця форма має державно-владний, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер управлінських повноважень суб'єкта, уповноваженого законодавцем на вирішення різноманітних завдань у сфері організації протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Саме через використання правової форми практично досягається здійснення задач, що стоять перед Національною поліцією України, як одного з суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Крім правової форми діяльності поліції існує і організаційна форма, яка не потребує повного й суворого юридичного оформлення, не пов'язана з виконанням юридично значущих дій, тобто не тягне за собою правових наслідків. Але вказаний факт, не означає, що така діяльність не регулюється нормами права.

Організаційні форми можуть доповнювати правові форми діяльності, так і мати певне самостійне значення, що значною мірою впливає на можливість виокремлення тієї чи іншої форми.

Організаційні форми є необхідними елементами діяльності Національної поліції України у сфері протидії НОНЗПРiП та мають на меті забезпечення діяльності суб'єктів протидії НОНЗПРiП. Так проведення інформаційних зустрічей із населенням з питань роз'яснення антинаркотичного законодавства належить до цієї форми, підготовка та проведення нарад, семінарів, круглих столів, розповсюдження передового досвіду тощо.

Застосування організаційної форми саме в цій галузі реалізується з метою формування у громадськості позитивного іміджу працівника

поліції, уявлення про державну політику у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

Аналіз форм діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість визначити:

- 1) ознаками форм діяльності Національної поліції України є: а) зовнішнє відображення дій органів Національної поліції України; б) реалізація в межах компетенції поліції; в) закріпленість у нормативно-правових актах; г) спрямованість на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.
- 2) форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів це- зовнішнє вираження дій Національної поліції України, в межах своєї компетенції з питань реалізації завдань і функцій в галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, спрямованих на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

Військова агресія з боку росії, яка здійснюється вже більше ніж півтора рока, в значній мірі посприяла загостренню проблем, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, що створює безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку, національній безпеці країни.

В галузі протидії НОНЗПРiП проблема методів діяльності уповноважених суб'єктів набуває особливої ваги, адже від їх правильного вибору та ефективного застосування значною мірою залежить не тільки ефективність припинення, превенції та профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, мінімізації та (або) ліквідації наслідків такого обігу, а й в цілому результативність протидії НОНЗПРiП [66, с.253].

Необхідно підкреслити, що найбільший ефект від застосування методів діяльності поліції щодо протидії НОНЗПРiП може бути досягнуто лише за умови їх комплексного використання, з урахуванням конкретного змісту державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

Різні аспекти питання методів діяльності правоохоронних органів досліджувались у наукових працях В.Б.Авер'янова, Д. М. Бахраха, Ю.П. Битяка, А.М.Волощука, В. М. Гаращука, С. В. Ківалова, Т. О. Коломоець, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, А. Ф. Мельника, С. М. Павковича, І.Д. Пастуха, В.Д.Сущенка, Х.П.Ярмакі тощо. Попри численні наукові розробки, особливості методів діяльності Національної поліції України щодо протидії НОНЗПРiП потребують глибокого аналізу і вивчення.

Для більш детального розуміння специфіки методів діяльності Національної поліції України щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на нашу думку, необхідно проаналізувати такі категорії як методи і методи діяльності.

Наша країна перебуває зараз у нових реаліях – у стані нав'язаної війни, що матиме суттєвий вплив на вибір методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [66, с.254].

Методи діяльності поліції, щодо протидії НОНЗПРiП втілюються в конкретних прийомах і способах діяльності уповноважених органів, відображають, насамперед, її змістовну сторону. Від цих методів та їх правильного застосування безпосередньо залежить виконання органами Національної поліції України поставлених завдань в галузі протидії

незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Для визначення конструкції «методи діяльності поліції, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», а також для можливого усунення розбіжностей не тільки в термінології, а й у підходах до класифікації цих методів, перш за все, з'ясуємо зміст терміну «метод». Категорії «метод діяльності поліції, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» чинне законодавство не містить.

Термін метод (від грец. *methods* – буквально «шлях до чого-небудь») у найзагальнішому значенні – це спосіб досягнення мети, певним чином упорядкована діяльність [22, с. 164].

В етимологічному розумінні «метод» – це сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної задачі. Своїм генетичним корінням метод сходить до практичної діяльності [1, с. 151]. Як термін філософського дискурсу, поняття «метод» визначає спосіб діяльності людини, в якому поєднуються в єдине пізнання об'єктивних закономірностей з людською цілеспрямованістю на пізнання об'єкта і його перетворення [73, с. 227]. В юридичному словнику під «методом» розуміють: прийом, спосіб чи образ дії [74, с. 339].

На думку Бахраха Д.М. термін «метод»- це спосіб, засіб, прийом досягнення певної мети, виконання поставлених завдань. Методи діяльності є засобами здійснення цілей, методи управління – засобами, способами, прийомами цілеспрямованого впливу на керовану соціальну систему. «Поняття методу перш за все пов'язане з діяльністю, з процесом. Однак не з будь-якою діяльністю, а з цілеспрямованою. Така діяльність виступає як сукупність прийомів, способів досягнення бажаного результату» [1, с. 164].

Термін «метод» більшість науковців визначають у своїх публікаціях як сукупність способів, прийомів контрольних органів з метою досягнення поставленої мети, що забезпечують необхідний вплив на підконтрольний об'єкт [76, с. 76].

Поряд із цим, найбільш глибокого аналізу категорія «метод» здобула в теорії публічного адміністрування, адже безпосередній та цілеспрямований вплив виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах та відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян здійснюється саме за допомогою конкретних способів та прийомів, які є безпосередніми засобами досягнення поставленої мети [71, с. 188; 77, с. 295].

В. К. Колпаков під методом будь-якої діяльності розуміє способи, прийоми, засоби, що використовуються для досягнення поставленої мети, які становлять зміст цієї діяльності [75, с. 180].

У зв'язку з чим, правильне розуміння методів діяльності суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів можливе лише на підставі та у зв'язку з виконанням функцій цих суб'єктів.

На думку Папковича С.М., прийоми і засоби будь-якої з функцій суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, вони вже становлять методи адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, і прекурсорів. І саме їх оптимальний вибір та поєднання у певних умовах створює передумови та забезпечує ефективність реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [1, с.152]. Зрештою, методи адміністративної діяльності у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів,

психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів доповнюють один одного, адже весь комплекс функцій суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів реалізується через застосування різних способів впливу. Поряд із цим, якби законодавчо не було б визначено право Національної поліції України припиняти виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення [78, п.п. 4 п. 4], Національна поліція України не мала б можливості вилучення з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [32, ч. 3 ст. 25] тощо.

Аналіз наведених визначень «методи», «методи діяльності», дають можливість запропонувати наступне визначення поняття: методи діяльності поліції щодо протидії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на нашу думку, – це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропних речовин і прекурсорів.

Необхідно наголосити на тому, що строгий імператив владних повноважень Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів не означає безальтернативності способів і методів їх здійснення. Разом із тим, науковці досі не мають єдиного погляду стосовно вичерпного переліку методів діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, адже спроби створити універсальну, закінчену, вичерпну їх класифікацію досі не мали успіху. В будь-якому разі, беручи за основу традиційний поділ методів реалізації владних повноважень [; 1, с. 155; 32;67;68; 72, с. 35;78;],

можна стверджувати, що вказана діяльність у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів здійснюється шляхом застосування як прямих, так і шляхом застосування непрямих методів.

При цьому, серед прямих методів адміністративної діяльності у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів необхідно вказати методи переконання, заохочення та примусу.

С.В. Ківалов вказує, що заохочення є таким способом впливу, який через інтереси, свідомість направляє волю людей на здійснення корисних з погляду суб'єкта публічного адміністрування дій [71, с. 156]. При цьому, погоджуємося з думкою Папковича С.М., який, враховуючи позицію С.В. Ківалова, вказує, що в контексті адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів метод заохочення можна розглядати тільки як допоміжний і тільки в рамках організаційної та матеріально-технічної діяльності суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів [1, с.162].

О. В. Шоріна відносить до вказаних методів: примус і переконання, методи координації й колегіальності, адміністративні й економічні [22, с.

А.М. Волощук, в своєму монографічному дослідженні [72] пропонує до методів адміністративно-правового регулювання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів віднести: 1) універсальні методи: переконання та примус; 2) адміністративні методи: імперативний, диспозитивний, уповноважуючий, рекомендаційний та ін.; 3) економічні; 4) організаційні; 5) психологічні; 6) технічні [72, с.48].

Аналіз методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість дійти наступних міркувань:

етоди діяльності поліції щодо протидії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропних речовин і прекурсорів.

2. До видів методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів належать: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: заохочення, адміністративні, організаційні, економічні, психологічні та технічні.

ожен метод діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів має свої межі, і в цих межах він повинен бути застосований, але важливо не протиставляти методи, охарактеризовані вище, а застосовувати їх комплексно, вибірково, відповідно до обставин та характеру ситуації.

2.3. Взаємодія служб та підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів збільшується з кожним роком, трансформуючись під впливом різноманітних факторів: ведення бойових дій на території України, часткова відсутність діючих державних і митних кордонів, використання новітніх технологій, велика кількість осіб, що мешкає за межами бідності та пов'язаних з ними соціальних інших явищ. Широкого застосування для НОНЗПРiП, набула глобальна мережа Інтернет, і для того, щоб випередити поширення наркотичної залежності громадян, з метою стабільного функціонування всієї системи суб'єктів протидії, з метою недопущення погіршення криміногенної обстановки в країні в цілому виникає необхідність у впровадженні дієвих заходів взаємодії служб та підрозділів НПУ та інших суб'єктів [79].

Питанням взаємодії служб та підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП в своїх наукових дослідженнях приділялася увага такими вченими як: О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, І. П. Голосніченко, О. В. Джафарова, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, А. Т. Комзюк, М. В. Корнієнко, В. І. Олефір, О. І. Остапенко, О. П. Рябченко, В. В. Сокурєнко, С. О. Шатрава, Д. В. Швець, Х. П. Ярмачі та ін.

Взаємодія— це філософська категорія, яка відображає процеси впливу різних суб'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість, зміну стану або взаємоперехід [26, с. 7]. Крім цього, під взаємодією розуміють процес опосередкованого або безпосереднього впливу соціальних об'єктів один на одного, у якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю [12, с. 117]. У зв'язку із зазначеним, взаємодія розглядається як найбільш загальна закономірність існування світу, яка є

результатом і виявом універсальної взаємодії всіх предметів та явищ і виражає внутрішню структурну єдність усіх елементів та властивостей в кожній цілісній системі, а також нескінченно різні зв'язки та відносини самої системи з іншими, оточуючими її, системами чи явищами [63, с. 44–45].

Аналіз наукової літератури свідчить, що більшість вчених, розкриваючи зміст поняття «взаємодія», виділяють певні її ознаки, а саме: взаємодія полягає в узгодженні дій її суб'єктів за цілями, часом, місцем проведення, виконавцями і програмою; для взаємодії необхідна наявність не менше двох суб'єктів; під час взаємодії кожен із взаємодіючих суб'єктів діє у межах наданої йому законодавцем компетенції; суб'єктів взаємодії об'єднує єдина мета щодо виконання спільних завдань [23, с. 121]. Зауважимо, що серед наведених ознак не виокремлено, на нашу думку, головну ознаку, а саме: спільний предмет або об'єкт такої взаємодії, тобто з приводу чого розпочинається спільна діяльність декількох суб'єктів, тощо.

Інші вчені виокремлюють такі ознаки взаємодії, зокрема, як: а) нормативна (законодавча) урегульованість; б) рівноправність чи нерівноправність суб'єктів взаємодії (їх організаційна підпорядкованість); в) погодженість заходів за часом, місцем та засобами; г) спільність заходів; г) спрямованість взаємодії; д) систематичність та стійкість зв'язків при взаємодії [63, с. 50]. Цей перелік також є неповним, оскільки не містить спільний предмет або об'єкт звернення. Це пояснюється як складністю та багатозначністю даного терміна, так і різноманітністю аспектів його вивчення. Спільною рисою майже всіх наведених визначень поняття «взаємодія» є те, що автори тлумачать взаємодію як узгоджену діяльність, спрямовану на досягнення мети, виконання завдань або досягнення результату [68, с. 133].

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з органами правопорядку та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, а також з населенням та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, і спрямована на задоволення їхніх потреб [80]. І визначається як один із принципів діяльності НПУ. Законодавче закріплене повноваження органів НПУ на взаємодію з визначеними суб'єктами в частині реалізації покладених на них завдань в цілому та реалізації державної політики щодо наркотиків зокрема. Тобто взаємодія становить собою зовнішньоорганізаційну цілеспрямовану діяльність поліції, врегульовану нормами адміністративного права.

Зазначимо, що дійсно, зростання обсягу пропонування наркотиків є істотним криміногенним чинником, що загрожує публічній безпеці та порядку, у зв'язку з чим правоохоронні органи, у тому числі й НПУ, повинні зосередити зусилля на найбільш загрозливих сегментах наркоринку [162].

В. Г. Фатхутдінов у своєму дисертаційному дослідженні виокремлює напрями щодо поліпшення взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами щодо забезпечення публічної безпеки: а) сприймання населення як партнера поліції і повноправного учасника діяльності з покращення її роботи; б) підвищення рівня професійної компетентності поліцейських, що дасть змогу впливати на громадську думку про загальну роботу поліції; в) зміцнення взаємодії з органами місцевого самоврядування; г) залучення громадян та громадських об'єднань до профілактики правопорушень; г) розвиток «громадських консультацій», що сприяє кращому інформуванню суспільства щодо пріоритетів поліцейської діяльності та формуванню громадської думки стосовно

актуальних проблем у правоохоронній сфері [81, с. 328]. Зазначені напрями також будуть корисними і для взаємодії щодо протидії НОНЗПРiП.

Отже, ефективність діяльності органів та підрозділів НПУ у взаємодії з іншими правоохоронними органами та інститутами громадянського суспільства у цій сфері повинна підвищитись насамперед за рахунок піднесення рівня виявлення контрабанди наркотиків, викриття системних зв'язків наркобізнесу, припинення корупційних схем, пов'язаних з наркозлочинністю, для чого необхідно здійснювати заходи, спрямовані на: 1) запобігання ввезенню наркотиків через державний кордон, перевезенню до цільових точок постачання, їх вирощуванню, виробництву, масовому незаконному розповсюдженню; 2) посилення оперативного контролю за торгівлею обладнанням, хімічними речовинами, що використовуються у процесі виробництва наркотиків; 3) отримання інформації про факти незаконного обігу наркотиків, зокрема, їх продаж через Інтернет, способи контрабандного перевезення, маскуванню, виробництво і створення нових видів психоактивних речовин та їх комбінацій; 4) посилення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів, удосконалення механізмів їх взаємодії з підприємствами, закладами охорони здоров'я і аптеками з метою запобігання витоку наркотиків у незаконний обіг; 5) постійне відстеження ситуації на ринку наркотичних лікарських засобів з метою виявлення небезпечних тенденцій, внаслідок яких може бути заподіяно шкоду здоров'ю населення та економічним інтересам держави, тощо [82].

В той же час М. П. Легецький, досліджуючи діяльність органів публічної адміністрації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з боку неповнолітніх, наголошує на важливих аспектах вдосконалення їх взаємодії, а саме: застосування кожним суб'єктом профілактики тільки йому притаманних форм і методів роботи, рівність суб'єктів профілактики, невтручання

одних органів у виняткову компетенцію інших органів і установ, встановлену нормативними правовими актами; погодженість дій різних органів і установ для досягнення загальної мети; ініціативність кожного органу у постановці питань для загального обговорення і прийняття рішення; забезпечення зацікавлених органів інформацією, яка необхідна для виконання покладених функцій, і її аналіз; прогнозування, планування і контроль за усуненням виявлених недоліків [6, с. 171].

В. Г. Пшеничний зосереджує увагу на необхідності вжиття заходів щодо вдосконалення механізму міжвідомчого співробітництва у сфері протидії поширенню наркоманії шляхом обміну інформацією, досвідом роботи, проведення спільних заходів, участі у науково-дослідних розробках та дослідженнях, тощо. Крім того, вироблення певних заходів спрямоване на створення передумов для формування суспільства, в якому підтримувався б здоровий, продуктивний спосіб життя як альтернатива незаконному вживанню наркотичних засобів. У свою чергу, також створення цілісної системи взаємодії державних органів, підприємств, установ, організацій та громадських об'єднань у сфері боротьби з наркоманією, незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та здійснення превентивних заходів на національному й регіональному рівнях, сприятиме формуванню в суспільстві, насамперед у молоді, неприйнятного ставлення до наркоманії як явища та підвищенню ефективності існуючого механізму боротьби з її поширенням [83, с. 115–116].

Все вищезазначене вказує на існування різних форм взаємодії органів публічної адміністрації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, тощо. В залежності від досліджуваної проблематики вченими виокремлюються певні форми взаємодії. Так, досліджуючи діяльність органів поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку, боротьби зі злочинністю у взаємодії

з органами державної влади, місцевого самоврядування та населенням, вченими виокремлюються такі форми останньої: спільний аналіз стану адміністративно-правової охорони громадського порядку; взаємний обмін інформацією про проведену роботу; планування спільних заходів; інструктаж і навчання суб'єктів взаємодії формам і методам боротьби з адміністративними правопорушеннями, а саме стосовно охорони майна та забезпечення особистої безпеки громадян; спільне проведення із взаємодіючими суб'єктами заходів для адміністративно-правової охорони майна всіх форм власності та забезпечення особистої безпеки особи, а також громадського порядку в цілому; надання суб'єктам взаємодії методичної допомоги в плануванні й обліку їхньої роботи; обмін позитивним досвідом роботи з попередження та профілактики правопорушень стосовно охорони громадського порядку, громадської безпеки, охорони майна та забезпечення особистої безпеки громадян [103, с. 183–184].

Служби та підрозділи НПУ здійснюють свою діяльність у взаємодії з іншими органами державної влади, населенням, територіальними громадами, інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями та засобами масової інформації з метою протидії незаконному обігу НЗПРіП, зменшення обсягу пропонування наркотиків, зниження попиту на наркотики, подолання негативних наслідків їх вживання, надання медичної та реабілітаційної допомоги особам, які мають проблеми, спричинені вживанням наркотиків. Взаємодія НПУ із зазначеними суб'єктами з метою зменшення наркозалежності серед населення України відбувається шляхом:

- проведення громадських слухань, засідань за круглим столом, конференцій, публічних дискусій, тощо;

- впровадження здійснення громадського контролю за дотриманням прав людини щодо отримання своєчасного, необхідного та адекватного знеболення;
- створення та організації роботи науково-експертних і громадських рад при органах законодавчої та виконавчої влади;
- підтримки діяльності науково-дослідних установ, закладів охорони здоров'я та реабілітаційних центрів недержавних форм власності;
- утворення міжвідомчих робочих груп, обміну інформацією, реалізації спільних проектів, проведення спеціальних операцій;
- підвищення рівня обізнаності населення, надання об'єктивної, науково обґрунтованої інформації про небезпеки, пов'язані із вживанням наркотиків, тощо [162].

Отже, взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП — це спільна діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, систематичний та цілеспрямований характер, спрямований на недопущення розповсюдження такого негативного явища як наркоманія в суспільстві шляхом вчинення нормативно визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

До основних ознак взаємодії органів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП з приводу протидії незаконного обігу НЗПРiП належать наступні: 1) спільна діяльність; 2) узгодженість дій за часом і місцем; 3) має правове підґрунтя; 4) взаємодія можлива лише між суб'єктами, які мають певні нормативно визначені повноваження з приводу об'єкта такої взаємодії; 5) цілеспрямований та систематичний характер, оскільки тільки таким чином можливо зменшити негативний вплив від наркоманії; 6) наявність відповідного правового інструментарію у суб'єктів взаємодії, що дає можливість застосовувати заходи превентивного та примусового характеру з метою запобігання та протидії

наркоманії; 7) як правило, початок процесу спільної діяльності відбувається на підставі індивідуального адміністративного акта або регіональної програми, де визначаються відповідні суб'єкти, час і місце проведення та форма певного правового заходу, якій планується здійснити, тощо.

Зазначимо, що ефективність взаємодії та реалізації державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, органами поліції та представниками громадського суспільства заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності обумовлена системністю їх проведення на основі детального аналізу криміногенної ситуації та застосування комплексних підходів до вирішення проблемних питань шляхом планування дієвих превентивних та примусових заходів у рамках виконання регіональних програм щодо запобігання та протидії наркоманії.

Отже, основні форми взаємодії НПУ з з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП можна представити наступним чином:

- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення з питань негативних наслідків вживання наркотичних, психотропних, сильнодіючих речовин, а також щодо добровільної видачі наркотичних, психотропних речовин, що незаконно у них зберігаються;
- виявлення місць незаконного виробництва, зберігання наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Припинення діяльності та сприяння притягненню до відповідальності осіб, які причетні до їх створення;
- перекриття каналів постачання наркотичних речовин на територію держави та областей з використанням автомобільного, залізничного, повітряного транспорту, а також поза пунктами митного контролю;

- попередження випадків залучення молоді і підлітків до вживання наркотичних речовин, а також вилучення із незаконного обігу наркотичних, сильнодіючих, психотропних речовин та курильних сумішей («спайс»);

- виявлення каналів витоку у незаконний обіг підконтрольних наркотичних лікарських засобів з об'єктів проведення замісної підтримувальної терапії, сприяння притягненню до відповідальності посадових осіб, які допустили виток таких препаратів у незаконний обіг;

- попередження розповсюдження наркотичних засобів у розважальних та навчальних закладах, у тому числі слід організувати направлення керівниками навчальних закладів інформації до правоохоронних органів щодо фактів поширення наркотичних речовин серед учнівської молоді. Результати цієї роботи оприлюднювати;

- виявлення громадян, які допускають немедичне вживання наркотичних, психотропних речовин та їх аналогів, та сприяння підготовленню матеріалів з метою їх направлення в установленому порядку до державних установ охорони здоров'я для надання їм медичної допомоги та позбавлення наркозалежності, тощо [171].

В той же час підвищення ефективності взаємодії НПУ з іншими суб'єктами протидії НОНЗПРiП, спрямованої на реалізацію державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, можливе шляхом: а) удосконалення механізму здійснення моніторингу ситуації у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів та ефективності засобів реагування на ситуацію; б) створення загальнодержавної системи науково-аналітичного аналізу ризиків та тенденцій до збільшення обсягу пропонування на ринку наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; в) розроблення механізму проведення аналізу оцінки ефективності заходів,

які вживаються для боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; г) удосконалення системи підготовки і перепідготовки педагогічних, медичних працівників, працівників органів Національної поліції та соціальних працівників з питань протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; г) проведення навчань, семінарів і конференцій працівників органів державної влади, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, для обміну досвідом роботи, пов'язаної із запобіганням та протидією незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також вживанню зазначених засобів та речовин не за медичним призначенням [161].

Зазначимо, що діяльність щодо реалізації наркополітики в напрямі зменшення загрози від вживання психоактивних речовин в Україні передбачає здійснення комплексу профілактичних заходів: а) проведення інформаційної роботи з формування у населення в цілому та споживачів ін'єкційних наркотиків навичок безпечної поведінки, усвідомлення ризику зараження ВІЛ-інфекцією та відповідальності за власне здоров'я; б) надання різноманітних медичних, освітніх, інформаційних та соціальних послуг, пов'язаних із формуванням здорового способу життя, із зниженням ризику і запобіганням поширенню ВІЛ-інфекції та інших хвороб серед населення та наркозалежних людей; в) забезпечення проведення оцінки потреб з метою максимального охоплення споживачів наркотиків, у тому числі ін'єкційних, профілактичними програмами/заходами; г) забезпечення доступності інформаційних матеріалів; проведення інформаційних кампаній/заходів для підвищення рівня підтримки громадськістю наявних або нових стратегій, спрямованих на

зменшення негативних наслідків для здоров'я і життєдіяльності суспільства [162].

У зв'язку із зазначеним, підрозділи Національної поліції зосереджують свою діяльність на формування у населення, зокрема, у молоді, стійкої суспільної думки про неприпустимість вживання наркотичних засобів і психотропних речовин та шкоду здоров'ю від їх вживання.

З цією метою підрозділами кримінальної поліції НПУ запроваджено зв'язок з населенням за допомогою популярних мобільних месенджерів Viber, WhatsApp, за допомогою яких громадяни залишають повідомлення, фото- та відеоматеріали про вчинені наркоправопорушення та причетних до цього осіб.

Одним із вжитих заходів є розроблення та поширення серед широких верств населення інформаційної листівки щодо попередження поширення наркозлочинності. Національною поліцією вживалися заходи з профілактики втягнення громадян, передусім молоді, до немедичного вживання наркотичних засобів. З цією метою протягом останнього часу в засобах масової інформації висвітлювались найбільш резонансні питання організації протидії наркозлочинності та профілактики наркоманії. Загалом розміщено 11,4 тис. інформаційних повідомлень у різноманітних місцевих Інтернет-виданнях, 754 виступи та коментарі в друкованих засобах масової інформації, 3 тис. відеороликів, інтерв'ю, коментарів відображено в передачах місцевих і центральних телеканалів та розміщено 111 виступів і коментарів на радіо [92, с. 127].

Профілактика протидії НОНЗПРiП передбачають певні форми взаємодії Національної поліції із засобами масової інформації, такі як: 1) підвищення рівня обізнаності населення, надання об'єктивної, науково обґрунтованої інформації про небезпеки, пов'язані із вживанням наркотиків, алкоголю та тютюнопалінням; 2) проведення конкурсів із

створення телевізійних програм, публікацій у друкованих засобах масової інформації, художніх творів, сценаріїв фільмів на антинаркотичну тематику, в тому числі із залученням спонсорської допомоги громадських асоціацій та фондів; 3) організація у засобах масової інформації виступів і звернень фахівців з питань формування та реалізації наркополітики, тощо [132].

Використання НПУ потенціалу громадянського суспільства залишається на низькому рівні, незважаючи на те, що в країні відчувається зростання соціальної активності громадян і їхніх об'єднань — інститутів громадянського суспільства. Для взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства наявні об'єктивні підстави: взаємний інтерес у забезпеченні законності та правопорядку, що для поліції є її призначенням, а для громадянського суспільства — умовою нормального існування. Вимога забезпечення законності та правопорядку — природне право громадянина як платника податків. Водночас, природним правом людини є право на участь в управлінні громадськими справами, на вчинення цілком законних дій, спрямованих на забезпечення законності і правопорядку [52, с. 121–122].

Основні пріоритети залучення інститутів громадянського суспільства у взаємодію з органами НПУ в аспекті протидії НОНЗПРiП є:

1) створення правових, організаційних і фінансово-матеріальних умов для залучення громадських організацій та громадян до процесу формування і реалізації державної політики щодо наркотиків, зокрема, шляхом здійснення:

а) консультацій з громадськістю, громадських слухань, тощо, активізації діяльності громадських рад при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади;

б) матеріальної підтримки та заохочення проведення громадськими організаціями та громадянами досліджень з питань запобігання та протидії наркоманії з урахуванням вимог законодавства;

в) громадської експертизи проектів законів, урядових рішень, концепцій, стратегії державної політики щодо наркотиків;

2) створення умов для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю органів Національної поліції та органів публічної адміністрації шляхом:

а) розширення формату та механізму інформування громадськості про їх діяльність та виконання покладених на них завдань;

б) посилення відповідальності керівників відповідних територіальних органів Національної поліції та органів публічної адміністрації за своєчасне реагування на звернення громадських організацій та громадян, повідомлення засобам масової інформації про неналежне виконання ними своїх завдань;

3) сприяння участі громадських організацій у підвищенні рівня підтримки громадськістю наявних або нових стратегій, спрямованих на зменшення негативних наслідків для здоров'я і життєдіяльності суспільства, шляхом:

а) консолідації різних громадських ініціатив та рухів у підтриманні глобальної стратегії державної політики щодо наркотиків та мінімізації загроз;

б) формування у громадян активної позиції протидії наркотикам та організованій злочинності, інтенсивне співробітництво та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері наркаторгівлі, тощо [144].

Виходячи з вищевказаного, необхідно підкреслити що, взаємодія органів Національної поліції з інститутами громадянського суспільства має сприяти налагодженню системного діалогу органів поліції з

громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів рішень щодо наркотиків.

В той же час варто вказати на певний механізм взаємодії Національної поліції та громадських організацій крізь призму наступних етапів:

- у разі затримання (за вчинення адміністративного або кримінального правопорушення) особи, яка є наркоспоживачем, або виявлення наркозалежної особи під час оперативно-профілактичних рейдів (на вулиці, у жилих приміщеннях, на горищах, у підвалах, тощо) одним із підрозділів Національної поліції після оформлення відносно неї відповідних матеріалів вона доставляється до координуючого підрозділу поліції;

- працівник координуючого підрозділу поліції вживає заходи щодо встановлення особи, відомостей про освіту, сімейний стан, рід занять та місце роботи (навчання), посаду, що обіймає; відомостей про судимість (за якою статтею КК), постійне місце проживання, а також іншої інформації: з ким проживає, з ким підтримує тісні зв'язки, які наркотики та який час вживає, чи проходила раніше лікування, де, коли, причини, що спонукали її до вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин, бажання щодо можливого лікування та отримання психологічної допомоги від відповідних фахівців;

- в разі згоди наркозалежної особи отримати допомогу (медичну, соціальну, реабілітаційну, юридичну, тощо) працівник координуючого підрозділу поліції направляє наркозалежну особу до координуючої громадської організації, яка залежно від стану та потреб цієї особи вирішує, в яку іншу громадську організацію, реабілітаційний центр або лікувальний заклад її перенаправити [16, с. 154].

Таким чином, поліцейські, в межах своєї компетенції, можуть виконувати дві основні функції: 1) активно співпрацюючи з громадськими організаціями, здійснювати індивідуальну профілактику наркозалежних осіб, причетних до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; 2) за наявності достатньої інформації щодо діяльності у цьому напрямі можна оцінювати безпосередню роботу кожного працівника підрозділу Національної поліції щодо його участі в індивідуальній профілактиці [16, с. 155].

У межах компетенції та відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Україною, територіальні органи Національної поліції беруть участь у міжнародному співробітництві з питань організації протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та проблем поширення наркоманії [131].

Варто зазначити, що міжнародне співробітництво у сфері обігу наркотиків є важливою складовою частиною реалізації зовнішньополітичних інтересів держави. У цьому контексті держава: розширює і підвищує ефективність міжнародного співробітництва на всіх рівнях у сфері формування наркополітики шляхом виконання спільних програм і проектів, проведення досліджень у цій галузі, навчання та обміну досвідом з профілактики, лікування та реабілітації, тощо; вживає заходів із приведення національного законодавства щодо наркотиків у відповідність з нормативними актами ООН, ЄС та кращими міжнародними зразками; намагається прискорити інтеграцію вітчизняного інформаційного простору в міжнародні інформаційні системи в цій сфері; підтримує міжнародне співтовариство в боротьбі з незаконним обігом наркотиків стосовно зменшення обсягу пропонування та зниження попиту на наркотики, що знаходяться в незаконному обігу, у тому числі подолання негативних наслідків від їх вживання, удосконалює обмін оперативно-аналітичною інформацією і розроблення спільних стратегій щодо

наркотиків; розвиває співробітництво на всіх рівнях, надаючи пріоритет співпраці з Міжнародним комітетом ООН з контролю за наркотиками, ВООЗ, Управлінням ООН з наркотиків і злочинності та іншими організаціями ООН, ЄС, Ради Європи; сприяє удосконаленню механізмів протидії транснаціональній злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків та пов'язаних з ними форм організованої злочинної діяльності; забезпечує своєчасне інформування Міжнародного комітету ООН з контролю за наркотиками про приєднання України до міжнародних правових актів у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, а також у разі зміни національного законодавства щодо стану контролю в цій сфері; здійснює заходи із забезпечення обміну досвідом і багатостороннього обміну інформацією із зарубіжними партнерами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями щодо розвитку сучасного законодавства, новітніх методів боротьби з незаконним обігом наркотиків; бере активну участь у міжнародному співробітництві у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, формуванні загальносвітової системи боротьби з наркобізнесом [82].

Отже, взаємодія органів НПУ з міжнародними організаціями спрямована на розширення і підвищення ефективності міжнародного співробітництва на всіх рівнях у сфері формування державної політики щодо наркотиків шляхом:

— укладання багатосторонніх і двосторонніх угод у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; розширення співробітництва з міжнародними організаціями, створеними з метою протидії поширенню наркоманії та наркобізнесу, шляхом участі у виконанні програм боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, легалізацією (відмиванням) грошей, отриманих від діяльності, пов'язаної з наркобізнесом;

- підтримання на постійній основі контактів з правоохоронними органами і спецслужбами зарубіжних країн з питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, участі у міжнародних семінарах-нарадах, конференціях, тощо;
- вивчення і впровадження зарубіжного досвіду з питань запобігання поширенню наркоманії та боротьби з наркобізнесом і транснаціональною наркозлочинністю з метою можливого запровадження їх досвіду у вітчизняній практиці та налагодження тісної взаємодії у сфері протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- розширення партнерських відносин з Об'єднаною програмою ООН/СНІД (ЮНЕЙДС) та іншими міжнародними організаціями, що працюють у сфері протидії наркоманії та СНІДу, сприяння виконанню міжнародних програм та проектів щодо запобігання поширенню у суспільстві таких негативних явищ;
- забезпечення розвитку міжнародного співробітництва з правоохоронними органами іноземних держав щодо взаємодії з питань протидії наркозлочинності, продовження співпраці в цьому напрямі з Адміністрацією по боротьбі з незаконним обігом наркотиків (DEA) Міністерства юстиції США, тощо [142].

На підставі викладеного слід дійти висновку, що взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів - це спільна діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, систематичний та цілеспрямований характер, спрямований на недопущення розповсюдження такого негативного явища як наркоманія в суспільстві шляхом вчинення нормативно визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

Висновки до підрозділу 2.

1. Під принципами протидії НОНЗПРiП слід розуміти логічно впорядковану систему ідей, положень, які за допомогою критеріїв вибору, що містяться в них, адекватно відображають об'єктивні закономірності протидії і тією чи іншою мірою закріплені у нормативних актах.

2. Ознаками правової форми адміністративної діяльності поліції є те, що ця форма має державно-владний, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер управлінських повноважень суб'єкта, уповноваженого законодавцем на вирішення різноманітних завдань у сфері організації протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Саме через використання правової форми практично досягається здійснення задач, що стоять перед Національною поліцією України, як одного з суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

4. Організаційні форми можуть доповнювати правові форми діяльності, так і мати певне самостійне значення, що значною мірою впливає на можливість виокремлення тієї чи іншої форми.

Організаційні форми є необхідними елементами діяльності Національної поліції України у сфері протидії НОНЗПРiП та мають на меті забезпечення діяльності суб'єктів протидії НОНЗПРiП. Так проведення інформаційних зустрічей із населенням з питань роз'яснення антинаркотичного законодавства належить до цієї форми, підготовка та проведення нарад, семінарів, круглих столів, розповсюдження передового досвіду тощо.

4. Методи діяльності поліції, щодо протидії НОНЗПРiП втілюються в конкретних прийомах і способах діяльності уповноважених органів, відображають, насамперед, її змістовну сторону. Від цих методів та їх правильного застосування безпосередньо залежить виконання органами Національної поліції України поставлених завдань в галузі протидії

незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

5. Найбільший ефект від застосування методів діяльності поліції щодо протидії НОНЗПРiП може бути досягнуто лише за умови їх комплексного використання, з урахуванням конкретного змісту державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

6. Взаємодія органів НПУ з міжнародними організаціями спрямована на розширення і підвищення ефективності міжнародного співробітництва на всіх рівнях у сфері формування державної політики щодо наркотиків.

7. Взаємодія органів Національної поліції з інститутами громадянського суспільства має сприяти налагодженню системного діалогу органів поліції з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів рішень щодо наркотиків.

Розділ 3. Напрями удосконалення діяльності служб та підрозділів поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

3.1.Зарубіжний досвід протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Питання протидії НОЗНПРiП є надзвичайно важливою для кожної держави. За сучасних умов поглиблення інтеграційних процесів ставить перед Україною необхідність вироблення ефективних та оптимальних напрямків удосконалення законодавства, та діяльності суб'єктів з цих питань із використанням зарубіжного досвіду. Дослідження законодавства інших держав, діяльності відповідних суб'єктів у сфері протидії незаконному обігу зазначених засобів, речовин і прекурсорів, як метод пізнання особливостей регулювання суспільних відносин у цій царині, має важливе науково-практичне й теоретико- пізнавальне значення, адже завдяки отриманим результатам з'являються додаткові можливості для вибору оптимальних шляхів його вдосконалення [22, с. 288].

Останнє десятиліття ознаменувалося в Україні та світі надшвидким розвитком нових технологій, які разом із значним полегшенням доступу до корисної інформації призвели до стрімкого зростання кількості негативних явищ, серед яких центральне місце посідає розповсюдження наркотиків. Так, за даними статистики за 2019 рік, в Європейському Союзі щонайменше 3,9 мільйони людей вживали кокаїн, а 24,7 мільйони — канабіс [96].

Сьогодні Україна, у зв'язку з тим, що на її території йде повномасштабна війна знаходиться під загрозою масового впливу з боку міжнародного наркобізнесу. Наркотичні засоби, поширюються на території різних держав в небувалих масштабах. Незаконний обіг наркотичних засобів в ХХІ столітті, являє собою серйозну і глобальну проблему та загрозу. Наркоманія і пов'язана з нею злочинність набуває все

більш значних масштабів, що негативно впливає на економіку, політику та правопорядок [97, С.403.].

Аналітичні дослідження, проведені останнім часом в цій галузі різними міжнародними організаціями, національними соціологічними центрами свідчать про те, що транснаціональні наркосиндикати неухильно нарощують свою активність, ефективно освоюють все нові регіони і території для культивування виробництва наркотиків, вдосконалюють маршрути і способи їх доставки, втягують в свій бізнес різні верстви населення, долучаючи до вживання наркотиків все більшу кількість людей. За даними ООН, загальна чисельність людей, що вживають наркотики в світі оцінюється приблизно в 200 млн. осіб, що складає 5 % населення у віці від 15 до 64 років. Найпоширенішим наркотиком залишається канабіс, далеко випереджаючи всі інші види за кількістю споживачів (приблизно 162 млн. осіб). Наступні за популярністю стимулятори амфетамінового ряду (приблизно 35 млн. осіб), включаючи споживачів амфетаміну (25 млн. осіб) та екстазі (майже 10 млн. осіб). Чисельність людей, що зловживають опіатами складає приблизно 16 млн. осіб, з яких 11 млн. вживають героїн та приблизно 13 млн. осіб – кокаїн. Як наслідок вживання наркотиків у 2019 році померло 585 тис. осіб, в двох третинах усіх випадків смерть викликала саме опіоїдами. Ін'єкційні наркотики в тому ж році використовували 11 млн. осіб, з яких 1,4 млн. є носіями ВІЛ/СНІД і 5,6 млн. – гепатиту С. Найбільша кількість людей із наркозалежністю зафіксована у США – 28,6 млн. осіб у віці від 12 років [98]. (Леган)

Ряд науковців: Волощук А.М., Галюк А.В., Карпенко Є. М., Леган І.М., Лужецька Н. А., Погорецький М. А. , Шевчук О.М., Черниш Р. Ф., Ярмачі В.Х. та ін в своїх дослідженнях пропонують застосувати поділ країн, щодо протидіють НОНЗПРiП залежно від напрямку державної політики на 3 групи: 1) з особливо суворою державною політикою. В

країнах, що входять до цієї групи за правопорушення в цій галузі застосовується покарання аж до смертної кари (Китай, Ірак, Іран, Пакістан, Саудівська Аравія, Тайвань, Малайзія, В'єтнам та ін).

Взагалі смертна кара за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків існує в 32 країнах світу, в основному в Азії та на Близькому Сході. У Китаї, наприклад, за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків за місяць може бути страчено до 200 осіб, у тому числі й іноземців, зокрема у 2019 р. щонайменше 47 з 220 страчених там осіб, які вчинили правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів [99]. В Індонезії у 2021 р. зі 111 засуджених до смертної кари 56 було страчено за незаконний обіг наркотиків, і приблизно «чотири з п'яти» з них були іноземцями.

В Ірані у січні 2018 року судовий наказ, виданий головним суддею Ісламської Республіки Іран Садеком Ларіаджані, вніс зміни до суворих законів країни про торгівлю наркотиками, підвищивши поріг, при досягненні якого застосовується покарання у вигляді смертної кари у справах щодо зберігання наркотиків, чим дозволив майже 5000 ув'язненим розраховувати на перегляд та заміну вироку. При цьому, найсуворіше покарання за злочини проти наркотиків, яке хоч і піддається критиці на міжнародному рівні, було виправдане посадовцями Ісламської Республіки як необхідний засіб протидії зі зростаючими показниками контрабанди наркотиків в Ірані через ірансько-афганістанський кордон [100].

Відповідно до статистичних даних ООН Іран очолює список країн, де у значних обсягах було конфісковано і знищено наркотики. У той же час ця країна займає перше місце у світі за кількістю залежних від героїну та опіуму на душу населення – 1 з 17 є регулярним споживачем, 20% населення у віці від 15 до 60 років вживають наркотики час від часу. Справа в тому, що Іран має 2 тис. км спільного кордону з Афганістаном,

Пакистаном та Іраком. Через відсутність відповідних систем безпеки наркотики контрабандою потрапляють до Ірану [101].

Друга група – із суворою державною політикою в цій царині, де здійснюється тотальна протидія незаконному їх обігом, однак крайні заходи покарання не застосовуються (Німеччина, США, Великобританія, Франція та ін.) [102].

До другої групи належать країни, в яких відбувається протидія з усіма проявами наркоманії, здійснюється суворий контроль за обігом наркотиків, здійснюється надзвичайно активна профілактична діяльність: впроваджуються обов'язкові профілактичні навчальні програми, проте, до радикальних методів покарання правоохоронні органи не вдаються. Наприклад, Франція провадить одну з найбільш жорстких антинаркотичних політик в Європі. Особа, що вживає наркотики, ризикує отримати стягнення у вигляді тюремного ув'язнення строком на рік та/або штраф в розмірі до 3750 євро, крім того, доведеться оплатити участь в обов'язковому курсі з інформування про небезпеки наркотиків[103].

Слід зазначити, що в більшості з країн другої групи наркотики розподілені на класи за важкістю (наприклад у Великій Британії клас А, клас В та клас С). Ця класифікація зазвичай визначає і рівень санкцій, які передбачені за правопорушення, що пов'язані з незаконним обігом наркотиків. Наприклад, у європейських країнах за розповсюдження та збування наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів можна отримати такі строки позбавлення волі: Велика Британія та Австралія – аж до довічного; Австрія, Франція – до 20 років; Данія – до 15 років; Угорщина – до 8 років; Польща – до 7,5 років; Італія – від 2 до 20 років. У країнах Азії і Африки: в Індії – до 20 років, у Шрі-Ланці та Кенії – до 10, у Кот-д'Івуар – від 3 місяців до 5 років, Єгипті, Нігерії – до довічного. У Латинській Америці можна потрапити до тюрми на: 20 років у Венесуелі, до 15 – Аргентині, Еквадорі та Коста-Ріці – до 12 [99].

Третя група вирізняється ліберальним режимом щодо їх обігу, де практикується лібералізація обігу так званих «м'яких» наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, хоча протидія їх незаконному обігу зберігається і є досить ефективною (Індія, Уругвай, Канада, Швейцарія, Нідерланди) [22, с. 289].

В цих країнах на державному рівні приймається рішення про легалізацію частини різновидів наркотичних засобів (як правило, йдеться про канабіс або марихуану) та утримання податків на всіх етапах їхнього обігу.

Зазвичай політика таких країн є досить лояльною до вживання легких наркотиків та спрямована на реалізацію комплексу превентивних заходів щодо ризиків вживання наркотиків, що, тим не менш, не виключає наявності достатньо суворої відповідальності за правопорушення у цій сфері [111, с. 159].

Ми погоджуємося з думкою Волощука А.М. відносно того, що такий підхід пропонується називати політикою зменшення шкідливих наслідків [106, с. 190–191].

Перша країна яка повністю легалізувала марихуану — це Уругвай. Сталося це 10 грудня 2013 року. Перед тим за легалізацію коноплі проголосували депутати Уругвайського парламенту. Але, на продаж марихуани в Уругваї встановлена державна монополія. Якщо хочете купити марихуану, необхідно зареєструватися у базі даних людей, які вживають марихуану. Зробити це може особа, що досягла віку 18 років. Купувати офіційно можливо не більше 40 грамів марихуани на місяць в аптеках, які мають спеціальну ліцензію. Максимальна ціна — 1 долар за один грам марихуани. Можна вирощувати марихуану і в себе вдома, але не більше 6 кущів, тобто тільки для себе [107].

27 листопада 2017 року в Канаді було прийнято «Закон про канабіс» та про внесення змін до Закону про контрольовані наркотики та речовини,

Кримінальний кодекс та інші закони» [108]. Нормами цього закону було дозволено громадянам володіти, продавати або поширювати канабіс, якщо вони продають канабіс відповідно до закону провінції, в якому визначені певні законодавчі заходи. Цим законом була легалізована можливість виробництва марихуани не лише державними підприємствами, що провадять ліцензовану діяльність у відповідності із законодавством, такими, які входять до складу Канадської ради канабісу, але й право власного виробництва за умови дотримання певних правил (не більше чотирьох рослин на одне домоволодіння, незалежно від кількості його мешканців, висота яких не перевищує одного метра [109.]).

Вживання канабісу в медичних цілях дозволено в деяких європейських : Данії, Австрії, Італії, Швейцарії, Польщі, Фінляндії, Північній Македонії. Крім того, медична марихуана дозволена в Туреччині, Ізраїлі, Росії, Замбії, Зімбабве, Перу, Таїланді, Вануату та Панамі (Див. додаток №3).

В Ізраїлі вживати марихуану з дозволу лікаря можна з 1994 року, а в 2017 році уряд пом'якшив покарання за вживання марихуани в громадському місці – тепер за це загрожує штраф, а не кримінальна відповідальність.

У багатьох країнах, у тому числі європейських, вживання канабісу дозволено, але з обмеженнями. У Нідерландах марихуану купувати і вживати можна лише в спеціальних магазинах і кофешопах (максимум 5 грам на людину). Частково легалізований канабіс також в Британії, Бельгії, Іспанії, Португалії, Чехії, Словенії, Хорватії, Норвегії, Греції, Непалі, Австралії, Грузії, Індії.

У США в кожному штаті свої правила щодо марихуани. Вживати тільки з медичною метою можна в штатах Аризона, Арканзас, Делавер, Флорида, Гаваї, Монтана, Нью-Гемпшир, Нью-Джерсі, Нью-Мехіко, Род-Айленд, Коннектикут, Іллінойс, Мічиган. У рекреаційних цілях дозволено

вживати в штатах Каліфорнія, Аляска, Вашингтон, Невада, Колорадо, Орегон, Мен, Массачусетс [110].

Враховуючи те, що деякі держави США (окремі штати), Чехія, Греція, Австрія останнім часом спрямовують державну політику на «пом'якшення питання» до легального вживання наркотиків пропонуємо виділити четверту групу країн по ступеню державної політики: відносно-ліберальну.

Аналізуючи вказані групи держав, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, нашу країну можливо віднести до другої групи країн з із суворою державною політикою. Хоча, в жовтні 2020 року Президентом України Володимиром Зеленським було анонсовано всеукраїнське опитування щодо легалізації деяких видів наркотичних засобів [111].

В Європі заходи щодо протидії наркотизму здійснюються під егідою ООН, Комісією з наркотичних засобів Економічної й Соціальної ради ООН, Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками ООН та іншими міжнародними організаціями [112].

Науковцями на підставі аналізу міжнародних законодавчих актів виділено два основні напрями державної політики протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: 1. Рішуча, жорстка боротьба з незаконним розповсюдженням наркотиків і їх нелегальним ринком. 2. Гуманне ставлення до осіб, які страждають на наркоманію [113, с. 145].

У юридичній науковій літературі виділяють такі основні моделі (напрямки) соціального контролю в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [22, с. 289]:

– репресивна (або заборонна) – споживання наркотиків незмінно призводить до негативних медичних і соціальних наслідків як для осіб, які їх споживають, так і для суспільства в цілому, а тому вони повинні бути

законодавчо заборонені, а й їх обіг підлягати суворим заходам державного контролю (Франція, Німеччина, Австрія);

– ліберальна (або незаборонно-заохочувальна), оскільки наркоманія – це хвороба, тому особа не може бути за це покарана. Споживати наркотики чи ні – право вибору людини, а якщо суспільство це явище буде сприймати як нормальне, зменшиться чисельність наркоспоживачів (Канада, Данія, Нідерланди);

– рестриктивна (або збалансована заборонно-обмежувальна) – особи, які зловживають наркотичними засобами чи психотропними речовинами, становлять соціальну небезпеку, і до них повинні застосовуватися відповідні заходи адміністративного або кримінального примусу. Таким особам має бути забезпечена висока доступність до всіх видів медико-соціальної допомоги (лікування, реабілітація, ресоціалізація). Саме ця модель державної політики у сфері обігу таких засобів, речовин і прекурсорів стала культивуватися в більшості країн світу, в тому числі й у державах ЄС, у США, Японії й Китаї.

У зарубіжних країнах питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів зводяться в більшості випадків до повноти адаптування національного законодавства до положень Єдиної конвенції о наркотичних засобах 1961 р. [114], Конвенції про психотропні речовини 1971 р. [115].

Питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів набули надзвичайного поширення та актуалізації у світовій спільноті, що підтверджується, з одного боку, розгалуженою системою міжнародних нормативних актів, а з іншого — наявністю в більшості країн світу спеціальних підрозділів правоохоронних органів, призначених для протидії цьому негативному явищу.

Зважаючи на наявність достатньо великої кількості нормативних актів, слід звернути увагу на правоохоронні органи, які займають особливе

місце в системі суб'єктів реалізації нормативно закріплених повноважень у сфері запобігання та протидії наркоманії. Розглянемо основні напрями діяльності правоохоронних органів деяких держав в галузі запобігання та протидії незаконному використанню, вживанню, вирощуванню наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів [111].

За аналізом Європейського центру контролю наркотиків і наркотичної залежності основні повноваження щодо протидії наркоманії покладаються на правоохоронні органи: поліцію, митну та прикордонну службу, жандармерію та берегову охорону [117].

Спеціальні підрозділи поліції що протидіють незаконному обігу наркотичних засобів можуть створюватись і входити до складу підрозділів кримінальної поліції (Австрія, Румунія), поліції громадської безпеки (Франція, Португалія), підрозділів поліції загальної компетенції (Данія, Польща, Фінляндія), а також підрозділів митної та прикордонної служби.

У більшості країн Європейського Союзу до повноважень митної служби належать завдання із запобігання та припинення незаконного обігу наркотичних засобів. Як і поліція, митниці виконують низку стратегічних функцій, включаючи координацію, провадження у справах про правопорушення, здійснення оперативної та розвідувальної діяльності. Конкретні завдання митних служб у правоохоронній сфері включають в себе протидію виробництву синтетичних наркотиків, вилучення наркотичних речовин та прекурсорів, а також ретельний контроль контейнерних та пасажирських перевезень у пунктах перетину кордону, портах та аеропортах [111].

Жандармеріями (в Україні аналогічні функції виконує Національна Гвардія України) є воєнізовані підрозділи, які наділені повноваженнями забезпечувати виконання внутрішньодержавних законів та які відіграють ключову роль у правозастосовчій діяльності, діють у: Франції, Іспанії, Італії, Нідерландах, Португалії, Туреччині. Вони підпорядковуються

Міністерству внутрішніх справ. Жандармерії можуть функціонувати на місцевому (регіональному) рівні, національному рівні або на конкретних об'єктах, таких як гавані та аеропорти, берегові та територіальні води. Функціональні обов'язки цих підрозділів у сфері запобігання та протидії наркозлочинності також різняться: від повноважень, ідентичних спеціальним підрозділам з протидії правопорушенням, пов'язаним з незаконним обігом наркотичних засобів, до загально-профілактичних заходів з метою виявлення випадків незаконного збуту наркотиків.

Берегова охорона Ірландії, Іспанії, Румунії та Туреччині протидіє незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, у співпраці з поліцією та митною службою, у прибережних районах та внутрішніх територіальних водах [178, с. 13–14].

Крім того, в Норвегії, Австрії, Кіпрі, Болгарії та Мальті не існує спеціальних підрозділів по протидії наркозлочинності, ці функції покладаються на підрозділи кримінальної поліції, а в Данії на підрозділи поліції загальної компетенції.

В інших країнах Європейського Союзу діють міжслужбові підрозділи протидії наркозлочинності: кримінальна поліція з митною службою (Чеська Республіка, Германия, Естонія, Ірландія, Латвія, Словаччина, Великобританія), кримінальна поліція із поліцією загального призначення (Угорщина, Польща, Словенія), кримінальна поліція із жандармерією та митною службою (Туреччина, Нідерланди, Іспанія), кримінальна поліція із поліцією загальної компетенції та митною службою (Литва, Люксембург та Фінляндія), кримінальна поліція із жандармерією (Італія) [200, с. 15].

У Данії питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів віднесено до компетенції загальних підрозділів поліції. Загалом, якщо поглянути на структуру датської поліції, то стає зрозуміло, що всі функції, пов'язані з протидією злочинності,

віднесені до юрисдикції одного підрозділу та реалізуються територіальними підрозділами.

До складу датської поліції входять 14 поліцейських округів. Кожен поліцейський округ Данії обслуговує близько 500 000 громадян і має 750–900 працівників, за винятком Копенгагена та Борнгольма, які мають близько 2600 і 80 працівників відповідно. У кожному районі є головний відділ поліції та низка місцевих відділків. У менш густонаселених районах в менших містах працюють сільські поліцейські. При цьому, кожен територіальний підрозділ наділений ідентичним колом повноважень у сфері протидії злочинності, в тому числі стосовно правопорушень, пов'язаних з наркотиками [122].

Щодо правового регулювання, то у Зведеному законі про контрольовані речовини 2016 року імпорт, експорт, продаж, купівля, доставка, отримання, виробництво, переробка та зберігання наркотиків визначені як кримінальні злочини. Покарання за цим актом полягає у накладенні стягнення у вигляді штрафу або позбавлення волі на строк не більше 2 років. Вживання наркотиків не вважається правопорушенням, проте, незаконне володіння ними для особистого користування зазвичай призводить до штрафу, розмір якого змінюється залежно від виду та кількості наркотиків, що вживаються, та повторності притягнення до відповідальності. У деяких випадках володіння небезпечними наркотиками для особистого вживання також може призвести до покарання у вигляді позбавлення волі на короткий строк. Розповсюдження наркотиків у ресторанах, дискотеках чи подібних місцях, які можуть відвідувати діти чи молодь, вважається обтяжуючою обставиною та завжди тягне за собою накладення стягнення у вигляді позбавлення волі [111].

За правопорушення в галузі незаконного обігу наркотичних засобів особи притягаються до відповідальності на підставі Кримінального

кодексу Данії, а не Закону про контрольовані речовини, якщо вони стосуються передачі або наміру передати щонайменше 25 г героїну чи кокаїну, 50 г амфетамінів або 10 кг канабісу. Максимальне покарання відповідно до розділу 191 Кримінального кодексу — позбавлення волі на строк 10 років або 16 років, якщо задіяна значна кількість особливо небезпечного наркотику [116].

В Європі діє більше тисячі спеціалізованих підрозділів, які працюють в різних правоохоронних органах і можуть бути підзвітні будь-якому з п'яти різних міністерств. З одного боку, така різноманітність гарантує застосування широкого спектру видів діяльності правоохоронних органів, наприклад, для дослідження безлічі умов, в яких може бути вчинене правопорушення, таких як міська та сільська місцевість, прикордонні райони, територіальні води, аеропорти і кораблі [111].

З іншого боку, така розгалуженість може призвести до дублювання юрисдикцій, звідси випливає необхідність координації на стратегічному та оперативному рівнях. Підтримка на національному рівні синергізму між правоохоронними органами з різним технічним досвідом і обсягом повноважень та координація їх дій є постійною проблемою для осіб, які уповноважені приймати рішення на національному та міжнародному рівнях. Це часто вирішується на рівні держави шляхом створення постійних або тимчасових міжвідомчих підрозділів, в яких різні правоохоронні органи (наприклад, кримінальна поліція і митна служба) працюють разом.

На практиці двома найбільш важливими завданнями є оперативна і розвідувальна діяльність, хоча може також здійснюватися досудова підготовка справи до розгляду. Напрямок діяльності міжвідомчого підрозділу визначається на основі превалюючих повноважень. В більшості європейських країн це оперативна діяльність органу чи підрозділу, причому майже всі з них (а саме 29) розташовані в Німеччині, два у

Великобританії і один в Ірландії. У чотирьох країнах такі підрозділи здійснюють переважно розвідувальну функцію (Італія, Румунія, Словаччина та Фінляндія). Також є чотири країни, де міжвідомчі підрозділи реалізують як розвідувальні, так і оперативні функції, тому їх юрисдикцію найкраще описати як змішану — Німеччина (GÜS), Іспанія, Франція і Нідерланди створили по одному підрозділу зі змішаними функціями.

Так, в Німеччині міжвідомчий підхід до забезпечення дотримання законодавства про наркотики формується з огляду на федеральну структуру держави. За безпеку кордонів та запобігання транскордонній злочинності відповідають федеральна влада, а за внутрішню безпеку в державі — правоохоронні органи суб'єктів федерації- земель. Подібний підхід прослідковується і в запобіганні незаконному обігу наркотичних засобів, коли федеральний орган влади (Об'єднане бюро контролю над прекурсорами) співпрацює з оперативними підрозділами правоохоронних органів, що займаються великою кількістю справ, пов'язаних з наркотиками (спільні об'єднання слідчих підрозділів поліції з митною службою). З правової точки зору, така форма співробітництва формується на підставі адміністративних актів, що укладаються між центральним органом німецької митниці, що провадить слідчу діяльність, та підрозділами поліції на федеральному рівні та на рівні земель.

Об'єднане бюро з контролю над прекурсорами розташоване у Федеральному управлінні кримінальної поліції у Вісбадені. Згідно із законом, це контактний пункт для підприємств хімічної і фармацевтичної промисловості та їх асоціацій (наприклад, в якості адресата інформації про підозрілі запити), а також зв'язкова ланка між федеральним агентством з лікарських засобів, уповноваженим органом ліцензування та адміністративного контролю, слідчими і контрольними органами (поліція і митниця).

Міжвідомчі групи з провадження щодо незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів утворюються в різних державних органах, що здійснюють функції кримінального розслідування. Наразі в Німеччині існує 29 таких міжвідомчих підрозділів. Такий підхід в Німеччині був запроваджений у 1992 році. У кожній землі підрозділ/спільна група складається зі співробітника митниці та співробітника центрального або регіонального відділу по боротьбі з наркозлочинністю. Працівник митниці звітує перед федеральним центральним митним управлінням.

До компетенції таких міжвідомчих підрозділів належать тяжкі злочини або протиправні дії організованої злочинності, пов'язаної з наркотиками, і не поширюються на дрібні правопорушення. Крім того, незаконне виробництво наркотиків всередині країни, що не зачіпає міждержавних відносин, також не відноситься до їх повноважень.

В цілому особовий склад підрозділу складається з рівної кількості співробітників поліції і митниці, хоча загальна чисельність персоналу може варіюватися. Кожен підрозділ знаходиться під спільним керівництвом, причому обидва голови (і поліції, і митниці) мають рівні повноваження щодо технічних питань, таких як оперативна діяльність, досудове розслідування та розвідка. Адміністративні питання вирішуються кожним органом окремо. Через відмінності в досвіді та рівні підготовки співробітників поліції і митниці з кінця 1990-х років було взято за основу загальний підхід, згідно з яким керівники операцій проходять спеціальну підготовку [217, с. 20].

На думку експертів Європейського центру контролю наркотиків і наркотичної залежності, класифікацію суб'єктів, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів слід будувати залежно від організаційного статусу підрозділу. Запропоновано поділити їх на три типи: спеціалізовані служби по боротьбі

з наркотиками; підрозділи по боротьбі з наркотиками, що займаються тяжкими та особливо тяжкими злочинами, а також організованою злочинністю; підрозділи, діяльність яких прямо не пов'язана з наркотиками, але їх виявлення та протидія є одним з основних завдань [217, с. 16].

Спеціалізовані служби по боротьбі з наркотиками — це підрозділи, що займаються виключно незаконним обігом наркотиків та правопорушеннями, пов'язаними з наркотиками. Це найбільш поширений різновид правоохоронних органів, який існує майже в усіх країнах Європейського Союзу (виключаючи, наприклад, Болгарію [219] та Румунію [228]). Деякі країни, такі як Швеція [227], Фінляндія [226] та Норвегія [224], що станом на 2012 рік не мали у складі поліції спеціалізованих підрозділів по боротьбі з наркотиками, в останні роки провели реорганізацію деяких правоохоронних органів та виокремили у складі кримінальної поліції відділи, орієнтовані на подолання наркозлочинності [218, с. 6]).

Підрозділи по боротьбі з наркотиками, що займаються тяжкими та особливо тяжкими злочинами, а також організованою злочинністю, є другим найбільш поширеним типом спеціалізованих підрозділів по забезпеченню дотримання законодавства про наркотики в Європі та існують у 18 країнах, як орган з виключними повноваженнями у сфері незаконного обігу наркотиків (Болгарія, Румунія) або провадячи спільну діяльність з іншими типами служб, що уповноважені на боротьбу з наркотиками (Німеччина, Іспанія, Франція, Угорщина, Нідерланди, тощо).

Крім вищеназваних, існує ще третій тип правоохоронних підрозділів, діяльність яких прямо не пов'язана з наркотиками, але їх виявлення та протидія є одним з основних завдань. Такі підрозділи створені і працюють в трьох країнах: Іспанії і Туреччині, фокусуючи увагу на морських і

прибережних районах; і Португалії, де їм надано серйозні повноваження по протидії незаконному обігу наркотиків на вулицях.

Як правило, у більшості країн існують декілька підрозділів, уповноважених діяти у сфері незаконного обігу наркотиків, і вони проводять спільну діяльність. Лише в незначній частині країн виключні повноваження щодо розгляду справ про наркотики зосереджені в одного правоохоронного органу. Різноманітність організації правоохоронних органів у Європі відображається на розподілі наркозалежних груп за різними групами правоохоронних організацій залежно від країни. Як правило, підрозділи, уповноважені протидіяти наркозлочинності, створені в складі кримінальної поліції та у складі митних служб розглянутих країн.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що в абсолютній більшості розглянутих країн повноваження із запобігання та протидії наркоманії реалізуються правоохоронними органами у співробітництві з іншими органами виконавчої влади (так звана міжвідомча модель).

У більшості зарубіжних країн з усталеними демократичними формами правління діє ефективна система державних органів – як парламентських, так і урядових – задля забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [108].

Наприклад, в Японії, окрім органів наркополіції, функціонує Бюро з питань політики у сфері охорони здоров'я («The Health Policy Bureau»), яке підпорядковується Міністерству охорони здоров'я праці та добробуту Японії й займається в основному моніторингом наркоситуації і пропагандою превентивних заходів. У структурі МОЗ Японії функціонує також Бюро фармацевтичної та харчової безпеки («The Pharmaceutical and Food Safety Bureau»), до складу якого входить Відділ відповідності та боротьби з наркотиками («Compliance and Narcotics Division»), який має також контрольні функції щодо випробування й державної сертифікації,

якості лікарських наркотичних засобів та їх реклами і здійснює контрольні заходи за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, коноплі, опію й стимуляторів. Працівники цього Відділу мають повноваження працівників поліції у випадках, що стосуються правопорушень, пов'язаних із такими препаратами, і провадять діяльність із питань міжнародного розслідування правопорушень, пов'язаних із вживанням речовин із конопель, опію та стимуляторів [13].

У США «Національна стратегія контролю над наркотиками» ґрунтується на тому, що на всіх рівнях управління країною (федеральному, штатному, місцевому) планується обов'язкове проведення взаємопов'язаних заходів, спрямованих одночасно на скорочення попиту і пропозиції наркотичних засобів і психотропних речовин. Нею розглядається як комплексна й довгострокова проблема їх споживання, визнається їх вплив на національну систему охорони здоров'я й безпеку громадян [187; 188]. Основні напрямки цієї Стратегії включають [189]:

- тестування учнів на вживання наркотиків, причому при позитивних результатах інформація про це доводиться тільки до батьків учня і спеціального консультанта і не повідомляється правоохоронним органам [22, с. 294];
- загальнонаціональну антинаркотичну медіакампанію;
- застосування наркосудів, які в якості альтернативи ув'язнення пропонують лікування особам, хворим на наркоманію;
- тестування на вживання наркотиків під контролем громадського спостерігача;
- програму «Місьцеве співтовариство, вільне від наркотиків», яка включає роботу на місцевому рівні чиновників, працівників охорони здоров'я, правоохоронних органів, закладів освіти й церкви;

-скринінг як короткочасну інтервенцію й відсилання до лікування, який включає профілактику й лікування в закладах охорони здоров'я для виявлення і надання допомоги особам, що мають проблеми з наркотиками;

- Програму «Доступ до відновлення», призначену для забезпечення конкретної людини так званими «лікувальними ваучерами», а також догляд за дітьми, забезпечення транспортом і за якою допомога надається з боку осіб, які вже успішно пройшли реабілітацію;

- анонімні пункти довіри й реабілітаційні центри (у перших надається долікарська допомога наркозалежним особам, другі є спеціалізованими клініками, де такі хворі живуть від одного до 3-х років, здобувають нову професію, відновлюють втрачені трудові навички) [129, с.45].

Одним із прикладів заохочення держави громадян, що вирішили добровільно лікуватися від наркоманії є норма законодавства Італії стосовно того, що за вказаною категорією осіб, протягом усього часу їх лікування зберігається робоче місце [109, с. 15]. Цю норму доцільно передбачити й у законодавстві України у сфері контролю за обігом таких препаратів, оскільки, як визначено ст. 21 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», «постанова суду про направлення особи, хворої на наркоманію, на примусове лікування є підставою для звільнення її з роботи або припинення навчання у встановленому законодавством порядку» [46].

Таким чином, у результаті аналізу зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів можливо зробити наступні висновки:

а) у зв'язку з пом'якшенням державної політики відносно вживання населенням наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів (в більшості випадків анфітоміну та маріхуани) у деяких державах, таких як

США, Німеччина пропонуємо виділити 4 групу країн з «відносно ліберальною політикою....».

б) Запропонована наступна класифікація країн, що протидіють незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів залежно від напрямку державної політики: 1) з особливо суворою (Китай, Саудівська Аравія, Ірак, Іран та ін); 2) суворою (Німеччина, Україна,); 3) відносно-ліберальною (США, Болгарія, Чехія, Греція та ін); 4) ліберальною (Індія, Нідерланди, Канада, Уругвай та ін)

в) Враховуючи досвід зарубіжних країн: Уругвая, Нідерландів, Канади де діють нормативні акти спрямовані на легалізацію деяких видів наркотичних засобів (канабіс та марихуана), що привело к значному зниженню рівня незаконного та несанкціонованого вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, пропонуємо прийняти Закон України «Про легалізацію канабісу»

г) впровадження спільно у органами виконавчої влади та ВНЗ із специфічними умовами навчання профілактичних навчальних програм у закладах освіти;

д) реалізація комплексу превентивних заходів щодо ознайомлення з ризиками вживання наркотиків та відповідальністю за незаконний обіг наркотиків;

Е) Враховуючи досвід законодавства Італії відносно, збереження робочого місця за особою, яка хвора на наркоманію, відносно проходження добровільного лікування, доповнити статтю 14 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», абзацем 5 наступного змісту: «Особі, яка добровільно звернулася до наркологічного закладу для проходження курсу лікування, забезпечується, на її прохання, збереження робочого місця за основним місцем роботи».

Ж) досвід США дає можливість запропонувати внести зміни до законодавства України щодо обов'язкового тестування осіб, що приймаються на роботу в присутності громадського спостерігача на наявність у крові наркотиків; аналогічні заходи, з метою ранньої профілактики наркоманії серед підлітків проводити медичними робітниками в присутності педагогів та поліцейських.

3.2. Удосконалення правових засад діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

В умовах воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 „Про введення воєнного стану в Україні” [2], та у зв'язку із активними бойовими діями в частині регіонів України, діяльність НПУ в галузі протидії НОНЗПРiП зазнала значних змін і потребує подальшого нормативного врегулювання [172].

Заходи, які запроваджувались в мирний час, це як найчастіше профілактична робота, не має відповідних масштабів застосування, профілактика проводиться дистанційно, при цьому профілактуючі не мають належного контролю. На тимчасово окупованих територіях України, порушується порядок здійснення різних видів контролю та нагляду за особами, які не за медичним призначенням вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та знаходяться на обліках НПУ.

В Україні вживання наркотиків, які відносяться до групи високого ризику, в основному, пов'язане з ін'єкційним способом введення опіатів, виготовлених в «домашніх» умовах, (розчин екстракту опію («ширка»)) та стимуляторів амфетамінового ряду. Внутрішньовенне ведення наркотичних речовин призводить до ризику інфікування ВІЛ-інфекцією, гепатитом В та С, сифілісом через використання однієї голки декількома

особами. У 2021 році виявлено незначне зростання вживання опіоїдів – 42 711 осіб на кінець 2021 року проти 41 095 осіб на кінець 2020 року (3,8%); вживання канабіноїдів – 4 811 осіб на кінець 2021 року проти 4 735 осіб на кінець 2020 року (1,6%) та вживання кількох речовин – 16 633 особи на кінець 2021 року проти 16 096 осіб на кінець 2020 року (3,2%). Майже незмінними залишились показники вживання кокаїну та інших стимуляторів [172].

Складність протидії наркоманії обумовлюється необхідністю комплексного підходу до її вирішення: зниження рівня правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів матиме систематичний характер лише в тому випадку, коли одночасно буде забезпечено реалізацію виваженої систематичної державної політики щодо протидії будь-яким негативним проявам у даній сфері. Більш того, така політика повинна бути системною, тобто одночасно спрямованою на: підвищення рівня життя громадян; подолання безробіття; забезпечення можливості проведення активного дозвілля; створення умов для якісного та ефективного лікування від наркоманії; здійснення пропаганди здорового способу життя серед молоді, тощо. Втім, декларування відповідних заходів на загальнодержавному рівні не забезпечить їх ефективної реалізації без урахування специфіки адміністративно-територіального поділу України, принаймні на рівні регіонів.

Так, кожний регіон нашої держави характеризується низкою топографічних, демографічних, незначних ментальних та соціально-економічних особливостей, що можна, зокрема, простежити на таких прикладах.

Небезпеку наркоманії можна простежити також у тому, що отримати наркотичні засоби можуть люди з абсолютно різним матеріальним статусом та різними способами життя. Так, за даними Державної установи «Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та

алкоголю» Міністерства охорони здоров'я України, майже 5% опитаних «взагалі не витрачали гроші за останній місяць на наркотики, бо вже мали всі необхідні інгредієнти для приготування або отримали його безкоштовно від друзів. Середні витрати на наркотик за останній місяць склали 2300 грн., серед чоловіків — 2413 грн., серед жінок — 1853 грн. Підлітки (14–19 років) витратили найменше коштів для купівлі або приготування наркотичної речовини за останній місяць порівняно зі старшими групами — 1657 грн., 20–24 роки — 1803 грн., 25–34 роки — 2466 грн., 35 років та старші — 2255 грн.» [92, с. 30–31].

У 2022 році Міністерством охорони здоров'я України було підраховано кількість осіб, які вживають наркотичні засоби парінтерально, найпопулярніші з них — опіоїди чи стимулятори, «переважно це молоді люди працездатного віку, і більшість з них вже має синдром залежності від цих речовин» [196]. Поза межами оприлюднених цифр залишаються «латентні наркомани», а також особи, які використовують неін'єкційні засоби вживання наркотичних засобів, за таких обставин вказана цифра імовірно може збільшитись як мінімум вдвічі, а враховуючи, що частина України знаходиться під окупацією і втрічі.

Між тим, наркоманія — це не тільки хвороба, а ще напівлегальна сфера, основою якої виступає обіг наркотичних засобів і психотропних речовин. Напівлегальною вона є тому, що окремі наркотичні засоби (психотропні речовини) у невеликій кількості цілком законно використовуються під час виготовлення лікарських засобів, застосовуються у процесі надання медичної допомоги, тощо. У такому контексті держава повинна контролювати обіг наркотиків на її території, адже цей напрямок діяльності завжди був достатньо привабливим для злочинців: сотні тисяч покупців нелегального товару забезпечують системне збільшення попиту, гарантуючи продавцям отримання стабільного доходу та розширення свого «аморального» злочинного

бізнесу. Незаконний обіг наркотиків не обмежується побудовою бізнес-імперій в цій сфері, крім великих постачальників наркотичних засобів існують також роздрібні продавці, які часто самостійно виготовляють наркотичні засоби та реалізують їх не з корисливою метою, а для того, щоб придбати нові матеріали для виготовлення наркотиків, залишити частину для особистого вживання. Наркоманія є одним із найнебезпечніших напрямів злочинної діяльності не тільки тому, що так чи інакше вбиває людину, а і тому, що не знає соціальних обмежень — уразливими стають усі групи населення. До того ж постійно удосконалюються способи поширення та збуту наркотичних засобів — найпопулярнішим сьогодні є інформування потенційних покупців наркотичних засобів через закриті канали месенджерів, наприклад, Telegram або WhatsApp, доступу до яких у правоохоронних органів немає.

Крім того, в Україні законодавчо не врегульовано механізм блокування чи обмеження доступу до інтернет-ресурсів, через які вчиняють кримінальні правопорушення чи де є заборонений контент. На практиці блокування таких ресурсів, що знаходяться у вітчизняному домені, можливо здійснювати лише на підставі рішення суду. Однак такий алгоритм дій не є ефективним, оскільки немає єдиного органу, наділеного повноваженнями щодо виконання судових рішень з блокування чи обмеження доступу до протиправних сайтів. Згідно з даними реєстру Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, на території України працює понад 5 тис. інтернет-провайдерів, а за неофіційними даними ця цифра становить понад 8 тисяч. Якщо інтернет-ресурс, з якого здійснювали реалізацію наркозасобів, знаходиться за межами держави, до компетентних правоохоронних органів іноземних держав, крім ухвали суду, також направляють запит про надання міжнародно-правової допомоги. Ця процедура не має чіткого механізму й потребує тривалого проміжку часу. Отже, після отримання прийнятих

судових рішень інтернет-провайдери повідомляють про відсутність у них технічної можливості з блокування чи обмеження доступу до інтернет-ресурсів. Законодавство не встановлює вимог обов'язкової наявності такого обладнання в провайдерів. Також немає механізму притягнення до відповідальності провайдерів за невиконання рішень суду щодо блокування інтернет-сайтів чи обмеження доступу до забороненого контенту [171].

Зазначене свідчить про необхідність формування та реалізації комплексної державної політики запобігання та протидії наркоманії, що має ґрунтуватися на трьох фундаментальних засадах: 1) забезпечення високого рівня соціального життя; 2) надання медичної допомоги особам, хворим на наркоманію; 3) протидія злочинності в сфері обігу наркотиків.

При цьому, засоби, спрямовані на забезпечення перелічених засад, необхідно розробляти щодо кожного регіону з урахуванням специфіки кожного з них, що безпосередньо впливає із проекту Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р. Так, нормами останньої передбачено, зокрема, таке: «...загальнодержавна політика щодо наркотиків на регіональному і місцевому рівнях реалізується через відповідні програми, які формуються згідно з принципами та підходами цієї Стратегії та визначають, зокрема, такі заходи: сприяння розробленню та реалізації на регіональному та місцевому рівнях наркополітики, яка повинна базуватися на сучасних науково обґрунтованих просвітницьких методах, методах профілактики, раннього виявлення та лікування наркотичної залежності; забезпечення належного фінансування регіональних і місцевих антинаркотичних програм за рахунок відповідних бюджетів; створення на рівні місцевих громад системи реабілітаційних закладів; актуалізація змісту діяльності комісій

при обласних і районних адміністраціях залежно від наркоситуації в регіоні» [84].

У контексті викладеного необхідно відзначити, що заходи щодо протидії злочинності в сфері обігу наркотичних засобів, які реалізовує Національна поліція України відповідно до покладених на неї завдань (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» [80]), містять загальні положення, в порівнянні з визначенням концепції забезпечення соціальних і медичних аспектів, що виглядає достатньо однобічно. Сфера протидії наркоманії є не менш специфічною, ніж соціальний розвиток суспільства та надання медичної допомоги. Під час розроблення планів і заходів, спрямованих на протидію незаконному обігу наркотичних засобів, необхідно враховувати територіальне розташування кожного регіону, оскільки, наприклад, в прикордонних регіонах боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів повинна бути максимально активізована, з огляду на те, що кордон продовжує залишатись одним із основних каналів їх потрапляння на територію держави.

Не менш показовою є статистика незаконного обігу наркотичних речовин у зв'язку з переміщенням автомобільними шляхами, а саме: за п'ять місяців 2021 року з 1200 складених працівниками поліції протоколів про адміністративні правопорушення у 509 випадках було виявлено наркотики, а у 109 — наркотичні засоби було виявлені в транспортних засобах під час проведення поверхневої перевірки [172].

Так, в Україні у 2021 році зареєстровано 29 587 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, з них 21 949 правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру та виявлено 11 579 осіб. Із загальної кількості зареєстрованих правопорушень (29 587) — 14 109 випадків (47,7%) — за ст. 309 КК України (незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів,

психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту; 10 994 (37,2%) – за ст. 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів з метою збуту та 4 484 випадків (15,2%) - інші правопорушення (ст. 305, 306, 308, 310-327 КК України).

На розгляді у судах за ст. 305-320 КК України перебувало 23 468 проваджень (у тому числі 14 282 надійшло у звітному періоді) щодо 25 747 осіб. Протягом 2021 року у судах першої інстанції було розглянуто 14 013 проваджень щодо кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305-320 ККУ), з яких 11 516 із постановленням вироку, 1 913 – із закриттям провадження у справі, 74 – із вирішенням питання щодо застосування примусових заходів медичного характеру та 510 проваджень з іншими рішеннями суду. В Україні у 2021 році кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів склало 10 234 особи, з яких 8 737 осіб – засуджені (13,6 % від загальної кількості засуджених по Україні), 17 осіб – виправданих, 42 – неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру; 1 438 осіб – матеріали кримінального провадження у відношенні яких закрито. Також, до 7 осіб застосовано примусове лікування [172].

Наведена статистика об'єктивно свідчить про складність протидії наркоманії органами поліції, в тому числі внаслідок недосконалості національного законодавства в даній сфері. На цьому наголошує і В. В. Аброськін, який зазначає, що «поліція працює, виявляє, документує та затримує наркозбудувачів, але вони потім у зв'язку з лояльним законодавством через декілька днів виходять на свободу та продовжують свій злочинний бізнес. Але ми не опускаємо руки та працюємо далі, але це боротьба з вітряними млинами. Мені просто цікаво, що міський голова

Харкова вимагає від поліції з ними робити??? І в той же час що зробила міська влада за ці три роки?.. 30 травня 2017 року провели квест для підлітків «Наркотики? Не моя тема!»; 31 травня 2018 року — круглий стіл «Шляхи подолання наркоепідемії на Харківщині»; 26 червня 2019 — панельну дискусію на тему «Партнерство та консолідація зусиль у боротьбі...». Й це практично все. У такому контексті важливо використовувати комплексний підхід до вирішення проблеми, а не роботи видимість діяльності» [3].

Таким комплексним підходом можна вважати відпрацювання окремих територій органами поліції, під час одного з яких, наприклад, «у сфері незаконного обігу наркотичних речовин працівники поліції виявили 31 факт. Зокрема, припинили діяльність двох нарколабораторій та наркопритону, задокументували 2 факти збуту наркотиків. Всього вилучено майже 700 г наркотичних засобів та психотропних речовин» [104]. Наприкінці квітня 2019 року під час брифінгу В. В. Аброськін і А. О. Кіхтенко повідомили, що Національна поліція затримала 5 громадян Туреччини та одного громадянина Азербайджану за причетність до контрабанди наркотиків у країни Європейського Союзу.

В. В. Аброськін зазначив, що орієнтовна вартість наркотиків — 25 млн. доларів США. Затримані орендували у м. Києві маєток, де зберігали товар. За даними поліції, його доставили досить давно, однак, після попередньої «вдало проведеної спеціальної операції» злочинці вирішили зробити паузу [105]. Викладені дані свідчать про те, що робота поліції в сфері протидії наркоманії є достатньо активною, але цього об'єктивно недостатньо для того, щоб не тільки ефективно протидіяти, а і знижувати рівень наркоманії в країні. Насамперед, напевно, тому, що як нами вже було наголошено вище, для цього необхідно систематично проводити сукупність заходів у взаємодії з правоохоронними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, здійснення яких

раціонально зосередити на рівні регіонів, з огляду на відмінність останніх між собою.

У розрізі зазначеного провідну роль відіграє нормативно-правове забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, в тому числі Національної поліції України, щодо запобігання та протидії наркоманії. Нормативне забезпечення безпосередньо пов'язане з національним законодавством, оскільки останнє є його основою: етимологічно слово законодавство означає «сукупність законів, що діють у якій-небудь державі» чи належать до окремої галузі права [182]. Законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти — це найпоширеніший і найефективніший спосіб регулювання суспільних відносин у всіх сферах суспільного життя (за тієї відмінністю, що ступінь регулювання приватної сфери характеризується наявністю диспозитивних правових конструкцій). З-поміж усіх інших правових галузей галузь адміністративного права має стратегічно важливе значення з огляду на те, що адміністративне право — це «сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку» [73, с. 5]. Тобто це той правовий пласт, який повинен не тільки створити організаційну основу для протидії злочинності, а і забезпечити втілення комплексної реалізації державної політики протидії наркоманії [229, с.192].

Адміністративне право також відіграє не останню роль в регулюванні відносин у сфері внутрішніх справ держави, насамперед діяльності органів поліції, оскільки вони: регулюють порядок проходження служби поліцейськими; встановлюють основні методи та

форми діяльності органів поліції, в тому числі взаємодії з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями та окремими громадянами; закріплюють права, обов'язки та відповідальність співробітників поліції; встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки, відповідальність і порядок притягнення до неї громадян з метою утвердження публічної безпеки та порядку на території держави, а також забезпечення безпеки дорожнього руху, функціонування дозвільної і паспортної систем; передбачають права і обов'язки громадських організацій, діяльність яких спрямована на охорону публічного порядку [178, с. 20–21].

Спираючись на базову термінологію адміністративного права, де адміністративне законодавство визначене як «система нормативно-правових актів, у яких містяться найбільш загальні й важливі правові норми» [74, с. 10], під адміністративним законодавством у даному дослідженні ми будемо розуміти приписи, що містяться в його джерелах, де вони знаходять зовнішні форми свого вираження [5, с. 139; 74, с. 58]. Тому, досліджуючи перспективні напрями розвитку адміністративного законодавства в частині реалізації діяльності Національної поліції України щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні, насамперед вважаємо необхідним з'ясувати систему джерел адміністративного права.

У наукових роботах сформувалися переважно усталені погляди на перелік джерел адміністративного права, відповідно до яких складовими елементами вказаної системи є: Конституція України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Кодекс адміністративного судочинства України; закони України (наприклад, «Про запобігання корупції», «Про звернення громадян», «Про громадські об'єднання», тощо); постанови та розпорядження Верховної Ради України; укази та розпорядження Президента України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів

України; накази, інструкції керівників міністерств, державних комітетів, органів виконавчої влади зі спеціальним статусом; накази керівників державних підприємств, установ, організацій; нормативні акти місцевих рад та їх виконавчих органів (рішення, розпорядження); міжурядові угоди, ратифіковані Верховною Радою України; акти союзного законодавства, якщо вони не суперечать Конституції та законодавству України, до прийняття аналогічних документів органами України [13, с. 22; 25, с. 29; 73, с. 10–11].

Новаційний підхід до визначення системи джерел адміністративного права пропонують такі вчені як Р. С. Мельник, В. М. Бевзенко [90, с. 91–104], В. В. Галунько, П. В. Діхтієвський, О. В. Кузьменко, С. Г. Стеценко [35, с. 53–72], представляючи її наступним чином: формалізовані національні джерела адміністративного права (Конституція України, закони України, підзаконні юридичні акти); формалізовані міжнародні (європейські) джерела адміністративного права (міжнародні договори, юридичні акти Європейського Союзу як джерела адміністративного права, «м'яке право»); неформалізовані джерела адміністративного права (правова доктрина). Особливої уваги в представленій системі заслуговують так звані неформалізовані джерела права, тобто «норми природного права — загальні принципи права, звичаї та традиції, норми моралі» [35, с. 52]. Забігаючи наперед, зазначимо, що, на нашу думку, неформалізовані джерела права доцільно враховувати під час розгляду шляхів удосконалення національного законодавства, в тому числі адміністративно-правових норм щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні, органами державної влади та місцевого самоврядування. Така позиція виглядає виправданою з огляду на те, що принципи права, звичаї, суспільні та національні традиції уособлюють фундаментальні основи правових норм — ті цінності, які знаходять своє

закріплення на законодавчому рівні та втілюють суспільні ідеали та цілі в тій чи іншій суспільній сфері.

Отже, в даному дослідженні в площині нашої уваги перебувають закони та підзаконні нормативно-правові акти у сфері протидії наркоманії, серед яких основними є: Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р [162], та План заходів на 2019–2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 56-р [127].

Між тим, законодавчого забезпечення концептуальної загальнодержавної політики щодо протидії наркоманії недостатньо, важливим в даному випадку є процес її реалізації, який поетапно знаходить своє вираження в різних регіональних програмах, спрямованих на забезпечення безпеки регіонів, протидію наркоманії та незаконному обігу наркотиків. Аналіз низки таких програм (наприклад, Обласна комплексна цільова програма «Безпечна Одещина» на 2019–2021 роки, затверджена рішенням Одеської обласної ради від 16.08.2019 р. № 1025-VII [128], Регіональна цільова програма протидії поширення наркоманії, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в Луганській області на 2016–2020 роки, затверджена розпорядженням Голови обласної державної адміністрації — керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 27.04.2016 р. № 237 [172], Обласна цільова програма протидії поширенню наркоманії і злочинності, пов'язаній з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на 2016–2018 роки, затверджена рішенням Кіровоградської обласної ради від 20.05.2018 р. № 84 [129]) дає можливість зробити висновок про дезорганізованість заходів, спрямованих на протидію наркоманії, а також відсутність достатньої уваги питанням

взаємодії органів поліції з органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

Заходи за участю органів поліції відповідно до положень вказаних програм мають переважно нормативно-інформаційний характер, в той час коли їх діяльність повинна бути спрямована на вчинення конкретних дій з метою попередження та протидії наркоманії спільно з органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями.

Більше того, в жодній з програм не висвітлено особливості регіонів в контексті протидії наркоманії (соціальні та демографічні дані), не враховано і оперативну обстановку на кожній окремій території. За таких обставин вважаємо необхідним змінити підхід щодо змісту подібних територіальних програм шляхом вироблення типової програми, яку регіони зможуть використати за основу та створювати власні програми, враховуючи специфіку кожного з них.

Така програма, на нашу думку, повинна: висвітлювати реальні статистичні показники в сфері наркоманії та вчинення правопорушень у сфері протидії правопорушенням, пов'язаних з обігом наркотичних засобів; містити основні положення, що висвітлюють соціальні, економічні показники, які можуть сприяти поширенню наркоманії; містити коротку характеристику оперативної обстановки та конкретні заходи за участю Національної поліції, громадських об'єднань і волонтерів. Необхідно не представляти заходи у формі абстрактних дій, а містити чіткі настанови на кшталт такого: провести рейди щодо знищення наркореклами на стінах будівель міста, а також з метою пошуку «закладок» (на сьогодні такий спосіб поширення наркотичних засобів є одним із найпопулярніших), здійснити патрулювання небезпечних ділянок регіонів, тих міст, де концентруються наркозалежні особи, тощо.

Таким чином, сьогодні регіональним програмам бракує грамотного поєднання втілення уніфікованої державної політики та різного роду

специфічних рис кожного окремого регіону, які безпосередньо впливають на розвиток і поширення наркоманії, а тому розробка та прийняття типових програм з урахуванням інформації, висвітленої нами вище, може стати основою для підвищення дієвості програм на регіональному рівні.

В свою чергу, ефективна співпраця між будь-якими суб'єктами, в нашому випадку органами державної влади в особі Національної поліції та органами місцевого самоврядування, залежить від чіткого розподілу компетенції між ними та недопущення дублювання повноважень. У контексті вказаного необґрунтованим виглядає дублювання повноважень органів Національної поліції та посадових осіб виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 106-1 («Невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки») та ст. 106-2 («Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель») Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення [61]).

Вчинення зазначених правопорушень в рамках подальшої превентивної роботи потребує здійснення низки відповідних профілактичних заходів щодо особи–правопорушника, що не належить до сфери компетенції органів місцевого самоврядування. До того ж інформація про обставини вчинення цих адміністративних правопорушень може бути використана органами поліції в подальшій діяльності щодо протидії наркоманії. У свою чергу, складання протоколів про адміністративні правопорушення посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад імовірно унеможливлять отримання такого роду відомостей, що може ускладнити роботу поліції в сфері протидії наркоманії. Тому вважаємо доцільним виключити з компетенції органів місцевого самоврядування складання протоколів про

адміністративні правопорушення, передбаченими статтями ч. 1 ст. 106-1 і ст. 106-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У зв'язку з чим пропонуємо: внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення в статті 255 надати повноваження поліцейським складати протоколи про адміністративні правопорушення за ч 2 статті 106-1, та здійснювати провадження та розглядати справи по ч 2 статті 106-1.

Звертає на себе увагу, що під час дії воєнного стану поліцейські, найчастіше дільничні офіцери поліції зістикаються з ситуацією, коли потребують допомоги військовослужбовців Збройних Сил України. Так наприкінці 2022 року в Харківській, Сумській, Чернігівській областях [215] дільничними офіцерами поліції були встановлені схрони наркотичних засобів, які були заміновані. Не закріплений в нормативних актах порядок взаємодії ДОП з військовослужбовцями ЗСУ не дав можливість ліквідувати ці «схрони». У зв'язку з чим пропонуємо внести зміни до розділу II «Завдання, обов'язки та основні напрями діяльності ДОП та ПОГ» Наказу МВС України №650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад» [197] порядок взаємодії ДОП та ПОГ з військовослужбовцями та Військовою службою правопорядку ЗСУ під час дії режиму воєнного стану.

В мирний час і особливо у період дії режиму воєнного стану, для виконання злочинних діянь в галузі НОНЗПРiП залучаються неповнолітні особи. Практика показує, що виникають проблеми вилучення наркотичних засобів у неповнолітніх (особливо малолітніх правопорушників- жіночої статі). У зв'язку з чим нами пропонується алгоритм роботи в цьому напрямку з боку працівників поліції (патрульної поліції, ДОП та ПОГ).

Не одноразово звертало на себе увагу той факт, що між поліцейськими та військовослужбовцями ЗСУ під час перевірки на блок-

постах, особистого догляду виникають конфліктні ситуації, які можливо зменшити, здійснивши належну взаємодію між поліцейськими патрульної служби та Військової служби правопорядку Збройних сил України.

Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», Військова служба правопорядку у ЗСУ – це спеціальне правоохоронне формування у складі ЗСУ, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців ЗСУ в місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у ЗСУ, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників ЗСУ, а також для захисту майна ЗСУ від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним виявам і терористичним актам на військових об'єктах [184].

На наш погляд питання взаємодії патрульної поліції та Військової служби правопорядку ЗСУ можливо закріпити в Статуті патрульної служби поліції, який необхідно прийняти та затвердити Наказом МВС України та ін.

Підсумовуючи все вищенаведене, слід зазначити, що для ефективної протидії наркоманії необхідно забезпечити щонайменше дві умови: по-перше, це створення усталених взаємозв'язків між органами поліції, місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями з метою проведення спільних заходів щодо виявлення та усунення умов поширення наркоманії та ліквідації її наслідків, а по-друге, необхідно розробити і послідовно втілювати комплексні програми протидії наркоманії, зміст яких буде не тільки включати суто декларативні заходи, а призводити до отримання реального якісного чи кількісного результату.

Висновки до розділу 3

1. Виокремлено три моделі протидії наркоманії на загальнодержавному та регіональному рівнях:

а) країни «групи жорсткої політики» (Китай, Іран, Малайзія, Саудівська Аравія, Пакистан);

б) країни «групи контролю» (США, Великобританія, Франція);

в) країни «ліберальної групи» (Нідерланди, Уругвай, Швеція, Швейцарія, Канада) (Додаток №3).

Розкрито особливості реалізації державної політики щодо протидії наркоманії у кожній із виокремлених груп. Особливу увагу приділено суб'єктам реалізації такої політики, зокрема органам поліції.

2. У результаті аналізу досвіду таких країн, як Франція, Іспанія, Італія, Нідерланди, Португалія, Туреччина, Ірландія, Румунія, Норвегія, Австрія, Кіпр, Болгарія, Мальта, Данія, Чеська Республіка, Німеччина, Естонія, Латвія, Словачія, Великобританія, Угорщина, Польща, Словенія, Литва, Люксембург та Фінляндія, розкрито особливості діяльності місцевих органів поліції, митних та прикордонних служб, жандармерії та підрозділів берегової охорони у сфері реалізації державної політики щодо наркотиків. Наголошено, що в окремих країнах існує практика діяльності мультиагентних правоохоронних органів, що діють у сфері запобігання та протидії наркоманії. Виокремлено позитивні моменти, притаманні діяльності таких органів саме на регіональному рівні.

3. Запропоновано прийняти Закон України «Про легалізацію канабіса».

4. Внести зміни до Наказу МВС України №650 відносно закріплення порядку взаємодії ДОМ та ПОГ з військовослужбовцями Збройних сил України.

5. Враховуючи досвід законодавства Італії відносно, збереження робочого місця за особою, яка хвора на наркоманію, відносно проходження добровільного лікування, доповнити статтю 14 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», абзацем 5 наступного змісту: «Особі, яка добровільно звернулася до наркологічного закладу для проходження курсу лікування, забезпечується, на її прохання, збереження робочого місця за основним місцем роботи».

6. Досвід США дає можливість запропонувати внести зміни до законодавства України щодо обов'язкового тестування осіб, що приймаються на роботу в присутності громадського спостерігача на наявність у крові наркотиків; аналогічні заходи, з метою ранньої профілактики наркоманії серед підлітків проводити медичними робітниками в присутності педагогів та поліцейських.

7. Для належного узгодження дій Військової служби правопорядку та патрульної служби поліції запропоновано прийняти Наказ МВС України «Про затвердження Статуту патрульної служби поліції».

Висновки

Дисертація є одним із перших монографічних досліджень Адміністративно- правових засад діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в умовах збройної агресії росії та тимчасової окупації частки території України і воєнного стану в державі, в роботі проаналізовано стан наукових розробок проблематики протидії наркоманії, охарактеризовано проблемні питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Результати проведеного наукового дослідження відображено у наступних висновках теоретичного змісту та пропозиціях спрямованих на вдосконалення чинного законодавства.

1. Аналіз наукових праць у галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин в прекурсорів свідчать про існування проблемних питань, які не досліджувалися а) більшість робіт містять інформацію, яка торкається протидії наркоманії в мирний час а не під час пандемії та воєнного стану; б) питанню протидії присвячено наукові праці, які містять інформацію загального характеру, а не конкретно діяльності Національної поліції України; в) пропозиції спрямовані на уніфікацію антинаркотичного законодавства; г) повноваження суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів обмежуються відповідною сферою багато з яких дублюються; д) роботи торкаються різних галузей права: адміністративного, кримінального, кримінально-процесуального, медицини, соціології, психології та ін.

2. Визначено, що протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів під час дії режиму воєнного стану - ~~це з обмеженим доступом, названий режим розуміє~~ комплекс дій

правового, інформаційного, профілактичного та організаційного характеру, що здійснюється суб'єктами протидії в межах їх компетенції із застосуванням: адміністративно-правових, організаційних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних, та виховних заходів, щодо припинення протиправних дій, усунення негативних наслідків у галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із залучанням можливостей сил Збройних сил України, Національної гвардії України, інших законностворених на території України військових формувань та громадськості.

3. Класифіковано нормативні акти, що регламентують питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: 1) за визначенням повноважень: а) загальні, які визначають права, обов'язки і повноваження всіх суб'єктів протидії незаконному обігу наркотиків: Конституція і закони України, міжнародно-правові акти; б) спеціальні - визначають лише повноваження відповідних підрозділів Національної поліції, наприклад, норми Наказу МВС України № 650 «Про організацію діяльності служби дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади»; 2) за ієрархічністю: а) Конституція і закони України б) міжнародні; в) підзаконні акти.

4. Запропонована авторська класифікація суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: а) за територією дії: 1) міжнародні: Інтерпол, Європол; 2) національні: НПУ, СБУ, Митна та Прикордонна державні служби України, громадські об'єднання та ін; б) за компетенцією: 1) загальної компетенції: Президент України, Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Органи місцевої виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації та ін; 2) спеціальної компетенції: СБУ, поліція, НГУ, Прокурора та ін.

5. Доведено, що форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів - це зовнішнє вираження дій Національної поліції України, в межах її компетенції з питань реалізації завдань і функцій, в сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, спрямованих на запобігання та припинення порушень обігу наркотиків, забезпечення притягнення винних у їх вчиненні до відповідальності та усунення чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

6. Визначено методи діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів як сукупність засобів, способів, прийомів за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері протидії, з метою найбільш ефективного запобігання та припинення незаконного поводження юридичних і фізичних осіб з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами.

7. Надано визначення алгоритму дій поліцейського, під час виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у неповнолітньої особи – це як самостійні, так із залучанням представників інших служб та підрозділів поліції, Державної служби України у справах дітей, посадових осіб інших компетентних органів та громадськості, послідовні організаційні та процесуальні дії працівника поліції, щодо документування причетності неповнолітнього до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

8. Запропоновано, взаємодію Національної поліції з іншими суб'єктами протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів розуміти як спільну діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, постійний, системний та

цілеспрямований характер, щодо недопущення розповсюдження такого негативного явища як наркоманія в суспільстві шляхом вчинення нормативно визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

9. Обґрунтовано, що для покращення взаємодії між відповідними суб'єктами необхідно прийняти спільний міжвідомчий нормативно-правовий акт – наказ «Про взаємодію органів Національної поліції України, СБУ, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України в сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» з визначенням в ньому відповідної компетенції кожного із суб'єктів та напрямів взаємодії.

10. З'ясовано, що діяльність поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів більш ефективна в країнах де на законодавчому рівні легалізовані легкі наркотики (Канада, Нідерланди, Уругвай та ін) та де історично склалась культура вживання легких наркотичних засобів (Японія, Індія, Мексика та ін.).

9. Запропоновано прийняття Закону України «Про легалізацію канабіса» та Державну антинаркотичну Стратегію, Наказу МВС України «Про затвердження Статуту патрульної служби поліції», внести зміни до чинних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів:

9.1.Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»:

а) Абзац 1 статті 3. «Організація протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», *викласти в наступній редакції*: «Протидію незаконному обігу наркотичних засобів,

психотропних речовин і прекурсорів здійснюють: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України, Національна поліція, Служба безпеки України, Офіс Генерального прокурора, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень, громадські організації правоохоронної спрямованості, громадяни».

б) Статтю 14 «Добровільне лікування осіб, хворих на наркоманію», *доповнити абзацем 5 наступного змісту*: «Особі, яка добровільно звернулася до наркологічного закладу для проходження курсу лікування, забезпечується, на її прохання, збереження робочого місця за основним місцем роботи».

9.2. Кодекс України про адміністративні правопорушення:

внести зміни наступного характеру:

а) в статті 255, до компетенції поліції додати складання протоколів про адміністративні правопорушення за ч 2 статті 106-1,

б) в статті 222, до повноважень поліції віднести: здійснювати провадження та розглядати справи по ч 2 статті 106-1.

9.3 Наказ МВС України №650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад»: внести зміни до розділу II «Завдання, обов'язки та основні напрями діяльності ДОП та ПОГ» щодо порядку взаємодії ДОП та ПОГ з військовослужбовцями та Військовою службою правопорядку ЗСУ під час дії режиму воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний звіт за 2022 рік щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні (за даними 2021 року): URL: zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf (cmhmda.org.ua) (дата звернення 27.08.2023 р.)
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення 22.05.2023 р).
3. Павкович С.М. Правові підстави реалізації адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний університет бізнесу і права». Херсон, 2019.236 с.
4. Писаренко К.Ю. Міжнародно-правові аспекти участі України у боротьбі із незаконним обігом наркотичних засобів. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук. Київ, 2007. 15 с.
5. Горькавий С.С. Роль міжнародних європейських організацій у протидії незаконному обігу наркотиків : дис. канд. юр. наук. Київ, 2011. 196 с.
6. Легецький М.П. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: автореф. дис... канд. юрид. наук. НАВС України. Київ, 2004. 20 с.
7. Тарасенко Р.В. Удосконалення агентурної роботи підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків міськрайвідділів органів внутрішніх справ України: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Одеса: ОДУВС, 2007. 18 с.

8. Никифорчук Д.Й. Теоретичні та організаційно-тактичні засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів оперативними підрозділами міліції України: автореф. дис. д-ра юрид. наук. Київ: НАВС, 2010. 36 с.
9. Хитра О.Л. Протидія оперативними підрозділами органів внутрішніх справ злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, вчинюваних із залученням неповнолітніх або щодо неповнолітніх: автореф. дис. канд. юрид. наук. Львів: ЛьДУВС, 2010. 20 с.
10. Михайлецький О.О. Організаційно-правові питання оперативно-розшукової діяльності підрозділів МВС України у протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: автореф. дис. канд. юрид. наук. Львів: ЛьДУВС, 2011. 20 с.
11. Лизогубенко Є.В. Взаємодія оперативних та слідчих підрозділів при розкритті злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ: НАВС, 2011. 19 с.
12. Недільський В.В. Оперативно-розшукове забезпечення пошуку наркотичних засобів: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: НАВС, 2012. 18 с.
13. Ноздрін Д.О. Організація і тактика протидії органів внутрішніх справ злочинам у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів: автореф. дис. канд. юрид. наук. Львів: ЛьДУВС, 2013. 20 с.
14. Рєзников С.Д. Тактика оперативної роботи оперативних підрозділів ОВС у протидії незаконному обігу наркотиків серед неповнолітніх: автореф. дис. ...д-ра юрид. наук. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2013. 20 с.
15. Копилов А.М. Організація і тактика контрольованої поставки наркотичних засобів (за матеріалами Служби безпеки України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук, Київ: НАВС, 2015. 19 с.

- 16.Малюга В.М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів. Львів, 2016. 20 с.
- 17.Грень Р.Р. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів: дис. канд.юрид.наук. Львів, 2018. 264 с.
- 18.Мазуренко О.В. Запобігання незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у причорноморському регіоні материкової України: дис.на здобуття наук.ступ. доктора філософії . Одеса. ОДУВС, 278с.
- 19.Саєнко С. І. Адміністративна відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин: стан і перспективи законодавчого регулювання: монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2010. 270 с.
- 20.Сорока Л.В. Адміністративна відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин: автореф. дис. канд. юрид.наук. Ірпінь, 2005. 18 с
- 21.Осипенко А.І. Органи внутрішніх справ України як суб'єкти протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин : автореф. дис. канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2015. 18 с.
- 22.Волощук А.М. Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: Київ, 2011. 42 с.
- 23.Діяльність органів публічної адміністрації України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: питання теорії та практики : монографія. А.М.

- Волощук ; наук. ред. д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України
В.В. Коваленко. Одеса : ОДУВС, 2011. 427 с.
- 24.Шевчук О.М. Адміністративно-правове регулювання державного контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні: дис. докт. юрид. наук. Харків, 2016. 400 с.
 - 25.Підгорний Б.А. Адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук. Харків, 2016. 22 с.
 - 26.Авдєєв О.Р. Адміністративно-правові засоби протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин та фальсифікованих лікарських засобів : автореф. дис. канд. юрид. Наук. Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2016. 19 с.
 - 27.Пристінська К.О. Організаційно-правові засади взаємодії органів публічної адміністрації щодо запобігання незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дис. канд. юрид. наук. Ужгород, 2021. 182 с.
 - 28.Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
 - 29.Словник іншомовних слів. Уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с
 - 30.Тильчик В.В. Детермінація поняття «адміністративно-правова протидія». *Visegrad Journal on Human Rights*. № 5/1. 2016. Р. 161–166.
 - 31.Турлова Ю.А. Протидія екологічній злочинності : поняття, мета та завдання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том. 1. С. 143–147.
 32. Триньова Я.О. Кримінально-правове забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 401–412.
 - 33.Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон

України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 60.

- 34.Павкович С.М. Щодо термінологічного визначення та тлумачення поняття «протидія» незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 20–21 травня 2016 року. Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2016. С. 50– 53.
- 35.Оборотов Ю.М. Теорія держави і права (прагматичний курс): екзаменаційний довідник. Одеса: Юрид. л–ра, 2006. 184 с.
- 36.Ткач Г. Поняття владного повноваження. Вісник Львівського університету. 2009. Вип. 49. С. 101–105.
- 37.Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року із змінами, внесеними до неї відповідно з Протоколом 1972 року: Міжнародний документ від 30.03.1961 р. (ратифікована Україною 27.09.2001 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_177. (дата звернення 20.06.2023р.)
- 38.Сьомик Т.В. Механізми міжнародного контролю за незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2002. Вип. 7. С. 96–108.
- 39.Конвенція про психотропні речовини: Міжнародний документ від 21.02.1971 р. (ратифікована Україною 27.10.1978 р.). Офіційний вісник України. 2005. № 4. Ст. 265. (дата звернення 20.06.2023р.)
- 40.Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: Міжнародний документ від 20.12.1988 р. (ратифікована Україною 25.04.1991 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096 (дата звернення 20.06.2023р.)

- 41.Предместніков О.Г., Павкович С.М. Генеза розвитку міжнародного законодавства щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів. Юридичний бюлетень. 2018. № 7. Т. 2. С. 122–123.
- 42.Модульний Закон про наркотичні засоби, психотропні речовини і їх прекурсори від 16 листопада 2006 року №27-6. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.5709.0> (дата звернення 07.07.2021)
- 43.Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/с 83/01). Офіційний вісник Європейського Союзу 30.03.2010. 403 с
- 44.Павленко А.В. Політика Європейського Союзу у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. № 4. С. 59–67.
- 45.Рамкове рішення № 2004/757/ПВД Ради про встановлення мінімальних положень відносно складових елементів злочинів і санкцій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів: Рішення, Міжнародний документ від 25.10.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_a72. (дата звернення 20.07.2023)
- 46.Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15.02.1995 року № 65/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр> (дата звернення 20.07.2023)
- 47.Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» та Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та

- зловживанню ними»: Закон України від 15.02.1995 р. № 64/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 64.
48. Конвенція про психотропні речовини: міжнародні. док. від 21.02.1971 р. // Офіц. вісн. України. 2005. № 4. Ст. 265.
49. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: міжнар. док. від 20.12.1988 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_096 (дата звернення 20.07.2023)
50. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. Луцьк: Ред.-вид. від. «Вежа» Волин. держ. ун-ту, 2000. 558 с.
51. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квіт. 1996 № 123/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 22. Ст. 86.
52. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 берез. 2015 № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.
53. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України №609 від 05.08.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п/ed20151021#Text> (дата звернення 20.07.2023)
54. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного

переліку» регламентує ліцензійні умови впровадження на території України господарської діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України № 282 від 06.04.2016р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п/ed20151021#Text> (дата звернення 20.07.2023)

55.Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України №770 від 06.05.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п#Text> (дата звернення 20.07.2023)

56.Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я №333 від 12.05.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п/ed20151021#Text> (дата звернення 20.07.2023)

57.Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: Постанова Кабінету Міністрів України №589 від 03.06.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-п#Text> (дата звернення 20.07.2023)

58.Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я: Наказ Міністерства охорони здоров'я №494 від 07.08.2015 URL: https://kodeksy.com.ua/norm_akt/source/494-07.08.2015. дата звернення 20.07.2023)

59.Про деякі питання провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів : Наказ МВС України №9 від 10.01.2018 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п/ed20151021#Text>

(дата звернення 20.07.2023)

- 60.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Офіційний вісник України. 2001. № 21. Ст. 920.
- 61.Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
- 62.Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.
- 63.Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.
- 64.Штанько Д.О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді: автореф. канд. юрид. наук. Харків, 2003. 20 с.
- 65.Ольховський М.А. Правові форми співпраці волонтерських організацій з органами виконавчої влади. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2016. № 2. С.61-65. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/2/part_2/13.pdf (дата звернення: 19.05.2023р).
- 66.Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова ред.кол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 4.2002. 720 с.
- 67.Тригуб С.М. Принципи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. *Юридичний бюлетень №30, 2023 р.* С.183-189.
- 68.Ярмакі Х.П., Тригуб С.М. Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів,

психотропних речовин і прекурсорів *Південноукраїнського правничого часопис №4, 2020 р. С.108-112, с.111*

Форма // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко [та ін.]. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т. Я. 768 с.

про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 року № URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-вр> (дата звернення 27.09.2023 р.)

Форма // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. URL: <http://slovopedia.org.ua/93/53412/1010103.html>
адміністративне право : підруч. Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право,

73. Тригуб С.М., Коропатов О.М. Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів *Юридичний бюлетень №29, 2023 р. С.252-258.*

державне управління: підручник А.Ф. Мельник., О.Ю. Обленський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. Київ : Знання, 2009. 582 с.

курс адміністративного права України : підруч. [В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко та ін.]; за ред. В.В. Коваленка. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

Алиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : Атіка, 2003. 576 с.

Гелезняк Н.А. Правові та організаційні форми діяльності Міністерства юстиції України у здійсненні державної правової

політики (теоретичні та практичні питання). *Наукові записки*. 2001. № 19. С. 226–231.

адміністративне право України : підруч. за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 896 с.

Волощук А.М. Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотиків в Україні: монографія. Одеса, ОДУВС, 2012. 328с.
опнін П.В. Логічні основи науки. Київ, 1968. 227 с.

ридична енциклопедія: в 6 т. редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2002. Т. 4: Н – П. 2002. 720 с.

олпаков В.К. Адміністративне право України: навч.посібник. Київ, Юрінком Інтер, 2004.544с.

евчук О. М. Методи державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів: поняття та види. *Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. №1. С. 74 –

адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. ред. кол. В.Б. Авер'янов (голова) та ін., 2007. Т. 1. Загальна частина. 2007. 592 с.

ро затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2971.

86.«Стоп наркотик» на 2019–2021 роки: паспорт міської цільової програми. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/uploads/11/59096-D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82.docx> (дата звернення: 26.06.2023)

87.Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 26.06.2023)

88. Фатхутдінов В. Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 445 с.
89. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2013-%D1%80>
90. Пшеничний В. Г. Запобігання поширенню наркотизму в Україні (кримінологічна та кримінально-правова характеристика): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 209 с.
91. Конституція України: від 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
92. Юридична енциклопедія: В 6-ти т. Т. 5: П – С. / голова ред-кол.: Ю.С. Шемшученко. К.: Укр. енцикл., 1998. 2003. 736 с.
93. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. *Енциклопедичний курс*. Харків: Еспада, 2006. 776 с.
94. Свиридчук Н.П., Цюприк Н.О. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері гендерної політики держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. Одеса, ОДУВС. 2017 №3. С.121-125, С.122.
95. Колодій А.М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): дис. на здобуття ступеня д-ра. юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02. Київ, 1998. 391 с.
96. Альперт С. А. Кримінально-процесуальні функції: поняття, система, суб'єкти: *конспект лекцій*. Національна юридична академія України, 1995. 28 с.
97. Рябченко О. П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин: монографія за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Університет внутрішніх справ, 1999. 304 с.

98. Давидов Д.О. Процесуально-правовий режим: теоретико-прикладні засади : дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2019. 234с.
99. Настюк В. Я., Бєлєвцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні : *монографія* Харків. Право, 2009. 128 с.
100. Адміністративне право України. Повний курс : *підручник* / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
101. Авер'янов В. Б. Утвердження принципу верховенства права у новій доктрині українського адміністративного права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 11. С. 57–70
102. Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2013 р. № 333. Офіційний вісник України. 2013. № 37. Ст. 1303.
103. Statistical Bulletin 2019 prevalence of drug use. URL: http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2019/gps_en
104. Лєган І.М. *Міжнародне співробітництво та кримінологічні засади запобігання та протидії незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин. Юридичний науковий електронний журнал*. 2021 №1. С.402-405
105. Офіційна веб-сторінка Управління ООН по боротьбі з наркотиками і транснаціональною організованою злочинністю. URL: [https:// www.unodc.org/unodc/ru/strategy/full-strategy.html](https://www.unodc.org/unodc/ru/strategy/full-strategy.html)
106. Тригуб С.М. Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-

- конференції (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. 192с., С. 144-146
107. Golnar Nikpour. Drugs and Drug Policy in the Islamic Republic of Iran. *Middle East Briefs*. Brandeis University. June 2018. № 119. URL: <https://www.brandeis.edu/crown/publications/meb/MEB119.pdf>
 108. Международное сотрудничество в решении мировой проблемы наркотиков: Доклад Генерального секретаря № A/65/93 на 65 сессии Генеральной Ассамблеи ООН. - 22 June 2010.
 109. Ярмачі В.Х. *Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: досвід зарубіжних країн*. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. №1. С.70-74, С.72.
 110. Drugs in France: a repressive policy and high cannabis usage. URL: <https://www.euronews.com/2013/11/06/drugs-in-france-a-repressive-policy-and-high-cannabis-usage>
 111. Правова абетка: легалізація наркотиків. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/pravova-abetka-lehalizatsiya-narkotyktiv/>
 112. Волокітенко І. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/2 С. 42–46.
 113. Волощук А. М. Органи державної влади, що протидіють незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. URL: <http://www.stattionline.org.ua>
 114. Волощук А. М. Основні підходи, на яких базується політика держав щодо нелегального обігу наркотиків. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 190–193.
 115. Всесвітня доповідь щодо наркотиків ООН за 2018 год. URL: https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_ExSum_Russian.pdf.

116. Галунько В. В., Діхтієвський П. В., Кузьменко О. В., Стеценко С. Г. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: «ОЛДІ-ПЛЮС», 2018. 446 с.
117. Галунько В. В., Курило В. І., Короєд С. О. та ін. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за ред. проф. В. В. Галунька. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.
118. <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/22/infografika/polityka/pytannya-zelenskoho-4-pro-lehalizacziyu-medychnoho-kanabisu-svitovuj-dosvid>
119. Сівчук А.Є. Профілактика наркоманії неповнолітніх: міжнародний досвід. *Правова позиція. Проблеми правоохоронної діяльності*. №1 (22). 2019., С. 95-102. С.97
120. Бандурка С.А., Слинько С.В. Наркомафия: уголовно-правовые средства борьбы: учебное пособие. Харьков: РИФ «Арсис, ЛТД», 2001. 319 с
121. Конвенция о психотропных веществах: междунар. док. от 21.02.1971 г. // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 4. – Ст. 265.] й Конвенції 1988 р. [Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: міжнар. док. від 20.12.1988 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_096
122. Галюк А. В. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта протидії правопорушенням, які пов'язані із незаконним обігом наркотиків на регіональному рівні. *Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку*: міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 22-23 берез. 2019 р. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 65-69.

123. Галюк А. В. Загальна характеристика діяльності щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. С. 133–139.
124. Галюк А. В. Зміст превентивної діяльності органів та підрозділів поліції щодо упорядкування сфери легального обігу наркотиків. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 9–10 березня 2018 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 65–71.
125. Галюк А. В. Место и роль органов полиции Украины в системе субъектов предупреждения и противодействия наркомании на региональном уровне. *Право и Закон*. 2018. № 4. С. 129-133 (Кыргызская Республика).
126. Галюк А. В. Основні форми взаємодії територіальних органів Національної поліції України з органами державної влади, населенням, територіальними громадами, інститутами громадянського суспільства та засобами масової інформації з метою зменшення наркозалежності серед населення України. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті*: міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 12–13 квіт. 2019 р. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 90-93.
127. Галюк А. В. Особливості розгляду територіальними органами Національної поліції справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1. Т. 3. С. 145–151.
128. Галюк А. В. Правові засади діяльності Національної поліції України щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному

- рівні *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Випуск 1. Том 4. С. 134–138.
129. Галюк А. В. Превентивна діяльність органів та підрозділів поліції у сфері легального обігу наркотиків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Випуск 50. Т. 3. С. 184–189.
 130. Галюк А. В. Профілактика наркоманії як важливий напрям діяльності щодо запобігання та протидії наркоманії на регіональному рівні: адміністративно-правовий аспект. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні : міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 26–27 квіт. 2019 р. Запоріжжя : Запоріж. міська громад. орг. «Істина», 2019. С. 143–146.*
 131. Гладкова Є. О. Профілактична складова протидії наркозлочинності. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/3082>
 132. Гладун З. С. Адміністративне право України: навч. посібник. Тернопіль: Карт-Бланш, 2004. 579 с.
 133. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф. Адміністративний процес: навч. посібник. Київ: ГАН, 2003. 256 с.
 134. Грень Р. Р. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів: дис. ...к-та юрид. наук: 12.00.09 / Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2017. 254 с.
 135. Грохольський В.П. Особливості громадського контролю за діяльністю науково-дослідних установ судових експертиз. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 1. С. 161–164.

136. Грянка Г. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 237–246.
137. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 121–133.
138. Декларація про боротьбу проти незаконного обігу наркотиків та зловживань наркотичними засобами: міжнародний документ від 14 груд. 1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_299
139. Декларація про злочинність і суспільну безпеку: міжнародний документ від 12 груд. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_371
140. Декларація про керівні принципи скорочення попиту на наркотики: міжнародний документ від 10 черв. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_347
141. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку: постанова Кабінету Міністрів України: від 6 квіт. 2016 р. № 282. *Офіційний вісник України*. 2016. № 30. Ст. 1209.
142. Дзюбенко О. Л. Юридична техніка відомчої нормотворчості в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2010. 265 с.

143. Дрозд О. Ю. Співвідношення норм трудового та адміністративного права при регулюванні проходження державної служби в Україні: монографія. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 420 с.
144. Епідемічна ситуація з ВІЛ-інфекції в Україні станом на 01.04.2019. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilsnid/statistika-z-vilsnidu>
145. Жила С. Ю. Правові та організаційні засади забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2016. 222 с.
146. «За життя без «кайфу»: створення міської програми протидії незаконному обігу наркотиків у м. Слов'янську. URL: <https://e-dem.in.ua/slavyansk/Petition/View/418>.
147. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 240 с.
148. Забродська Т. А. Напрями та зміст загальносоціального запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1 (2). С. 152–156.
149. Завальний М. В. Порухення справи про адміністративне правопорушення як етап адміністративного розслідування. *Право і безпека*. 2006. № 4. С. 45–48.
150. Загальна теорія держави і права: [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2011. 584 с.

151. Заробітна плата у червні 2019 року (дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб) / Офіційний веб-сайт Державної служби статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2019/zp/zp_6_2019.pdf.
152. Ільєва Н. В. Правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні: адміністративно-правові засади: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2011. 196 с.
153. Карпенко Є. М. Запобігання незаконному обігу наркотичних засобів міжнародними правоохоронними організаціями (на матеріалах Інтерполу та Європолу): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2011. 249 с.
154. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. 3-є видання. Київ: Вентурі, 1998. 208 с.
155. Коваль Л. В. Адміністративне право України: курс лекцій. Київ: Основи, 1994. 154 с.
156. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
157. Коломoeць Т. О. Адміністративне право України: підручник. Київ: «Істина», 2008. 458 с.
158. Коломoeць Т. О. Словник базової термінології з адміністративного права: навчальний посібник. К.: «Істина», 2010. 234 с.
159. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин: міжнародний документ від 20 груд. 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096

160. Конвенція про психотропні речовини: міжнародний документ від 21 лют. 1971 р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 4. Ст. 265.
161. Константий О. В. Джерела адміністративного права України: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2000. 170 с.
162. Конституція України: від 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
163. Коренєв А. П. Нормы административного права и их применение. Москва: Юрид. лит., 1978. 142 с.
164. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. 427 с.
165. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
166. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 37. Ст. 1370.
167. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія. Київ: Атіка, 2005. 352 с.
168. Ластович Д. М. Адміністративно-правові засади надання поліцейських послуг в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 224 с.
169. Левченко К. Б. Управління процесами формування гендерної політики в Україні (організаційно-правові аспекти): дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2003.
170. Легецький М. П. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2004. 208 с.

171. Лелет С. М. Адміністративно-правове регулювання управління в Національній поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 250 с.
172. Лужецька Н. А. Механізми реалізації державної політики протидії та запобігання наркоманії: автореф. дис. канд. наук з державного управління: 25.00.02. Одеса, 2018. 23 с.
173. Лужецька Н. А. Механізми реалізації державної політики щодо запобігання та протидії наркоманії: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Одеса, 2018. 239 с.
174. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. К.: Ваїте, 2014. 376 с.
175. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: [наук.-практ. посібник] / за заг. ред. А. П. Закалюка. Київ, 2006. 296 с.
176. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року): Поглиблений огляд наркоситуації в Україні для Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності. URL: <http://aph.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/National-report-2017.pdf>. (дата звернення 27.08.2023 р.)
177. Національний звіт за 2022 рік щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні (за даними 2021 року): URL: zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf (cmhmda.org.ua) (дата звернення 27.08.2023 р.)
178. Оверченко Д. Г. Мета, завдання, принципи та функції превентивної діяльності поліцейських відділів масових та охоронних заходів. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2018. July 5 (9). Vol. 1. P. 15–19.

179. Павкович С. М. Адміністративні повноваження національної поліції щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів: генеза наукових поглядів та правове забезпечення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 4. С. 302–308.
180. Павленко Р. М. Попередження органами внутрішніх справ незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 21 с.
181. Панова О. О. Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Харків: Панов, 510 с.
182. Парханов Г. Р. Адміністративно-правові засади превентивної діяльності Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 238 с.
183. Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні: постанова Кабінету Міністрів України: від 10 лип. 2019 р. № 689. *Офіційний вісник України*. 2019. № 63. Ст. 2195.
184. Підгорний Б. А. Адміністрування протидії незаконному обігу синтетичних наркотичних засобів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 257 с.
185. План дій Україна ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки: міжнародний документ від 18.06.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956
186. Погорецький М. А., Черниш Р. . Міжнародно-правовий досвід у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 193–196.
187. Поліцейське відпрацювання Київщини: викрито нарколабораторії, притони, арсенали зброї / Офіційний веб-сайт «Главком». URL: <https://glavcom.ua/kyiv/news/policeyske->

vidpracyuvannya-kijivshchini-vikrito-narkolaboratoriji-pritoni-arsenali-zbroji-554142.html.

188. Поліція принесла на брифінг 300 кг героїну, вилученого в іноземців (24.04.2019 15:11) / Офіційний веб-сайт «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/24/7213453>.
189. Посохова Я. С. Превентивна діяльність поліцейських: психологічні особливості здійснення. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2018. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/3012>
190. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: моногр. / Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. 332 с.
191. Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>
192. Про деякі питання провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: наказ Міністерства внутрішніх справ України: від 10 січ. 2018 р. № 9. *Офіційний вісник України*. 2018. № 20. Ст. 669.
193. Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю: указ Президента України: від 28 бер. 2008 р. № 276/2008. *Офіційний вісник Президента України*. 2008. № 8. Ст. 433.
194. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 № 3099- III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> (дата звернення: 12.06.2023).

195. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-2010-%D0%BF>.
196. Про затвердження Вимог до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин: наказ Міністерства внутрішніх справ України: від 29 січ. 2018 р. № 52. *Офіційний вісник України*. 2018. № 24. Ст. 860.
197. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1041-17>.
198. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>
199. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0686-18>.
200. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>
201. Про затвердження Інструкції з питань супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його

здійснення: наказ МВС України від 29.11.2016 № 1259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0210-17>

202. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: наказ МВС України, Держдепартамент вик. покарань від 04.11.2003 № 1303/203 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0046-04>.

203. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України: від 1 серп. 2000 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v0114900-12>

204. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

205. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини: спільний наказ МОЗ, МВС, ГПУ та МЮУ від 10 жовтня 1997 року № 306/680/21/66/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0534-97>

206. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: спільний наказ МВС і МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>
207. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
208. Про затвердження Комплексної програми з протидії поширенню наркоманії та зменшення шкоди від вживання психоактивних речовин у м. Харкові «Чисте місто» на 2019–2020 роки: рішення Харківської міської ради Харківської області від 21.08.2019 р. № 1717/19. URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/680256>.
209. Про затвердження Комплексної програми розвитку цивільного захисту та підвищення рівня публічної безпеки у місті Харкові на 2018–2022 роки: рішення Харківської міської ради Харківської області від 08.11.2017 р. № 847/17. URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/663881>
210. Про затвердження плану заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 56-р. Урядовий кур'єр. 2019. № 36.
211. Про затвердження обласної комплексної цільової програми «Безпечна Одещина» на 2019–2021 роки: рішення Одеської обласної ради від 16 серпня 2019 року № 1025-VII. *Офіційний веб-сайт*

Одеської обласної ради. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/1025-VII.pdf>

212. Про затвердження Обласної цільової програми протидії поширенню наркоманії і злочинності пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2016-2018 роки: рішення Кіровоградської обласної ради від 20.05.2018 № 84. *Офіційний веб-сайт Кіровоградської обласної ради.* URL: <https://oblrada.kr.ua/decission/1908/pro-zatverdzhennya-oblasnoi-tsilovoi-programi-protidii-poshirennyu-narkomanii-i-zlochinnosti-povyazanoi-z-nezakonnim-obigom-narkotichnih-zasobiv-psihotropnih-rechovin-i-prekursoriv-na-2016-2018-roki-23-05-2016>
213. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України: від 28 жовт. 2015 р. № 878. *Офіційний вісник України.* 2015. № 89. Ст. 2972.
214. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10. 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>
215. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>
216. Про затвердження Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу: постанова Кабінету Міністрів України: від 7 трав. 2008 р. № 422. *Офіційний вісник України.* 2008. № 34. Ст. 1135.
217. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та

швидкість реакції, і проведення такого огляду: постанова Кабінету Міністрів України: від 17 груд. 2008 р. № 1103. *Офіційний вісник України*. 2008. № 98. Ст. 3241.

218. Про затвердження Порядку передачі та перевезення наркотичних засобів і психотропних речовин до органів, установ, закладів Держприкордонслужби, МВС, СБУ та Держмитслужби, що забезпечують дресирування службових собак для розшуку таких засобів і речовин: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної митної служби України: від 29 лист. 2010 р. № 903/586/595/1433. *Офіційний вісник України*. 2011. № 6. Ст. 304.
219. Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я: постанова Кабінету Міністрів України: від 13 трав. 2013 р. № 333. *Офіційний вісник України*. 2013. № 37. Ст. 1303.
220. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: Постанова Кабінету Міністрів України: від 3 черв. 2009 р. № 589. *Офіційний вісник України*. 2009. № 44. Ст. 1477.
221. Про затвердження Порядку проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами: наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України: від 16 черв. 1998 р. № 158/417. *Офіційний вісник України*. 1998. № 30. Ст. 1156.
222. Про затвердження Програми реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів,

- психотропних речовин і прекурсорів на 2003–2010 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2003 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/877-2003-%D0%BF>.
223. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80>
224. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лют. 2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 22. Ст. 222.
225. Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України: указ Президента України від 7 груд. 2000 р. № 1313/2000. *Офіційний вісник України*. 2000. № 49. Ст. 2116.
226. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квіт. 1996 № 123/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 22. Ст. 86.
227. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 берез. 2015 № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.
228. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
229. Nadiia Medvedenko, Andrii Kuchuk, Serhii Tryhub Administrative and Legal Support of Police Management in the Context of Economic Integration. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 9 Number 4. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023, 268 p. P.190-197. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-190-197>
230. Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя: указ

- Президента України від 15 бер. 2002 р. № 258/2002. *Офіційний вісник України*. 2002. № 12. Ст. 555.
231. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей: указ Президента України від 11 лип. 2005 р. № 1086/2005. *Офіційний вісник України*. 2005. № 28. Ст. 1618.
232. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15 лист. 2006 р. № 970/98. *Офіційний вісник України*. 2006. № 47. Ст. 3123.
233. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14.03.2016 № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/92/2016>.
234. Про Стратегію національно-патріотичного виховання: указ Президента України: від 18 трав. 2019 р. № 286/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 41. Ст. 1435.
235. Про судову практику в справах про злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 4 (із змінами та доповненнями на сьогоднішній час). *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 4.
236. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2010 № 1808-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1808-2010-%D1%80>.
237. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від

28.08.2013 р. № 735-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2013-%D1%80>

238. Проневич О. С. Проактивна діяльність поліції (міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку. *Форум права*. 2011. № 3. С. 639–643.

Проект Закону України «Про легалізацію канабіса»*Структура*

Розділ 1. Загальні положення та терміни.

Розділ 2. Дія закону в просторі, за часом та за колом осіб.

Розділ 3. Процедура отримання дозволу на використання канабіса.

Розділ 4. Порядок придбання канабісу.

Розділ 5. Центри видачі канабісу.

Розділ 6. Відповідальність за порушення законодавства про вживання канабіса.

Розділ 12. Особливості поводження з канабісом під час дії режиму воєнного стану.

Розділ 13. Прикінцеві положення.

ПРОЕКТ

Внесення змін до

Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»

від 15 лютого 1995 року

Абзац 1 статті 3. «Організація протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»

Викласти в наступній редакції:

«Протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюють: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України, Національна поліція, Служба безпеки України, Офіс Генерального прокурора, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах захисту державного кордону, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень, громадські організації правоохоронної спрямованості, громадяни».

Статтю 14 «Добровільне лікування осіб, хворих на наркоманію»

доповнити абзацем 5 наступного змісту:

«Особі, яка добровільно звернулася до наркологічного закладу для проходження курсу лікування, забезпечується, на її прохання, збереження робочого місця за основним місцем роботи».

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ КАНАБІСУ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

у вітчизняних наукових фахових виданнях:

1. Ярмакі Х.П., Тригуб С.М. Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів *Південноукраїнський правничий часопис* №4, 2020 р. С.108-112.

2. Тригуб С.М., Коропатов О.М. Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів *Юридичний бюлетень* №29, 2023 р. С.252-258.

3. Тригуб С.М. Принципи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. *Юридичний бюлетень* №30, 2023 р. С.156-162.

4. Nadiia Medvedenko, Andrii Kuchuk, Serhii Tryhub. Administrative and Legal Support of Police Management in the Context of Economic Integration. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 9 Number 4. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023, 268 p. P.190-197. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-190-197>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Тригуб С.М. Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. 192с., С. 144-146

2. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості щодо профілактики наркоманії. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-

конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України:., м. Одеса, 06 листопада 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. 138 с., С.115-116.

3. Тригуб С.М. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави»* Одеса, 31.03.21 ОДУВС, 2021, 255 с., С.151-153.

4. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів. *Матеріали науково-практичного круглого столу: Взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства: сучасний стан та перспективи розвитку.* м. Одеса, 25 листопада 2021 р. Одеса : ОДУВС, 2021. 106 с., С.92-94.

5. Тригуб С.М. Деякі питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів та напрямки їх удосконалення при взаємодії поліції з органами публічної адміністрації та громадськістю. *Матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу: Актуальні питання запобігання корупції: міжнародний та національний досвід,* м. Одеса, 22 грудня 2022 р. Одеса : ОДУВС, 2022. 86 с., С.66-68.

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції

Максим КОРНІЄНКО

“23” 03 2023 р.

АКТ

впровадження в науковий процес Одеського державного університету внутрішніх справ результатів дисертаційного дослідження Тригуба Сергія Миколайовича за темою «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів»

м. Одеса

«23» 03 2023р.

Комісія у складі:

- 1) начальника відділу організації наукової роботи Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, підполковника поліції Домброван Н.В.;
- 2) завідувача докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук Теслюк І.О.;
- 3) завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Коропатов О.М.

склала даний акт про те, що комісією вивчені наукові положення, пропозиції і рекомендації Тригуба Сергія Миколайовича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження за темою «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень за загально-університетською темою науково-дослідних робіт: «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538) та теми науково-дослідних робіт кафедри адміністративного права та адміністративного процесу: «Забезпечення прав, свобод і інтересів людини в

сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер 0121U109272).

Комісія дійшла висновку, що дисертаційне дослідження Тригуба С.М. за темою «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів» становить цінність для наукової діяльності, а надані матеріали мають високий теоретичний рівень та суттєву практичну значущість. Використання матеріалів дисертаційного дослідження, зокрема опублікованих праць:

1.Ярмакі Х.П., Тригуб С.М. *Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів* Південноукраїнського правничого часопис №4, 2020 р. С.108-112.

2.Тригуб С.М., Коропатов О.М. *Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів* Юридичний бюлетень №29, 2023 р. С.252-258.

3.Тригуб С.М. *Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. -192с., С. 144-146

4.Тригуб С.М. *Питання взаємодії поліції та громадськості щодо профілактики наркоманії. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України.:* м. Одеса, 06 листопада 2020 р. – Одеса : ОДУВС, 2020. – 138 с., С.115-116.

5.Тригуб С.М. *Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів* Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави» Одеса, 31.03.21 ОДУВС, 2021, 255 с. С.151-153.

6. Тригуб С.М. *Особливості розгляду органами Національної поліції справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з невжиттям заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки, незаконним посівом або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель.* Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України.:

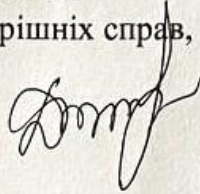
м. Одеса, 22 жовтня 2021 р. – Одеса : ОДУВС, 2021. – 140 с., С.121-125.

підтвердили високий теоретичний та науково-методичний рівень, практичну доступність і доцільність, використовуються у науково-дослідній роботі профільних кафедр, наукових лабораторій, науковій діяльності постійного та перемінного складу.

Результати дисертаційного дослідження Тригуба С.М. за темою «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів» впровадженні в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ.

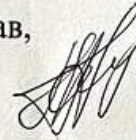
Члени комісії:

Начальник відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
підполковник поліції

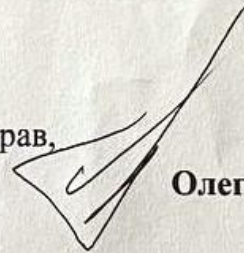
Наталія ДОМБРОВАН

Завідувач докторантури та аспірантури
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Ірина ТЕСЛЮК

Завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Херсонського факультету
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Олег КОРОПАТОВ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції

Максим КОРНІЄНКО

“26” 04 2023р.

АКТ

**впровадження в освітній процес Одеського державного університету
внутрішніх справ результатів дисертаційного дослідження
Тригуба Сергія Миколайовича на тему
«Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції
України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів,
психотропних речовин та прекурсорів»**

м. Одеса

«26» 04 2023р.

Комісія у складі: начальника навчально-методичного відділу, кандидата технічних наук, доцента, полковника поліції Сіфорова О.І., завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, доктора юридичних наук, професора Денисової А.В., завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Херсонського факультету, кандидата юридичних наук, доцента Коропатова О.М. склала даний акт про те, що результати дисертаційного дослідження Тригуба Сергія Миколайовича на тему: «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів» на здобуття вченого звання доктора філософії за спеціальністю 081 – право, використовуються в освітньому процесі Одеського державного університету внутрішніх справ, зокрема під час підготовки навчально-методичних комплексів з навчальних дисциплін: «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність».

Зокрема, публікації Тригуба С.М:

1.Ярмакі Х.П., Тригуб С.М. Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів Південноукраїнського правничого часопис №4, 2020 р. С.108-112.

2.Тригуб С.М., Коропатов О.М. Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів Юридичний бюлетень №29, 2023 р. С.252-258.

3. Тригуб С.М. Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. -192с., С. 144-146

4. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості щодо профілактики наркоманії. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України.*, м. Одеса, 06 листопада 2020 р. – Одеса : ОДУВС, 2020. – 138 с., С.115-116.

5. Тригуб С.М. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави» Одеса, 31.03.21 ОДУВС, 2021, 255 с. С.151-153.

враховуючи високий теоретичний та науково-методичний рівень, практичну доступність і доцільність, можливо використовувати в освітньому процесі під час підготовки навчально-методичних матеріалів профільних кафедр, а також при підготовці до написання курсових робіт здобувачами вищої освіти.

Комісія відзначила високу актуальність результатів дисертаційного дослідження Тригуба С.М. за темою «Адміністративно- правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів», теоретичний досвід, практичну і методологічну значущість висновків дисертанта для впровадження у навчальний процес.

Члени комісії:

Начальник
навчально-методичного відділу
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат технічних наук, доцент
полковник поліції

Олександр СІФОРОВ

Завідувач кафедри
адміністративного права та
адміністративного процесу
доктор юридичних наук, професор

Аліна ДЕНИСОВА

Завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Херсонського факультету
кандидат юридичних наук, доцент

Олег КОРОПАТОВ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Заступник начальника ГУНП
в Одеській області – начальник
кримінальної поліції
полковник поліції**

Артур ГАСПАРОВ

« 30 » серпня 2023

АКТ

**впровадження в практичну діяльність управління карного розшуку
ГУНП в Одеській області результатів дисертаційного дослідження**

Тригуба Сергія Миколайовича на тему:

**«Адміністративно - правові засади діяльності органів Національної
поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів,
психотропних речовин та прекурсорів»**

Комісія у складі: начальника управління карного розшуку ГУНП в Одеській області полковника поліції Панченко І.В., заступника начальника управління – начальника відділу розкриття злочинів проти власності, боротьби з майновими злочинами в державному секторі та шахрайством управління карного розшуку ГУНП в Одеській області майора поліції Стах Р.М., старшого оперуповноваженого в ОВС управління карного розшуку ГУНП в Одеській області майора поліції Чекмарьова Д.О. склала даний акт про те, що результати дисертаційного дослідження Тригуба Сергія Миколайовича на тему: «Адміністративно - правові засади діяльності органів Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів» на здобуття вченого звання доктора філософії за спеціальністю 081 – право, використовуються підрозділами ГУНП в Одеській області під час проведення занять із службової підготовки з працівниками підрозділів карного розшуку.

Зокрема, використовуються наступні публікації Тригуба С.М.:

1. Ярмачі Х.П., Тригуб С.М. *Форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів* Південноукраїнського правового часопис №4, 2020 р. С.108-112.
2. Тригуб С.М., Коропатов О.М. *Методи діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів* Юридичний бюлетень №29, 2023 р. С.252-258.
3. Тригуб С.М. Деякі аспекти зарубіжного досвіду протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали VI Міжнародної науково - практичної інтернет -*

конференції (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.) Одеса, ОДУВС, 2019. - 192с., С. 144-146

4. Тригуб С.М. Питання взаємодії поліції та громадськості щодо профілактики наркоманії. *Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України.*, м. Одеса, 06 листопада 2020 р. – Одеса: ОДУВС, 2020. – 138 с., С.115-116.
5. Тригуб С.М. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів *Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце правоохоронних органів в розбудові правової демократичної держави»* Одеса, 31.03.21 ОДУВС, 2021, 255 с. С.151-153.
6. Тригуб С.М. Особливості розгляду органами Національної поліції справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з невжиттям заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки, незаконним посівом або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель. *Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України.*, м. Одеса, 22 жовтня 2021 р. – Одеса: ОДУВС, 2021. – 140 с., С.121-125.

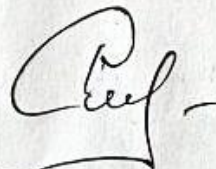
Члени комісії:

**Начальник
управління карного розшуку
ГУНП в Одеській області
полковник поліції**

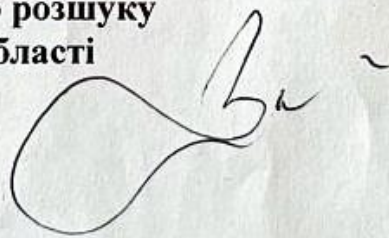
Ігор ПАНЧЕНКО

**Заступник начальника
управління карного розшуку
ГУНП в Одеській області
майор поліції**

Руслан СТАХ

**Старший оперуповноважений в ОВС
управління карного розшуку
ГУНП в Одеській області
майор поліції**

Дмитро ЧЕКМАРЬОВ